

ОЛЕКСА ЮЩЕНКО

ПО
КАНВІ
ЖИТТЯ

ПОДПИСАНО И ПЕЧАТНО

В НАШЕЙ КОМПАНИИ

олекса ющенко

ПО
КАНВІ
ЖИТТЯ

ВИДАВНИЦТВО
ХУДОЖНЬОЇ
ЛІТЕРАТУРИ
«ДНІПРО»
КИЇВ — 1967

ПОЕТ-ПІСНЯР¹

Великий ваптажний автомобіль весело котиться по рівній, широкій, обсаджений молодими тополями дорозі. У ньому, густо сидячи на імпровізованих лавочках, їдуть дівчата-колгоспниці. Співають, звичайно. Спочатку долітає до нас добре знайома мелодія, весела, бадьора і разом задушевна, а потім ухо ловить і слова, теж добре знайомі:

...Над широким Дніпром,
Над лужком-бережком
Світить, світить сонечко молоде...

Ну так, це ж поет Олекса Ющенко і композитор Платон Майборода співають цього лункого осіннього дня устами молодих колгоспниць пісню про Героя Соціалістичної Праці Олену Хобту! Не одну таку пісню створили вони в творчій співдружбі, по багато днів перебуваючи у самій гущі життя, серед людей праці, які щиро ділилися з ними своїми radoщами, своїми болями, своїми шуканнями й поривами. На прикладі Ющенка і Майбороди ясно видно ту велику користь, яку дає тісне спілкування поета з композитором, запалених одними ідеями, одними творчими принципами, сповнених любові до життя, до праці, до людини, до народу. Маємо доказ: народ співає їх пісню, створену під безпосереднім повівом народних пісень...

Але нині мова, власне, про поета.

Я знаю Олексу Ющенка з перших кроків його літературної діяльності. І мене завжди зворушувала в ньому — і тепер зворушує — любов до поезії та до літератури взагалі. Він добре знає українських, російських, білоруських поетів, пильно читає поетів інших народів Радянського Союзу та зарубіжних майстрів, він дбайливо збирає книжки і часом не без дитячої хваль-

¹ Стаття написана М. Рильським 1956 року.

ковитості розповідає приятелям, як він роздобув якусь там рідкісну антологію або курйозний давній путівник по Києву... Він з сердечною простотою й теплотою малює в своїх книжках образи Шевченка, Пушкіна, Ольги Кобиляцької, Миколи Островського... На сторінках його поетичних збірок бачимо ми Коцюбинського на Капрі, Горького в Мануйлівці, Джембула на змаганні казахських акинів, чуваського поета Сеспеля на Остерщині, де знайшов він собі другу батьківщину... Поет, якому особливо близька народна творчість, з синовньою пошаною говорить про славетного кобзаря Остапа Вересая..

Але це ніяк не «книжний», не «кабінетний» поет. Він почуває себе як удома серед природи, для змалювання якої знаходить свої фарби:

Немов гусята, розбрелися
Кульбаби жовті у траві...

Але не мислить він собі природи — без людини. А людини — без праці. Творчої, натхненної праці.

Давно бригадиру не спиться,
Йде в поле, в світанкову тьму.
Спізнилася жайворон-птиця
Послати вітання йому.

Бачимо ми у Ющенка цілий ряд пісень про Героїв Праці — названу вже пісню про Олену Хобту, пісні про Марію Лисенко, про Марка Озерного, про не прославлених ще, а гідних слави працівників-хліборобів, про героїчне робітництво Донбасу та Каховки, про радість труда...

Олекса Ющенко палко любить свою рідну землю. У дні Великої Вітчизняної війни, далеко від України, він з ніжним болем згадував у своїх поезіях (книжка «До рідної землі») і Дніпро, і Київ, і Канів, «Конотоп, і Ніжин, і Прилуки». З особливим хвилюванням слухав по радіо голос незабутньої Оксани Петрусенко...

Але яскраво лунає в його творчості струна дружиби народів. Використовуючи давню народнопоетичну традицію, пише він 1943 року про перекликання Волги з Дніпром, не в одному вірші славить рідну всім нам столицю Радянської Вітчизни — Москву.

У мирні дні чуйно відгукується поет на почуті ним молдавські мелодії, підхоплюючи своєрідний, характер-

ний для молдавської народної поетики зачин «лист зелений»... Вірний у своїй любові до людської праці, він гаряче славить соціалістичне змагання між українськими та грузинськими колгоспниками.

Почуття дружби народів, дружби трудящих переживається через кордони нашої країни. І перед нами — польські селяни в гостях у колгоспників Кременчуцького району, Поль Робсон на Конгресі Миру, перед нами природа, міста, люди Чехословаччини («Празька весна»)...

Форма поезій Олекси Ющенка досить різноманітна. Ми бачимо у цього завязаного пісняра такий, наприклад, мало нині вживаний, а деким і відкиданий, нібибто це придатний для сучасності, вид віршування, як сонет и. І все-таки — в першу чергу пісняр.

В дні війни написав Олекса невелику, повиту цілком зрозумілим сумом «Пісню полонянки», що починається такими рядками:

Ховається сонце, згасає проміння,
Чорніє ясний небокрай...
На душу, на серце звалилось каміння...
Прощай, Україно, прощай.

Цей вірш був переданий радіостанцією ім. Шевченка в Саратові на окуповану територію України. Незабаром його було записано як пісню з народною мелодією в двох варіантах — у Чернігівській області і над далеким Одером, де виконували її радянські воїни.

Коли поет знаходить собі такого композитора, як народ, то він може з цілковитим правом вважати себе часливим.

Максим РИЛЬСЬКИЙ

ПОЕЗІЇ

СЛОВО РОВЕСНИКА

*Вперше в Жовтні очі ми розкрили,
У серця ввіходив гул боїв,
День здіймав легкі червоні крила —
Прапорами в небі майорів.*

*Слово ми навчились вимовляти,
Перше слово на своїм віку,
Що звучить завжди так ніжно —
Мати,
Що любов дарує нам палку.*

*...Броньовик... На нім стоїть людина —
Постать,
чоло,
владний змах руки,
Що були на дорогій картині,
Бережимуть сонячні віки.*

Потім, як дійшли ми повноліття,
Боронить готові ми були
Те, що найдорожче нам у світі,
Що в серцях гарячих ми несли.

Вулицями рідними проходим —
Як тепер нам не впізнати будов! —
Горді ми і клубом, і заводом, —
В них і серце наше, і любов.

Пригадаєм комсомольські будні,
Наші свята, щастя перегук,
Світлі зали, нові шахти, рудні —
Все, до чого ми доклали рук.

Нам всміхається вогненна стрічка —
Дніпрельстану золотиться шлях.
Ми —

 правофлангові п'ятирічки
На заводах,
 фабриках,
 полях.

Цей похід співці нові прославлять.
З нами повсякденно, повсякчас
Образ Леніна, вкарбований у пам'ять,
Ленін, що веде в майбутнє нас.

...Друзі вірні! Швидко лунуть роки,
І ніхто не стрима їх політ.
В мене син росте. Він перші кроки
Тільки встиг зробити в чудовий світ,
До Вітчизни я любов глибоку
Передам йому як заповіт.

ВЕСНЯНИЙ ЕТЮД

Немов гусята, розбрелися
Кульбаби жовті у траві...
На них хлопчина задивився,
Почав скликать. Але живі
Маленькі цяточки в долині
Не чули й не хотіли знать
Людської мови. Той хлопчина
Прийшов загонить гусенят!

Він потім дзвінко розсміявся.
Та й як не розсміятись тут,—
Простоволосий здогадався,—
Кульбаби сонечком цвітуть!
Одна, і третя, і десята,
Здавалось, бігли до Сули
Такі ж, як гусоньки-гусята,
Що теж до річки побрели...

1938
Хоружівка

СОБОР

У павутинні він густому
Зітха старечо, почорнів,
Зігнувсь від років та утоми
На тлі зеленочолих днів.
Увесь примарою старого
Стоїть. І як мене оте
Вражає: він схиливсь убого...
На банях — сонце золоте!

1939
Чернігів

На березі Десни рибалка спочиває
І варить юшку. Синій дим повис.
Із вогнища іскринки злотограєм
Злетіли, зірочками розцвілись
І раптом згасли, засліпивши очі...
Натомість

вгору

скільки знов летить!

...Я піснею, мов іскоркою, хочу,
Що темінь пронизала опівночі,
Знак по собі в народі залишить.

1940
Чернігів

ВЕСНА, ПІСНЯМ ПРОРОСТАТИ

На землю осінь пада жолудями,
Щоб потім брунькувалася весна.
Гаї усипані чи листом, чи піснями?
Яка пора оця і щедра, і рясна.
На землю осінь пада жолудями...

Я бачу: по долині ходить осінь,
В гаю спустила по ліщині коси,
Дозрілий хміль п'янить, як цвіт
весною.

Ходім до гаю, дівчино, зо мною!

І дні оці не схожі на осінні,
Бо все в такому ярому цвітінні!
А пахощі які ідуть від м'яти!
З чим осінь цю я можу порівняти?
З весною.

А весна — то й пісні
проростати!

1940

ОСІНЬ
(З палуби)

Трави линяють навколо,
Тихо Десна відпливає.
Човен забутий гойдає
Хвиля байдужа і квола.

Вітер угору полине,
Свистом пронизує тишу.
В березі видно картини:
Сохнуть — художник розвішав...

Вітер колише картини,
Тихо і сумно голосить,
Вирве суху бур'янину,
Кине в розвихрену осінь...

1940
Чернігів

●

Вдарила в будинок, струснула
Бомба стіни, камінь рознесла.
Пил розвіявсь. Пусткою війнуло.
Вечоріє. Наплива імла.

На руїнах, на уламках сірих
Задзвонив годинник, як завжди.
Він лишився, як народу віра,
Що життя не стримати ходи.

1941
Чернігів

ЧЕРНІГІВ ГОРИТЬ...

П. Г. Тичині

I

Не блискавки смуги криваві,
Рокоче не грім угорі —
Заграви лютують, заграви
Вночі й на зорі.

Удар за ударом роздвигав
Бетон і каміння. Все б'є...
Чернігів горить, Чернігів —
Місто Ваше й моє.

Розплавилось скло і залізо...
А дим — з чотирьох боків,
Як привид, метляється, лізе,
Як привид віків.

Ні, це не орда печенігів
І не Батий налетів:
Палять фашисти Чернігів,
Місто моє, мій спів...

Та вдаримо ми з розмаху
За горе усіх століть —
Назад ти не знайдеш шляху,
І доля твоя — околіть.

Та мало кинуть їм страшний прокльон.
І помсту люд поніс, немов огонь!

III

Валу піщаного жовта стіна,
Бачила скільки, мовчазна, вона!
Чула вона тут які голоси
В різні часи!
Та в сорок першій струснулась вона.
Жаху такого не знала стіна,
За вік свій не чула громів отаких:
Один за другим, хоча перший не стих.

Зловісні громи. Затремтіла стіна,
Метал, блискавиця її розтина.
Побігли піщані жовтаві струмки,
Як сльози гіркі, як сльози гіркі.

IV

Стояли довго в сірому пилу
Гармати над Десною, на Валу.
Роки минали, пилом припадали,
Вдивлялись темні жерла в світлі далі.

І раптом — що за гул? Вогню коса —
в імлу!

Озвалися гармати на Валу!
І їм терпець урвався, далєбі,
І їхній меж нема страшній злобі!

...Коли розвіяв сіверко дими,
Здалось Чернігову — близь тих гармат
Боженко з Щорсом, як брати, стоять,
Яких ніколи не забудем ми.

Фашисти боязко обходили гармати,
Що, наче світ, старі, що здатні лиш
зйтхати,
Був переддень великої розплати...

▼

Як хвилює верб зелена брость оця
Й сосен гордий стан біля ріки!
Ні! Таке зелене — не покориться!
Соснице! Далека тиха Соснице,
Юних дум незібрані квітки...
Двічі слухав шум я твій світанковий,
В серце неповторний спів запав.
Простір цей — не задушити танкові,
А народ — сильніш за всякий сплав!
...Бір озвавсь мільйонами октав.

1941

В ДОРОЗІ

До землі прилягають і плещуть навкруг
ковилі,
І здалося — мигоче земля у живому сріблі...
Намітають вітри ковилою і марева
тчуть,
І здалось: не ковил розливається
бризками,— сльози її
Земляні покотилися дрібно... Течуть і
течуть.
Я прислухавсь: ридання важке, іще й
стогін почув,
Я ридання приглушене чув...
Ні, не бачив тоді шумовиння,— оті
ковилі,—
То я сльози побачив гіркі і солоні Землі.

1941

●

Зимою. Я степами Казахстану
Ходжу з акином — кобза і домбра.
І раптом — Петрусенко! Так, Оксани
Я чую голос! Значить, не вмира
Мого народу пісня, а лунає,
Й співець живий на заході і тут,
В пісках, між гір, у степовому краю,
Бо дружби пагінці й на камені ростуть.
Казах вслухається в мотив Славути-краю
І каже від захоплення — «жакси».
А потім сам загра і заспіває
Про час новий і про старі часи.
...І знову патефон. І рідні звуки
Лунали: «Місяченьку, не світи...»
Де б я не був, не знатиму розлуки,
Бо в серці, пісне, до могили ти.
І от ходжу степами Казахстану.
Лунає срібна кобза і домбра.
І раптом — Петрусенко! Так, Оксани
Я голос чую! Пісня не вмира.

1942

КРІЗЬ ХМАРИ ВІЙНИ

Мені до кінця, до загину,
Ти будеш як сонце світить.
Крізь хмари війни, Україно,
Я п'ю твою чисту блакить.

Крізь хмари війни, у походах,
Ти завжди в уяві моїй.

Я слухав Славути прибій,
І вітру дніпровського подих
Я чув. І крізь морок і тління,
Крізь снігу замети важкі —
Я бачив твоє воскресіння.
Крізь чад уявляв я цвітіння —
Ти в плетиві свіжих вінків.

Крізь чорно-криваві заграви
Я бачив мій спалений дім,
І шлях чумаків від Полтави,
І прапор народної слави
Над Києвом древнім твоїм.

Ой, вітру дніпровського подих,
Кипучий скривавлений плин!..
До тебе іду я зі сходу
В єдинім народнім поході,
Бо чую твій поклик: «Прилинь!»

Крізь чорну, смертельну руїну
Твій образ я бачив щомить,
Приніс я любов свою вірну
До тебе, моя Україно.

Іду я, іду я, щоб жить.

Березень, 1942

●

Коли пісня замовкла весіння,
коли осінь у гості прийшла —
вітру знову сумне голосіння...
Журавлина печаль розцвіла.

Не змовкають печалі. І чую
в них торішню сердечну струну.
...Поміж листом жовтавим іду я,
але бачу прийдешню весну.

3/X 1942

ЗМАГАННЯ АКИНІВ

В дні пленуму Спілки письменників Казахстану, 1943 р.

Змагаються Джамбул і Шашубай.
У кулуарах сміх звучить. Регочем*
Так, що з стіни замислений Абай
Теж усміхнувся, здається, ніби хоче
Зійти з портрета, біля нас побуть,
Сказати щось веселе і незвичне...

Притихнув сміх. І пісня знову в путь.
І знову сміху вибух гомеричний.
Хто переможе? Притихає гул.
Змагання йде.

Продовжує Джамбул.

24/III 1943
Алма-Ата

* Як супровід того змагання — веселі дотепи, жарти, згадки обох акинів.

●

Викарбовуймо пісні серцями,
кров'ю викарбовуймо слова,
щоб добірним зерном, пагінцями
наша правда проросла жива.

Як його жадають, ловлять друзі
і на пам'ять у серця беруть.
Тож воно — смертельний ворог тузі,
тож із ним — у битвах легша путь.

І коли спокійний голос лине:
«Слухайте, і сестри і брати,
промовля Радянська Україна!»—
слова кращого у світі не знайти.

Як його жадають, ловлять всюди,
як вслухається окрадена земля:
«Слухайте, нескоренії люди,
Україна промовля!»

23/VII 1943

Радіостанція ім. Т. Г. Шевченка

СЕСТРИ

Ту сорочку, що носив у свята,
вишивала рученька твоя.
Може, це востаннє в рідній хаті
вся зібралася сім'я.
Ні, не вся, бо старший брат на фронті
(під Смоленськом двічі кров пролив).
...Із стіни і Залізняк, і Гонта
дивляться із-під навислих брів...
Випрала сестра сорочку вишиту,
гудзики пришила, де нема.
— Дійдеш в Харків, зразу нам напишеш
ти,—

хай тобі доріженька пряма...—
Перекинув торбу через плечі,
попрощався тричі з усіма.
Вирушив із дому вже підвечір,
в травах сонця миготить кайма...
Та хустина і рушник із льону
заполоччю квітнуть: весняне.
Я лице втираю — і долоні
гладять, наче сестрині, мене.
У хустині ти мені приснилась —
йшла з відром набрать з ріки води.
В очі пильно й довго так дивилась
і просила — швидше в дім прийди...
Потім прасувала і сушила,
приготовила до зустрічі мені

●

На Україну мчаться ешелони,
і поїзди вигукують в степах.
Перекликаються, вицокують вагони,
вже чутно материнки рідний пах.

Повернення! У жилах кров холоне,
від щастя одночасно закипа —
хай попелища, але знов червона
розкучерявиться калина.

Накрапа
Осінній дощ. Але поглянь — навколо
вже зеленіє наше рідне поле.
Це ж вереснева зацвіта весна!

Там неня сина жде, сестриця — брата,
і донечка маленька кличе: «Тату...»
Ні, ні, не всіх вмертвила чужина.

●

Бредуть корови із-за Волги далі,
овець отари, коней табуни.
І літо бабине на голубій емалі
снує, мережить простір далини.

Дівочий спів про люте горе Галі
замовкне й знову лине серед нив.
Неначе солов'ї защебетали —
в степу здалося людям восени.

Шляхи прослались і стежки далекі,
і всі туди, на захід... Як лелека,
я повертаюся в покинуті місця.

Ми з другом разом на дорогу стали,
ішли й подовгу з ним не
розмовляли —
за нас перекликалися серця.

1943

В БОТАНІЧНОМУ САДУ

I

Цвіте, рожевіє мигдаль...
А на землі — зелена шаль.
Сміється, не змовка струмок.
Бджола припала до квіток.

Ясніє неба висота,
А в серці пісня вироста.
Черпнути б кухлем ту блакить
І, як вино прозоре, пити!

На гущавину верховіть
Легку спускає сонце сіть.
Краплини сонця і роси —
Збери і в серці понеси...

Ходжу, неначе у гаю,
Поміж погордливих дубів,
Де пісню я почав свою,
Де вперш Вітчизну полюбив.
Мені здалося — я в селі,
Ще крок — і поклонюсь Сулі;
Що це не сад, а ліс Шамрай...
Про місто нагадав трамвай.
Тебе я, місто, так люблю!
Я порівну любов ділю
Й закоханого серця спів
Про міста шум і шум степів.

Ще клен розпочинає гнати соки,
Наповнює життям і силою бруньки,
А вже вовчок, як той красунь, нівроку,
Закучерявився, гінкий,

Поміж гілок, оголених поки що.
Не день, не два глузує з клена він:
«Хоч ти піднімеш паростки і вище,
Та я раніш нап'юся хмелю-вин;

Та я раніш прокинувся, зеленію,
Мене проміння обіймає, гріє!»
...Пишається, хизується вовчок:
«Я перша квітка з весняних квіток!»

...Та от зазеленів гіллястий клен,
А свіже та густе ж на ньому листя!
Поблід, змарнів хвалько, бо що не день,
Його цуралося проміння золотисте.

Закоханий у сад, проходить садівник
І кожну гілочку милує зором.
Зірвав вовчка — слід паразита зник,—
А звідти — пагінець! Та вгору, вгору!

1944

ПОВЕРНЕННЯ

I

От удвох по вулицях ідемо,
Серце рветься, наче в небо птах...
Ще з тобою не ходили де ми,
Біля рік яких, в яких степах?

Але в кожду грозову хвилину
Бачили в туманах та імлі
З далини велику Батьківщину
І журились по своїй землі.

А весна ж така зеленоброва!
Здрастуй, земле, весно і любов!

Я згори дивлюся в даль дніпрову,
Виглядаю зірку вечорову.
Чуеш, земле? Я живий! Прийшов!

II

Голубінь навколо,
Цвіт рясний буя.
Щастя моє, доле,
Молодість моя!

Тут були розлучені,
Тут зустрілись знов.

Хай лунає гучно
Пісня про любов.

Це ж четверте літо
Водами сплигло...
Ніжно гладить віти
Золоте весло.

Ніжно гладить віти
Промінь молодий.
В роси впився вітер —
Синій тепловій.

Де упали сльози
Наших матерів,
Де шуміли грози —
Дивний цвіт розцвів.

...Голубінь навколо,
Річки плин сія.
Любе щастя-доле,
Молодість моя!

III

Земля поорана снарядами,
Металом зрита до глибин...
Траншеї засипаєм. Садимо
Ряди тоненьких деревин.

І наші трудові суботники
Рясніють тінями берез,
Що, наче птиці-перельотники,
Весні радіючи без меж,

В покинуті вернулись гнізда,
Безперестану гомонять...

Так ми раділи по приїзді
І не могли спокійно спать.

IV

Була тут яма. Знову --- лунка.
На цьому місці тут стояв,
Де ця берізка стала струнко,
Гіллястий клен поміж заграв.

Можливо, довго він змагався
З гарячим полум'ям рудим,
З обіймів смерті виривався,
Навпіл розкраюючи дим.

Та й стовбур потім люто вирвав
Розпалений, важкий снаряд.
І тільки глибоческа вирва
Та згарища жахливий ряд...

Руками саджена дівочими,
Вже деревина прийнялась.
Ми не для себе тільки хочемо
І цвіту, й пісні, а й для вас,

Хто, ніби клен отой чи ясен,
Стояв на смерть серед заграв.
Хай буде світ, мов квітка, красен,
Як вічно зелен килим трав.

V

Сіра простяглася смуга,
Мов відрізок хмар.

А на смузі — яма, друга:
В шрамах тротуар.

Звичні руки до лопатки —
Можем все робить!
На панелі свіжа латка,
Ще асфальт димить:

Всіх мутним, прогірклим паром
Покриває він.
Буде чути незабаром
Наших кроків дзвін!

1945—1946

ОЧІ СИНА

Важка гроза війни пройшла,
Замріялась в лугах Сула.
Розцвівсь барвінок у долині,
Там, де могила край Сули.
А мати думає, що сині
То очі дорогого сина
Барвінком навесні зійшли...

1946

З ВІЧНОСТІ

Цілюють берег, воду п'ють з Дніпра...
Яка настала радісна пора!
Вирує, закипає переправа.
Порожня бочка — ненадійна справа,
Але й на ній пливе боець. Плоти
Не всім дістались, а перепливти
Ріку потрібно.

Ген уже човни
Сягають берега... Які ж вони,
Що висадились першими, щасливі!
Одні поранені, а другі сиві...
Пройшли сміливці воду і вогні.
Їх правий берег ждав і ночі й дні.

Хай строчать кулемети, автомати...
Добридень, Києве, столице-мати!

Хоч кров палає на холодній хвилі,
Та їх не стримати ніякій силі:
Вони прийшли, перепливли вони...

Казкові ці бочки, плоти, човни,
З якої ж то легенди люди ці?
Посланці сонця.
Вічності бійці.

1947

РІДНА ЗЕМЛЕ!

Як шумить взеленена діброва!
Що нашіптує пестливий вітерець?
Воїн гвардії
Іван Підкова
Йде не шляхом — стежка навпростець
В холодку побігла барвінково...
Йде по ній визвольник і отець.

А як вийшов із діброви в поле —
Замигтіли роси. Пшениці!
Це ж не бачив він поля відколи,
Не держав кіся в своїй руці.
Взяв, погладив золотистий колос,
Посмішка засяла на лиці.

Все йому радіє, все вітає...
Ген і рідне унизу село.
Землю рідну, рідні небокраї
Бачить він. Повернення прийшло!
А земля навколо розцвітає
Так, неначе битви не було!

Рідна земле!

Із села стрілою
Діти гамірливі. Курява
Піднялась густа перед тобою
Так, немов завіса димова!

— Дядьку Йване! — кинулись юрбою,
Виплеснувши радісні слова.

Рідна земле, вільная землице!
Я про тебе мріяв довгі дні.

Це тепер насправді, це — не в сні:
Рідні йдуть, старі і молодиці,
З чаркою, із хлібом-сіллю йдуть
Випити за славу, добру путь.

...Тісно в хаті на краю села,
Де розлука довго так жила!

1946

БЕРІЗКА

Набрала сили після зливи
Тонка берізка у саду,
Розправилась і соромливо
Сховалась в довгому ряду.

А там напружилась, і хрускіт
Пішов легенький, мов луна.
З бруньок пручких зелену хустку
Як швидко виткала вона.

Краплини бризнули роси
Із хустки дивної краси.

Прикрила стан, тонкий та білий,
І материнської співа...
Зелених скільки заметілей
Тут піднімають дерева!

На спаленій землі, змарнілій,
Моя берізка ожива.

1946

КРИНИЦЯ

...Де трьох республік сходять-
ся стежки...

Коли тиша, і спека,— бо сонце в зеніті,—
І повітря стоїть, ні хмаринки нема —
Отоді вже й спочити. Косі не дзвеніти:
Брав косар на плече і рушав з усіма
До ясної криниці напиться водиці,
Із лица, що засмагло, стираючи піт.
Три шляхи підбігали до тої криниці,
Що невідано скільки існує вже літ.

Далечінь голуба.
Явір зелен та верба,
А під ними — криниця,
Ой студена водиця!

А вона мов раділа, зачувши розмови...
І для всіх вистачало у неї щедрот.
На старезному зрубі прибив хтось
підкову.
«То на щастя, на долю!» — говорить народ.
«Пийте — добре здоров'я!» — сказала б
з любов'ю,
Якби вміла, вона. І, неначе з глибин,
Джерело промовляло: «Добре здоров'я!»
«Наче трунок, п'янка», — говорив не один.
Три шляхи пробігали повз неї далекі

І зникали в пилу відшумілих століть.
З трьох шляхів приходжали у спасівську
спеку,
Щоб водиці попить, щоби спрагу втолить.
І хвалив білорус, і хвалив росіянин,
Бо ж вода як смачний та цілющий напій.
Українець із глечика вишень дістане:
— Пригощайтесь, люди! —

І скільки тут мрій
Повідали друг другу. А потім, набравши
Той у тикву чи в глечик з криниці води,
Помантачивши коси, йшли в поле, як
завше,
Щоб і завтра навідатись знову сюди.

Та у полудень раз косарі посмутнілі
Йшли без кіс попрощатись, ішли
звідусіль.

— Що ж: війна так війна...—
І, здалось, помутніла
Срібно-ясна глибінь серед сонячних піль.
І в жаркім бойовищі — незрівнянна
спека!—

Йшли обіруч, як браття, три косарі,
І ввижались криниця, близька і далека,
Ниви довгі і вишні у власнім дворі.
Легше стане, коли поміж димом їдучим
Прохолоду згадаеш,— і спрага втіка,
І вже туча гнітюча — яка вона туча!
Легша стане тверда, наболіла рука.

...Це насправді, брати мої, це вже не
сниться:
Чисту воду п'єте і в баклаги взяли.
І шоломи відбились в радilій криниці:

«Пийте — добре здоров'я! Здорові
були!» —
Мов сказала вона, заплескавши в долоні.
Свій уклін віддали їй: «Здорова була!»
А до неї верба свої пагони клоне,
А про неї пісні — від села до села.

Повалили кремезного, доброго дуба,
І сокири дзвенять в мозолястих руках.
Ще такого криниця не бачила зруба...
Цей стоятиме, певно, нетлінним в віках!
І за неї пили по чарчині, по другій:
«Будь здорова! — казали.— За тебе — до
дна!
Ми з тобою жили і не знали недуги».
...З трьох доріг виходжала одвічна рідня.

Далечінь голуба.
Явір зелен та верба,
А під ними — криниця,
Ой студена водиця!

1946

БІЛЯТЬ ПОЛОТНО

Праник знявся над головою,
Знявся — та й упав.
Вийшли знову ми з тобою,
Подруго, на став!

Ой які прозорі води —
Видно чисте дно.
Ой краса, дівоча врода,
Хмільніш за вино...

Від верби лягають тіні,
Небо в синьому сатині.

Повернулись ми з чужини
Під свою блакить.
Білі смуги, як стежини,—
Полотно лежить.

Берег рідний, землі рідні,
Сіножать і став...
Не повернуться вже злидні —
Щастя час настав.

У фашистському полоні
Вимучили нас.
Та прийшли бійці червоні,
Визволення час!

Аж не віриться: пороги,
Глянемо,— свої!
Ой які пройшли дороги
В рідні ці краї...

Праник знявсь над головою,
Знявся — та й упав.
Щастям-долею новою
Край нас привітав!

Идуть рибалки в ту годину,
Славні парубки.
Идуть рибалки повз калину
Вранці напрямки.

— З добрим ранком вас, дівчата!
Чи прийшли давно?
— Що про себе нам сказати —
Скаже полотно!

Там, де берег — зелен килим,
Полотна стежки.
На весілля з хлопцем милим
Будуть рушники!

І чорнява, й та, білява,—
До душі давно,
Що на сонці, біля ставу,
Білять полотно.

Закохалися хлоп'ята
Ой не жартома...
Скрізь доводилось бувати,
Непогані скрізь дівчата,
А таких — нема!

— Чи дозволите,— спитали,—
Принести лінів?
Може б, юшку зготували
Ви для рибаків?

— Вибачайте нам на слові,
Жде нас полотно,
Якщо ж будуть добрі влови —
Стукайте в вікно!

— А коли не буде влову,
Вийдете чи ні
Хоч на хвильку на розмову,
Та ще й на пісні?

— Говорити ви учені,
Нам же — не до вас.
Киньте, хлопці, теревені,
Свій шануйте час!

Проти сонечка ясного
Стелять полотно!
Хлопці рушили в дорогу:
— Прийдем все одно!

Грають води, аж з дороги
Видно чисте дно.
Проти сонця ми ясного
Білим полотно!

1946

В СТЕПУ

I

При дорозі битій
Ромен-цвіт густий,
І на ниві, в житі,
Наче сніговій —
Білії ромашки.
Але що це знов?
Серцю стало важко:
Бачу краплі, кров...

По степу, по лугу —
Скрізь вони цвітуть.
Тут моему другу
Простилалась путь.

А з-за лісу-пралісу
Шаленів огонь.
Що це з другом сталося —
Зблід, примовк, либонь?

Бачили ромашки —
Сум налив квітки...
Ой зозуле-пташко,
Не лічи роки.

Білий цвіт як сніговій.
Пильно ж придивись:
Краплі крові... Друже мій!
Де ти? Озовись!

Жито красується після дощів золотих,—
Іх золотими артільці давно вже

назвали,—

Жито красується: вітер у полі притих
І коливає стеблини високі помалу.

Понад ланами пилок, наче хмарка, стоїть:
Жито красується — праця артїлі квітує.

Бачив багато я пишних пахучих суцвіть,—
Всі промінюю на цю не барвисту, простую,
Не запримічену іншими квітку звичайного
жита,

Бо з пустоцвітом барвистим чи можна
дружити?

Праці краса — то найвища безцінна
краса.

Жито красує: стоїть урочиста погода.

Мріяли всі ми, а мрія людей не згаса —
Жито, як щітка, густе, і вітер між ним
ледь проходить!

Добрі пройшли в нас дощі, напоїли поля:
Кожна краплина — то нова і нова
зернина.

Жито квітує — і серце моє звеселя...

Про урожаї хвилює думка трудящих
едина.

Жито красується. Час наливатись іде.
Наче хмарина, пилок підійнявсь над
ланами.

Сила ввіходить у колос, як в серце людей
молоде,

Сила ввіходить у колос,
в час праці, омріяний нами.

...Жито красується!

III

П'є веселка воду із Сули...
Тут з тобою щастя ми знайшли.

Ой простори степу голубі...
Тут в коханні я признавсь тобі.

Мак цвіте — гаряча хвиля гра,
Сонце за горою догора.

Вільне поле, вільная ріка:
Це ж могутня воїна рука

Над тобою блискавки-мечі
Пронесла, ворожу кров лючи.

Так брини ж ти,^{4*} кобзо степова!
Жайворон сміється та співа...

Так брини ж ти, серце, як струна!
...Йду шляхом. Ген місто вирина.

1945—1947

Я отакої ще не бачив досі,—
Для мене писана картина-осінь.

І я кажу художнику:— Спасибі!
За цей дарунок ти візьми на вибір,
Що хочеш сам, що найдорожче
маю,
Лише любов з собою залишаю.

І радості ністільки не жалію,
Лиш не проси віддати мою надію,—
Візьми усе, що найдорожче маю,
Лише любов з собою залишаю.

III

Тебе я не запитую, чи любиш,
Про це й тобі ні разу не скажу.
Я рідну відчуваю, не чужу,
Кохану руку. Ти мене голубиш.

Я не бажаю більш нічого в світі —
Дорога наша хмелем перевита
Зеленим, і пахучим, і п'янким,
Не топтаним ніколи і ніким.

А все зелене жадібно ми любим,
Тож гайда в прозелень життя нового,
люба!

І всі стежки, дороги і путі,
Нехай важкі,— для нас легкі в житті.
Ми — серце в серце — всі їх разом
сходим,
Перейдемо, нагріті сонця сходом,

Коли найперша чайка на Дніпрі —
Ти пам'ятаєш? — привітала нас,
Коли назустріч підійнявсь Тарас,
Благословив на сонячній горі
На все життя.

15/X 1946

ХРЕЩАТИК

Я проходив по ній... Люба вулице слави!
Знов іду. Не впізнати: це ти чи не ти,
У руїнах тяжких, в ранах свіжих,

кривавих?

Де ж ота мальовнича, струнка, величава?
Треба сили, щоб навіть руїни пройти...

Так. Вона це. І чорні зіяють провали.
Зупинився, стою і дивлюся на них.
А в уяві — будинки нові виростили,
Хоч на всьому поваленім, збитім кварталі
Лише комин здійнявся з уламків сумних.

Я не чув тут ридання. Обвуглені стіни,
Камінь мертвий і щебінь, розплавлене
скло —

Все мовчало. Здалося ж мені в ту
хвилину,

Голос вулиці лине: Хрещатик не згине —
Будівничі ідуть! Воскресіння прийшло!

Вічна сила краси і життя вічна сила!
Мов прибої шумлять на Хрещатику
знов —

Ми працюємо тут. Хай рука наболіла,
Хай від каменю, цегли вона змозоліла —
Я вкладаю в фундамент
життя і любов!

1945

●

Неначе міддю степ наш закипа,
Достигла хвиля хвилю здоганяє.
Співуча сталь їх легко підтинає,
І виростає на очах копа.

Кремезний стан пахучого снопа,
Мов пояс, обвиває перевесло.
Жнивварок крила падають, як весла,
На повінь степову, що закипа.

Загомонів, не замовкає тік,
І хвилі степової шум ввіходить
В зерна добірного нескінчений потік,
Півторатонки наповня й підводи.

Це труд наш визрів і для нас співа,
Потоком зерна золотого лине.
Вливайсь, врожаю хвиля степова,
У незміриму силу Батьківщини!

Бентежній радості немає меж,
Вона бринить, хвилює серце кожне,
Жнива багаті в полі нашім — це ж
Країни міць,
життя людей заможне!

1947

ПРИДЕСЕННЯ

I

Виходила нестримна сила
Ріки з широких берегів
І хвилі пінисті котила
В далечину лугів, полів.
Та вже весняна повінь спала,
І води — у одне русло.

А плотарі плоти погнали.
Все, все навколо розцвіло —
І луг, немов квітчастий килим,
І поле, як ріки розлив.
Оцим простором, рідним, милим,
Я довгі дні грозові снів...

З полів виходить дужа сила,
Як води з річки берегів,—
Всю землю хвиля затопила
Ще не дозрілих врожаїв.
Аж до ріки вона сягає,
Що заспокоїлась давно,
Поглянь: черкнулась небокраю,
І гра, як молоде вино,
І вишумовує... Зелене,
Рясне колосся викида.
Яка ж плодюча ти у мене,
Земля, одвічно молода!

Проходять дні в труді, в напрузі.
Ми не жалієм сил, і нам
Врожай співає, любі друзі,
Землі синам, землі синам.
Неначе бронза буде грати
У хвилях цих важких пшениць,
І легко так у ній впізнати
Загар і рук, і наших лиць,
І м'язів бронзу... Наша сила
Артільна — в кожному колоску:
Дивись — заграла, покотила,
Хлюпнула враз аж за ріку!

II

Наливається колос, як щастя,
Радість в серці бринить молодім.
Грають хвилі високі, гривасті
На артільному полі твоїм.
Ти виходиш у поле широке,
Що шумить і невтомно співає,—
На хвилину примружуєш око:
Даль чарує зелена, жива...
Ось твій льон — скоро квітнути буде,
Спалахне синюватим огнем,
І ще більш тобі світла прибуде!
«Світоч» — льон недаремно зовем!
Повертаєш на луг, русокоса.
Скільки ж килимів виткано тут!
Вже лежать, як доріжки, покоси,
Та й покошені трави цвітуть.
І в шовках цих зелених, розшитих,
Легко промінь біжить з краю в край.
Не змовкає зозуля на вітах
При Десні. Пахне сіно, як чай,

Пахне сіно, як Грузії чай!
Все твоє це — багатство артілі,
Все твоє.

І згадалися дні,
Коли мчала ти крізь заметілі
На баскім партизанським коні.
Ти Попудренка бачиш живого,—
Над просторами образ встає:
«Все твоє це — і ниви, й дороги!»
І Орленко говорить: «Твоє!»
«Все твоє це!» — говорять простори.
І, за руки твої золоті,
Біля серця твого сяють зорі —
За грозові і мирні путі.

III

Вулиця не вулиця, просто сад.
Яблуні та вишні — довгий ряд.
І здавалось: вулиця — озеро суцвіть!
Хоче на крилі отім білім підлетіть!
Цвіт рясний гойдається, цвіт рясний.
Пелюстки посипались — сніговій!
Вишні

торішні

одцвіли.

Ми їх посадили, як прийшли, —
Як прийшли додому із боїв
До своїх деснянських берегів.

Ніби шахівниця — черепичний дах.
Голуби розпочинають гру:
Сизих крил легкий в повітрі змах
Вабить, кличе дівтору...
Світло у світлицях, світло навкруги.

Самоцвіти грають
райдуги-дуги.
А вже на деревах зав'язь туга.
Хмарка на вулицю-сад набіга.
Вишні
торішні
одцвіли.
Ми їх посадили, як прийшли,
Як повернулись додому з боїв
До своїх деснянських берегів.
Вулиця не вулиця, просто сад.
Яблуні та вишні — довгий ряд...

Травень, 1948
Чернігівщина

ВЕРБА

Мов огонь лизнув зелений лист,
І згорнувся він у жовті кільця.
Ще ж далеко осінь, падолист,
А весна лиш на єдиній гілці;

Чом ти сохнеш, поруділа чом,
Може, сила у корінні гасне?
Жовтим криєш та шорстким рядном
Землю під собою, вербо рясна?

Із криниці принесла води
Не одне відро, щоб поливати
Ту вербу, що син давно садив...
Як за сином, доглядає мати.

Все, до чого доторкався він,
Все, що тут нагадує про нього,
Мати береже, бо син — один,
Син один... Які його дороги?

...Чутка якось по селу пройшла,
Що під лісом Шамраєм убито
Партизана з їхнього села.
— Мабуть, твій! — хтось мовив
нарочито.

І пішла стривожена стара...
Поліцай недобре вслід дивився —

Із сусіднього-таки двора...
«Поглумися, ірод, поглумися! —

На коліна стала.— Ні, не мій...»
Жаль його, бо жив, та не нажився.
Може, так поліг десь Олексій,
І над ним лиш явір нахилився...

Чий він? Поховали юнака
Матері згорьовані, тривожні.
І поклали в головах вінка.
Стримати сльозу гірку не можна...

А в дворі під хатою верба
Стала оживати, зеленіти.
Все підводиться вербиця, хоч слаба.
Значить, син живий. «О діти, діти...»

Обіймаю матір я свою.
Пильно придивляюсь до вербини.
Мамо, мамо! Про печаль твою
Знав я, рідна, кожної хвилини;

Бо верба шуміла повсякчас,
Чув її невтішену розмову.
Хто в спромозі розлучити нас?
Мамо, мамо! От ми разом знову!

...Я прийшов зимою. На вербі
Густо іній. І тоді здалося,
Що верба, скоряючись журбі,
Щиро співчуваючи тобі,
Сивину взяла твого волосся.

ПУШКІН

I

Сніжинок срібло засліпило очі.
Мороз! Ти, справді, визначний
артист,—
Узори вирізьбив на склі охоче,
Явивши людям смак тонкий і хист.

На славу день! А даль така прозора,
Як свіжовиткана глибока вись.
Можливо, для поетового зору
Цей день в красі небаченій відкривсь.

Щипай, щипай, морозе! Свіжий вітер,
Лети до мене, привітай здаля!
...Сплітає Пушкін із ялини віти,
Лице назустріч вітру підставля.

Отак би жити нерозлучно з нею,
Природою, багатою завжди...
І кличе знов засніжена алея,
Беріз підбігли два струнки ряди.

І на душі так легко стало в нього,
І в серці пісня родиться, бринить,
Це б до стола, товариша старого,
Засісти в цю натхненну, світлу мить!

Земля от-от підійметься, полине,
Як велет-птах. Підкине враз крило.

Ліси, поля і мовчазні долини —
Все у душі поета ожило.

Хоч перед ним столітній парк
могутню

Завісу бавовняну опустив
І хоч навколо порожньо й безлюдно,—
У серці стільки люду, міст і нив!

Зимова казка. Іній таємничо
Підніме вії і опустить знов.
Ген за дубами — акварель: все нижче
Спускається...

Ніхто ще не знайшов,
Ніхто, ніхто ключів цієї казки...
Як легко йти по рідній цій землі
І як буває невимовно важко.
В усьому винні ви, нікчемні й злі,
Бездушні і підступні, що прикрили
Вбранням коштовним чорноту і тлін,
Що власну душу — і дрібну, і хилу —
Порожню, як глухої ночі дзвін,
Стрічками прикрасили, орденами...
Фальшивий голос і фальшивий блиск!
Та не прикрить народу вічну драму,
З біди якого хижаківі зиск!
— От і співай, забудь, не знай
печалі,—

Самотній, гірко промовляє він.
А день із сонцем відійшов, відчалив,
Віддавши генію земний уклін.

II

І знову ніч пройшла. І знову
Мороз і сонце — дивна акварель!

Весни чуття у час зимовий
Не відбере лиха дуель.

Не будуть сиротами вірші!
Йому — із піснею іти.
В світліші далі, голубіші,
В майбутнє, слово, долети!

Відлиті в серці всі акорди
Не вам, пихаті, не для вас!

...І він повз них проходить гордо,
Щоб через вік прийти до нас
З сумлінням чистим.

...Гримнув постріл.

За річку Чорну відзвук десь
В сніги пірнув, а жала гострі
Впилися в тіло...

Не Дантес,—

То слуги чорного престолу
Тримали чорний пістолет,
Щоб вбити пісню, щоб ніколи
Не повторила гордий лет.

...І чорний вечір, чорна річка,
Чорніють мертві дерева.
Червона кров, червона свічка
Перед очима проплива.

І коні мчать в сніги червоні,
І сміх далекий доліта.
Б'ють копитами грізні коні,
Метелиця мете густа.

А ніч приносить болі, муки,
Не покидаючи й на мить.

Народжені світанком звуки
Востаннє хоче він вловить:

«Ввійдіть у серце, я прошу вас,
Як гості дорогі ввійдіть!»

Вони ввійшли. І смерть
здригнулась —
Ожив поет в ході століть!

III

Мороз і сонце! Свіжо лине вітер,
Несе пісні — їх слухає земля.

...Сплітає Пушкін із ялини віти,
Лице назустріч вітру підставля.

І ямб летить його над цілим світом...
Наш Пушкін
Юність нашу окриля!

Січень, 1949
Київ

В КИЛИМАРНІ

В килимарні, в килимарні
Килими я бачив гарні,
А найкращий полонив
Сонцем-цвітом наших нив.

Свіжий килим вабить зір.
Стежка в'ється з дальніх гір.

Стежка — сонячний покіс —
Опромінена струна.
А при ній барвінок зріс,
Мак червоний вирина.

Стежка з гір збіга стрімка,
Цвіт при ній запломенів.
Стежка — сонячна ріка —
Далі в'ється поміж нив.

А по дивній стежці тій,
Опромінений, ясний,
В наше поле йде Ілліч —
Квіти тягнуться навстріч.

Цвіт при стежці — красен мак:
«Любимо тебе ми як!»

І любисток теж при ній:
«Любим, вождь наш дорогий!»
І калини гроно-цвіт,
Щирої землі привіт...

Л. М. РЕВУЦЬКОМУ

Сіяч щасливий, як лани
Його шумлять безкраї,
Як з голубої вишини
Йому проміння грає.
І радість в серці визріва,
Душа співає горда.
Йому багатії жнива —
Найвища нагорода.

Співець щасливий, як пісні
Його звучать навколо,
Шумлять, як злаки навесні,
Як це безмежне поле.
Вони хвилюють нам серця,
Вони — в душі народу.
І це для нашого співця
Найвища нагорода!

Іх, наче зерна, висівав,
Тому завітти всюди!
Хто силу у народу брав,
Завжди народним буде!
Народ співав йому пісні,
Й тому у нагороду
Скарби душі — думки рясні —
Співець послав народу!

28/11 1949

У ОПІШНІ

У Опішні — сливи родять.
У Опішні — посуд роблять.

Йдуть листи — звичайні й спішні —
Все до нашої Опішні,
Телеграми звідусіль —
У колгосп і в промартіль:

«Ми про ваші сливи знаєм.
Певні, що новим врожаєм
Поділитись ви готові.
Всім привіт. Живіть здорові!»

І в кінці аж дописали:
«Гроші вам переказали».

Ще і сливи не цвіли,
А замовлення прийшли!
Гордий ходить і щаслив
Шеф оцих відомих слив.

У конторі промартілі
Теж листи читають білі,
Теж замовлення, прохання
І сердечні привітання...

— Значить, посуд справжній робим,
Якщо людям до вподоби!

Значить, посуд — вища проба! —
Гордо йде через дорогу
Майстер посуду отого.

У Опішні — сливи родять.
У Опішні — посуд роблять.
І гончар, і садівник
Рук своїх складать не звик.

Як владар садів артілі,
Кожне дерево в ряду,
Хоч сніги навколо білі,
Хто огляне у саду?
Садівник, звичайно ж, він
Пройде сад з усіх сторін!
Садівник, мов чародій,
Вчує подих весняний.
— Зайця, видно, тут носило...
Скоро ж соку буйна сила
Вдарить у бруньки, як струм.—
Тут же заець, як на глум...

Вар до рани прикладе
Садівник, щоб в молоде
У цвітіння входив сік.
Не один пролинув рік
У натхненні, у любові,
В справжнім ділі, а не слові.
Чи зима, а чи весна —
Садівник турботи зна.

Неспокійна в нього вдача,
Серце і душа гаряча.
Радість він велику має —
Новий сорт не вимерз, ні!

Вся Опішня сливи знає
Незвичайні та смачні.
А крім слив,— предивні вишні.
Покуштуєш тільки вишню —
Не забудеш смак повік.
Славу множачи Опішні,
Славним став і садівник.

Аж дзвенять нові горшки...
От вони — у два рядки.
Та чому ж це їх Трохим
Поглядом обвів лихим?
Настрій кепський у Трохима...
— Ми ж майстри, товариші!
Посуд наш погано йтимо,
Бо нема в ньому душі!
— Як не йтимо? Телеграми
Ви ж читали і листи?
— Так. Читав. Скажу вам прямо —
Можем всіх ми підвести:
Замовляють посуд чому?
Бо ж Опішня,— це відомо,—
Має справжніх гончарів.

Але що з оцих горшків?
От один. Ну що за форма...
А важкий — не піднесу...
Дехто дума лиш про норму
Й забуває про красу.
Випалений вкрай погано...
Що за звук? Де ніжний дзвін?
Де лице його рум'яне?
Ну кому потрібний він?
Тут би — візерунок свіжий...
Цей невже вам не набрид? —

Не говорить — серце ріже! —
Працювать, то вже як слід!

І хоч горщик повний дзвону,
І рум'яний, і легкий,
Бригадир не знизив тону —
Вже на вдачу він такий:
Неспокійна в нього вдача,
Серце і душа гаряча!
Дні ідуть, триває праця.
— От тепер приємно, братці.
Бо чиї ж горшки найкращі?
Нашу марку — щоб нізащо
Гудити ніхто не смів,
Знай з Опішні гончарів!
Ще випалюй! Хай дзвенить!
Щоб веселий дзвін щомить
Нові хати заповняв!
Добрим словом щоб згадав
Той, хто посуд замовляв
В неабияких майстрів —
В опішнянських гончарів!

Гарний настрій в бригадира!
Та чи був коли Трохим
За свої сорок чотири
До людей хоч раз лихим?
Славу множачи Опішні,
Славні стали гончарі.
Роблять посуд у Опішні
Неспокійні трударі.

Там на щастя посуд б'ється,
На здоров'я чарка п'ється.
Там, де щедро сливи родять,

Там, де посуд добрий роблять:
Кожна слива — меду повна,
Кожен горщик — повний дзвону,
Що не слива — то принада,
Що не горщик — то відрада!

Як люблю вас, трударі,
Садоводи, гончарі.
Не забудь мені торішню
Зустріч з вами у Опішні!

У Опішні — сливи родять,
У Опішні — посуд роблять.

1949

ЗУСТРІЧІ

I

Франко нахилився в зажурі,
Думок припливають хмари.
В кімнату розгойданих марев
Вливаються тіні похмурі.

Та ось відчиняються двері —
І сонцем хлюпнуло вдосталь.
І зводить свій зір від паперу
Поет на чернігівця-гостя.

Шляхи їх — в густім терновинні,
Обидва ішли, ніби в пущі.
Та вже — Каменяр віднині,
Та вже — із голотою Гуца!

З такими не страшно до бою,
Хоч в непрохідній пущі!
Вони як весняні прибої,
Як хвилі віків невмирущі.

Розмова палка не холоне...
Герої — мов діти між ними.
Від них і тепер ми в полоні,
Ділами багаті гучними.

— Як просторо тут, не сказати!
— А скільки краси в Криворівні!

— Одна в нас земля, як мати,
І люди — серцями рівні.

— Кордони ж оці для чого?
Народ наш — один,
невмирущий!

...Спішить Каменяр в дорогу,
Назустріч прямує Гуца.

II

На святі возз'єднання

І от вони знову разом,—
Їх знають у кожній хаті.
Їм правда — дороговказом,
Земля нероздільна — мати.

Й здалось: на великому святі
Обидва вони — поруч з нами,
Живі, за столом багатим,—
Батьки із своїми синами.

Франко у Чернігів — до нього,
А Коцюбинський — до Львова...
Будь славно, безсмертних дорога
І дружба чудова!

1949

УКРАЇНА — БІЛОРУСЬ

Марить тишею узлісся...
Ще навколо подивлюсь —
Тут — Чернігівське Полісся,
За узліссям — Білорусь.
Ранок вплив, зупинився
Між замислених дубів,
Що гіллям переплелися
Скільки літ і скільки днів, —
Не розрізниш, де якого
Вузлуватії гілки,
Кучеряві, та розлогі,
Та могутні старики!
Подивлюся ще пильніше:
Навіть шапка в них одна.
Чи не диво — зеленіша
Зеленавого сукна!
Що один — з мого Полісся,
Білорусії сусід.
Пробудилося узлісся,
Привітало сонця схід.
Зашуміло, заспівало...
Кольорів барвиста гра.
Літо плине від причалу,
Квіти, ягоди збира.
На узліссі на зеленім
Скільки голосів живих:
«Про калину» — йде від мене,

«Про каліну» — йде від них!
Наче сестри, без печалі
Зустрічаються в ці дні
І Сосюри, і Купали,
І Шевченкові пісні.
Я стрічать кохану вийду
І з піснями повернусь,
Що заспівують сусіди —
Україна, Білорусь!

1949

ЙОГО ЖИТТЯ

*Народному художнику
УРСР Івану Сидоровичу
Іжакевичу*

Вже й відпочити можна. Але кличе
Знов до роботи сонце весняне,
Що зайчиком заграло на обличчі.
Дніпровський вітер у вікно війне,
Там заколишуться зелені трави,
Там квітка мальва гляне у вікно...
І пензель знову у руках.

Заграва

Зачервоніла, палить полотно.

І шлях його, життя його постане
Перед очима — от воно, дивись:
В селі Веселому іде повстання
І потемніла геть небесна вись;
Он кріпаки — такі, як у Тараса,
В очах у них незмірена біда...
І гострить меч за муки, за образу,
За скривджених Ярема Галайда;
Йде, пригортаючи дитину, Катерина,
І Коцюбинського Маланка йде...

Так. Це — життя, історії картини,
І в кожній — серце, з боєм, молоде.
Так. Це — життя. Ось пісня Перебенді
Звучить і серце крає з полотна.

Данина це не вигадці-легенді,
Життя гіркого правда то одна.

І зір приковує Царицин славний,
Де Ленін, де народи, як брати...
Далекий час і час такий недавній —
Ось партизанський табір бачиш ти.

Хоч взимку іній застила алеї,
Там, за вікном, в художника ж — весна.
...Ось покотився сміх його Енея,
Там хвиля зашуміла з полотна...
Його життя — дні праці многотрудні,
Його життя — як незвичайний спів,
Його ж бо свята — це великі будні,
Це творчість, котрій зрадить не посмів.

Знов ранок. Промінь на його палітрі,
На пальцях зайчик сонця пробіжить...

До вікон мальву пригинає вітер,
Весна співає: «Працювати — жить!»

1951

**ПЕРЕД СІКСТИНСЬКОЮ МАДОННОЮ
РАФАЕЛЯ**

Змогла ти всіх увагу прикувати
Не золотом — живим огнем в очах,
Краси володарка, велика Мати,
Із сином-паростком коханим на руках.

Не висота небес — ясна, бездонна —
Привабила і не богині лик,—
Проста й велична ти ідеш, Мадонна,
Із серця в серце, з віку в новий вік.

В тобі твого творця нам видно, Мати,
Йому з тобою вічно теж стояти.
Чи йти разом у даль світів, земель...

Через віки мисль посила єдину,
Найвищу віру і красу — Людину,
Як серце власне, геній Рафаель.

Москва, 1955

Виставка картин Дрезденської галереї

БЕРЕЗОВИЙ СІК

В дитинстві пили ми березовий сік,
Не знали ми кращих напоїв.
Ти, березне юн, в сорок перший мій
рік
Чого в моїм серці накоїв!

Я з друзями соку твого скуштував
Сьогодні, як в роки далекі.
Я з друзями все, що не вернеш, згадав,
Що більш не приносять лелеки.

А скільки вони навесні нам несли
Казок та високої мрії...
Березовий сік ми сьогодні пили.
Та наша душа не старіє:

Хоч сік нам здається не тим вже на
смак,
Як той, найсолодший у світі!
Ті, березне, весело йдеш, мов юнак,
Та й ми не зігнулись ще, друзі.
Однак
Весну ви свою не зовіте.

Вона перейшла калинові мости.
То що ж нам? Невже сумувати?

Ген біля старої — маленька.

Рости!

Березонько, юність жива ти!

...У келишки краплі — одна по одній—

Все падають чисті, холодні,

І кожна краплина, мов день твій

чи мій,

Відходить, як любе сьогодні.

Озвались краплини: «Крап, крап».

Тож вони

Як дні, що вливаються в роки.

«Крап, крап!» — аж дзвенить.

А мені з даліни

Почулися юності кроки.

Нічого, що в гості зажура прийшла,

Бо ж вічно хвилююче — юне.

Сьогодні згадалась маленька Сула

І плеск почорнілого того весла,

Коли вже з дитинства нас хвиля несла.

Дитинства озвались струни.

1958

ДУША НАРОДУ

Мова рідна звучить, рідна мова —
Шум гаїв, шелест ниви у ній,
Кобзи пісня — тривожна, чудова —
І Дніпра неспокійний прибій.

Мова рідна звучить! Солов'їні
Звуки-промені линуть у світ.
Чую пісню в сусідній країні —
З України летить як привіт.

Щедра ти, наче серце народу,
Ти могутня, прозора, дзвінка.
Мова рідна — від роду й до роду
Переходить гнучка та гінка.

Скільки ніжності в тебе, привіту
До чарівних сестер своїх — мов.
Ні, не буде тобі перецвіту,
Бо в тобі і життя, і любов.

Наче зброя великого війська,
Кожна мова народу ясна —
Білоруська, російська, українська:
Іх коріння глибоке єдна.

Рівноправною будеш навіки
В поколіннях звучати завжди.

Мова рідна — то сонячні ріки,
Мова рідна — квітучі сади.

Мова рідна! Яка твоя сила,
Звуки рідні твої золоті...
Ти — як мати, що нас породила,
Як земля, що тримає в житті.

Ти — як степу роздолля могутне,
Ти — як вічного моря вали,
Ти — історія наша й майбутнє,
Як з криниці, ми з тебе пили.

України великої мова
В неосяжний полинула світ:
Шум гаїв, кобзи пісня чудова,
Душ людських неодцвічених півт.

1958

ГОЛУБИ

(Пам'яті Остапа Вишні)

Поховай мене, брате,
Вірний товаришу,
В вишневім саду...

Він більш дверей не відчиня
І голубів своїх не кличе...
Він більш не зустрічає дня
Із усмішкою на обличчі.

Цього ніколи не забудуть:
І сонце тепле, променисте,
Й тебе, кленовий свіжий листе,
Що застилав останню путь.

Квіток жива ріка пливла,
Народу плин, народна туга...
Письменника, творця і друга,
Вік не забудуться діла.

Ми знаємо ціну журби,
Народу чистоту сумління —
Його думки — не сон, не тління, —
Вони полинуть в покоління,
Як в небо сизі голуби, —
Остапа Вишні голуби.

Гіркі жалі, терпкі жалі,
Так. В серці — туга полинева,

Та поряд — усмішка Вишнева,
Як цвіт безсмертної землі.

Народ наш гордий за синів —
Таким лишатись вік в народі.
Їх шлях — як промінь заяснів.
Життя їх — слово у поході.

...Могутні нам шумлять дуби —
Хвала вам, вічності дерева!
І мрійна, сонячна, Вишнева,
Ти, думо, линь, як голуби —

Остапа Вишні голуби.

30 вересня, 1956

Коли розлучаються двоє...

Г. Гейне

Весна запашною травою
І цвітом нас кличе в луги.
Коли зустрічаються двоє —
Радіють Дніпра береги.

Та от ми почули з тобою
Сердечний зажурений спів:
«Коли розлучаються двоє...»
І кожен із нас посмутнів.

І навіть луги похмурніли,
Поблякла дніпрова краса.
До мене горнулася мила,
Вилась, мов жалоба, коса...

І, може, тому, що від болю
Стискались серця молоді,—
Не розлучатись ніколи
Ми поклялися тоді.

Нас тільки війна розлучила,
Гіркою розлука була,
Та пісня ота ніби сили
Великої нам додала;

Бо все, з чого серце радіє,
Колись ми зустріли при ній.
І в зустріч майбутню надія
У пісні звучала сумній.

І знову квітками, травою
Нас кличуть пахучі луги...
Коли зустрічаються двоє —
Ясніють Дніпра береги!

1958

ДОРОГА В ГАЮ

Ой дівчина по гриби ходила...

З пісні

Ой дівчина по гриби ходила,
У гаю осіннім заблудила.

Заблудила — ні в кого спитати...
Дома дочку виглядає мати.

Тут назустріч хлопець виходжає
І дорогу в дівчини питає.

— Якби знала, чом не показати...—
Довелося разом їм шукати.

Потішалася крута стежина,
Поколола руки їм ожина.

Їх куці барвисті не пускали,
Щоб удвох ще довше проблукали.
І, здавалось, заздрила ожина:
«Може, буде хлопцеві дружина?»

А ліщину хміль там обіймає,
Ніби хлопця він чогось навчає...
Хлопець ніжно пригортає строгу.
Тут їм стежка вказує дорогу!

Ах ти, стежка, чому поспішила,
Ще, гляди, розлюбить мене мила!

Розлучатись юним стало шкода...
Отака тут сталася пригода!

До цілунку привела стежина,
Таки ж буде хлопцеві дружина!

Ту дорогу у осіннім гаю
Назавжди і я запам'ятаю.

Бо хто щастя і любов знаходить,
Той назавжди в моє серце входить,

Тому щастю, як свому, радію,
Бо плекаю і свою надію...

Слава тій дорозі вічна буде,
Що веде вас до кохання, люди!

1958

ЛІСОВІ КВІТИ

ПРОЛІСКИ

Їх не висівав ніхто в діброві
І саджать в теплицях не посмів.
Посланці весняні синьоброві —
Як людських думок рясний посів.

Пишні квіти є на білім світі,
Мов проміння сиплються з імли,—
Ці ж такі прості, не розмаїті,
Тихо оченята підвели.

Неспокійні, любі квіти ранні,
Над усе вони мені миліш.
Їх не доглядають, мов герані,
Біля них, дивуючись, стоїш.

Як гінців прийдешньої любові
Зустрічаю вісників весни.
Ще сніги в гущавині діброви,
А на світ пробилися вони.

Ім, у світ закоханим, не шкода
В жертву принести життя своє.
Хоч поб'є часом їх зла негода,
Та за ними все, що слить, встає.

СОН

Знов Голосіїв
Квіти посіяв,
Зазеленів.
Жайворон знову
Мрійну розмову
Слуха ланів.

Жайворон знову
Звуки чудові,
Як промінці,
Сипле над нами,
Понад ланами,
В ранки оці.

Бач, перегонці,
Снопика сонця —
Сон-цвіт розцвів...
Чи сниться сон це,
Що тепле сонце
Сяє з-під брів.

Чи сниться сон це?
Над нами сонце,
Удвох ми знов.
Голос подай-но!
Це ж ми, звичайно
З нами — любов!

Ти зупинилась,
Ти задивилась
На цю красу.
Квіти з росю,
Весну з красою
В серці несучу.

В серце з красою
Із весняною
Ти увійшла,
Скільки у ньому,
Хоч у малому,
Цвіту й тепла.

Все для одної,
Для дорогої,—
Милій моїй.

Знов Голосіїв
Щедро посіяв
Квіти надій...

КОНВАЛІЇ

Дзвонять дзвіночками перші конвалії
В Пущі-гаю.
Входять пахучі та незів'ялії
В душу мою...

Чисті, неначе у дівчини милої
Чиста душа...
Пісня-весна, переповнена силою
В путь вируша.

ФІАЛКИ

Кущик фіалок поміж травою.
Стань, подивись:
Наче спустилась на землю живою
Радісна вись.

Хочеш нарвати букета? Не треба,
Рвати не смій!
Як то землі без високого неба
Жити самій?

Хай же квітують квіти у травах
Не лиш для нас.
Чистого неба і квітів ласкавих
Радісний час.

Колір фіалок — закохані очі,
Мила, твої.

Хто ж то весною відвідать не хоче
Рідні гаї?

БЕЗСМЕРТНИК
(З старого зошита)

Вже на городі качани капусти,
У полі чорна скибами рілля,
Все осінню до тебе промовля.
Зжовтілих трав — і тих тепер не густо.

Та як повіє радістю, теплом,
Коли безсмертника угледеш квітку:
Одна вона — хоч сіре все кругом,—
Одна вона цвіте, неначе влітку.

От вийшла мати, до якої син
Вже не повернеться під рідну стріху,
Безсмертник гляне золотом іскрин —
І щось вона йому промовить стиха;

І, мов голівку сина, що поліг,
Вона ту квітку лагідно погладить.
І вже здається їй, що з листопадом
Він разом стане на старий поріг...

Шорсткою, почорнілою рукою
Нарве тих квітів, принесе домів,
Щоб рамкою живою, золотою
Той цвіт портрет безцінний оповив.

І син з портрета знову промовляє,
Немов безсмертник вічний в квітнику.

Прийшовши з поля, матір привітає
І побажає щастя на віку...

Таким лишився вічно він в уяві:
Дитина ще, сміється, немовля...
Безцінні квіти, вічно золотаві —
Безсмертник, що й зимою звеселя.

Хочу, щоб кожна хвилина
Сонячною була
І щоб тобі долина
Не відцвітала — цвіла;

Щоб світлий не кидав настрій,
Сяв погожим днем,
Щоб не горіли айстри
Тихим осіннім вогнем;

Щоб сонце кохання гріло
Любу мою завжди.

Скоро приїду, мила,
Трохи мене пожди!

Троянда моя осіння,
Троянда моя остання!
У серці — твоє горіння,
У серці — твоє цвітіння,
Як пісня, твоє вітання.

Всміхайся мені, як мрія,
Казкове твоє горіння.

На щастя мені зоріє
Троянда моя осіння.

ПЛАТОНУ МАЙБОРОДІ

Чи згадалось тобі, як ми сіно косили
Раннім ранком у лузі, що перлами грав?
Як з проміннями разом ввіходили сили
У схвильовані душі...

І квітів, і трав
Вільні хвилі гуляли,
шуміли,
буяли...
І музичними хвилями ранок проливсь.
В шумі тому, в промінні ми пісні
позичали,
І просились вони в незахмарену вись...

В хвилі ті ми пірнали, як в хвилі дніпрові,
В них втопитися можна, та страху —
нема:
Солов'ю легко, мабуть, отак у діброві,
Як нам в лузі отому, що цвіт підійма.

Першу ручку пройшли, починаємо другу,
Скуштувавши з криниці води, не з відра.
Ось у травах побігла, пролинула смуга—
То хмарина маленька спішить до Дніпра.

З куреня виходжає знайомий рибалка.
— В мене добрий улов! Буде юшка яка!

Ширшу ручку беріть! Та дійдять аж до
балки!
Розімніть лишень плечі! Коса не важка!

...І ми ширше берем...

І, як хвилі, спливали
Дні за днями і наші, Платоне, літа.
Луг широкий — життя. Часом ручку ми
брали
Не широку. Та кожен із нас пам'ята:
— Ширше, хлопці, беріть! Ще багато
косити —
Луг широкий, тож любить широкий покіс!

Не забув живу воду, краплини роси ти,—
І ту радість, що ранок величний приніс?
І ті соняшники, що, як сонце, яскраво
Орденами світили на грудях землі,
І співця степової могутньої слави —
Жайворонка, що пружні крильцята малі
Не складає — все вгору, та вгору, та вгору
Славу людям і ниві несе на весь світ?!

...Чи не хочеш, мій друже, в цю сонячну
пору

До Дніпра, в луг отой?
Шле він — чуєш? — привіт.

10/VII 1958

СТЕПОВА ЦАРІВНА

Бачу дивні портрети,
Прочитав імена —
Віолети чи Грети...
Баронеса, княжна.

У обкладинках з шкіри
Книги давні, товсті,
Вихваляють без міри
Горді лиця пусті...

Жінка знатного роду,
З ким близькою була
І яку нагороду
І від кого взяла...

Книгу всю перегорнем
І слова розберем:
Ця — із бардом придворним,
З королем чи царем...

Ні, не можу гортати —
Книгу цю відкладу.

Бачу — в поле йде мати,
Сам у поле іду,
Щоб її зустрічати
І тебе, молоду.

Нивку видно у полі.
Ген дівчина одна
В золотому роздоллі
Ярину дожина —

Степова ти царівно,
Мого серця весна!

Хоч звичайне убрання,
Без браслетів, перснів,
Але образ кохання
Сонцем любим яснів.

Ти княгиня найбільша,
Ти з царівен — одна.
Я пишу тобі вірша.
Нас не злото єдна,

Не брильянти, корали,
Дорогий самоцвіт,
Нас поля поєднали —
Зачарований світ.

Не граційності пози,
Не косметик дива —
Нас єднали морози
І жара степова.

А красуні вельможні...
Ви були а чи ні?!
Від безділля порожні
Геть розсипались дні.

Не тривожить уяви
Блиск фальшивих очей,
Завитки кучеряві,
Голизна рук, плечей...

Тільки вам, трудівниці,
Вічний пам'ятник ось —
Шир безкрая пшениці.
Чисте злото колось,

І гаї ці веселі,
І пісень вічний плин,
І Дніпра акварелі,
І цвітіння долин.

Це ж тому бачу — в полі
Ген дівчина одна,
У широкім роздоллі
На комбайні вона.

Степова ти царівно,
Мого серця весна!

1957

ЗОЛОТІ ВОРОТА

I

Ані прикрас на них не відшукали,
Ні позолоти — їх давно нема.
Воріт нездвижних брила, вік німа,
Лиш нам багато говорити стала.

Чужинців орди, ворогів навали
Тут зупинялися — іти дарма.
Не пронести ганебного ярма,—
Ворота мовчазні не пропускали.

Непоказні, суворі, кам'янисті,
Стоять вони в моєму ріднім місті.
Це пам'ятник, що в битві не згорів.

Ледь чутний шелест слухаю каштана,
Скрізь — буйна зелень. І в добу весняну
До нас іде історія віків.

II

І височать Ворота урочисто
У затишку. Проснулось вранці місто,
Щебечуть діти — любі голоси!

Заграли краплі свіжої роси.
Їх промінь п'є, немов казковий птах,
І золото лишає на листках.

До всього байдужі ці кам'яні пласти —
До подиху вітрів, до сині висоти,
До ранку, що нову підносить віть,—
Стоять мовчазно свідком лихоліть.

А біля них — дітей квітник рясний,
Над ними — простір неба весняний,
Та лине пісня, як вода жива.

Їх сонце щедрим злотом залива.

1958

ВИШНЕВИЙ САД У ГОРКАХ

Бачу вождя дорогого,
Дальні його путі.
Знову читаю про нього
Щирі слова, прості.

І скільки палкої любові
У спомині кожному є.
У кожному схвильованім слові
Історія наша встає.

Це в Горках було, під Москвою
Як занедужав Ілліч,
Сім'єю ішли трудовою
Зустрітися з ним віч-на-віч.

Текстильного комбінату
Ось делегати прийшли.
Що принести — якби знати! —
Все б Іллічу принесли.

А принесли делегати
Свою невичерпну любов
(Любов ту вікам зберігати).
Прийшли від душі побажати,
Щоб швидше недугу зборов.

Важка тишина кімнати,
І важко у ній одному.

«Нам випало подарувати
Вишневий садок йому».
Вишневий садок...

Тендітні

Маленькі собі деревця.
Корою запахло, як в квітні.
О щирі трудящі серця,
Які ви одвітні, глибокі
І скільки у вас співчуття...
І Ленін, прижмуривши око,
Тут вишеньку взяв.
— Бач, дитя!
Ростимеш чи ні? — питає.

А може, й не ті слова
Зраділий Ілліч промовляє,
Та радість в словах жива.
Як дякував він делегатам
І серцем ділився багатим.
Ту бесіду світові знати, —
Весь світ завітав до кімнати!

Він не приймав подарунків,
Цьому ж подарунку зрадів.
... Малі вишеньки стали струнко, —
Вже кілька вишневих рядів!
То ж він показав рукою,
Де посадить вишеньки.

Недуга була нелегкою.
Прощаються робітники.

— Бувайте! Здоров'я бажаєм! —
Підвівсь на прощання Ілліч. —
Як вродить, то за врожаєм
Приїдем до вас, певна річ!

В прощальні хвилини обнявся
Коваль Кузнецов із вождем.
Привітний Ілліч посміхався:
«І цвіту, і ягід діждем!»

Цих слів не промовив, можливо,
Та мріяв побачити цвіт.
Ті вишні зростали на диво,
Собою прикрасили світ.

Ілліч не виходив з кімнати,
А як же природу кохав!..
Тож радості не передати,
Бо цвіт ніби сил додавав.

Ілліч задивлявся на нього
І думав, напевно, в той час
Про долю, народів дороги,
Про волю народів, про нас.

І може, в зеленому шумі
Він чув Україну мою
І, певно, виношував думи
Про нашу народну сім'ю.

Вишневий садок вкоренився..
Ми з друзями теж прибули.
І кожен із нас уклонився
Цим вишням, що буйно цвіли. .

Це ж їх першоцвіт бачив Ленін,
Крильцята, легкі, молоді, —
Листочки, і свіжі, й зелені,
Немов перемиті в воді..

Я влітку прибув. Не забуду
В вишневім садку холодок.
Минають літа. Скільки люду
Відвідало в Горках садок.

Прибуде хто — ягід щоліта
Узявши, промовить: «Роди!»

... І щедрим промінням залиті
Шумлять по країні сади.

12/III 1957

ЩАСТЯ

Крим. Тут скільки сонця,
Звісно ж, золотого...
У міжгір'я хлопця
Ти вела, дорого.

І дала пораду:
Там, де соковиті
Грона винограду,
Найсолодші в світі,

Відпочить годину,
Там, де соковиті
Ягоди-перлини,
Найсолодші в світі!

З куреня виходить
Господиня мила, —
Ніби сонце сходить:
Хлопця осліпила...

Хлопця засліпила
Юна господиня.
На ній кофта біла,
А спідниця синя.

Наче квітка, гожа,
Мов троянда, свіжа...
— Чи з дороги, може,
Сниться вже вам їжа?

Глянув на дівчину:
— Ні, не хочу їсти,
Тільки хочу сісти,
Трохи відпочину!

— Для гостей у мене
Є винце студене,
Хмелю хоч немає,
Спрагу проганяє.

Дівчина підносить
Свому гостю келих:
Випить хлопця просить
Соки грон веселих.

... Відпочив з дороги,
Час уже рушати,
В серденьку тривога:
«Як на ноги стати?!»

— Будь мені порадник,
Щедрий виноградник,
Серце мое тане...

Та від чого п'яне?
Від вина міцного
Чи від зору того?

Лист рясний лопоче,
Мов сказати хоче:
«Звісна то пригода:
Все дівоча врода...»

Очі оп'янили —
Мають дивні сили.
Не зрівнятись винам
З зором ластів'їним!
Зір ясніший сонця,
Сонця золотого...

Що ж, залишим хлопця
Біля щастя того!

1957

ЗАПОВІТ ПОЕТА

Лиш боротись — значить жити!

Іван Франко

В негоду люту,
В похмурі дні,
Ти, земле, сили
Дай і мені.
О як від туги
Душа болить...
Та знай: боротись —
То значить жити!

Поніс поет наш
Зерно надій
І сів, сів
У ґрунт твердий.
І віра гріла, —
Її не вбить.
Знай: лиш боротись —
То значить жити!

Проходить краєм
Кругом нужда.
Коли вже з панством
Втече біда?
Коли? Не ждати
І не просить.
Знай: лиш боротись —
То значить жити!

Вставай порану,
Невтомно йди.
Підводься кожен,
Ставай в ряди!
Щосили разом
Нам в скелю бить.
Бо лиш боротись —
То значить жить!

Прокляття громом
Світ потряса.
Яка у битві
Зроста краса!
То воля сонцем
Ясним горить.
Так! Лиш боротись —
То значить жить!

Вставав Дрогобич
Та Борислав.
Такої сили
Він ще не мав.
Серця сповняє,
В серцях кипить...
Так! Лиш боротись —
То значить жить!

Франкове слово —
Душа жива.
Хвалу поету
Народ співа.
В усьому світі
Як грім гримить:
«Знай: лиш боротись —
То значить жить!»

1956
Львів

САДГОРА

Весні златокосій
Простелено шлях...
В Параски Амбросій
Були ми в гостях.
Район Садгорою
Прозвали, мабуть,
Що буйно порою
Тут гори цвітуть.

Теплий промінь цвіт вбира,
Цвіт вбира.
Вся в саду стоїть гора —
Садгора, Садгора.
Весни пора, цвіте гора
І в душу зазира!

Дивились на квіти,
Раділи усі.
Та як не радіти
Алмазу-росі!
Хотілось сказати,
Щоб чув цілий світ:
«Та як не кохати
Цю землю і цвіт?»

Це миру сьогодні
Розкрилась краса,

Де думи народні
Ясні, мов роса.
У мирі нам жити
І прагнуть мети.
Весни цвіт любити
І мир берегти.

Весни таємниче
Озвались вітри.
Задубрівка кличе
Від Саду-гори.
Весні златокосій
Простелено шлях.
В Параски Амбросій
Були ми в гостях.

Теплий промінь цвіт вбира,
Цвіт вбира.
Вся в саду стоїть гора ---
Садгора, Садгора.
Весни пора,
Цвіте гора
І в душу зазира!

М. Т. Рильському

Я зустрічаю осінь в Ірпені,
І осоки знов шумлять мені,
Гуркочуть поїзди веселі знову,
Луною будять тишу світанкову.

В долині довго котиться луна.
Люблю, як поїзд ніби вирина
Із лісу жовтого, але іще густого;
Ще мить — і міст здригається від нього:
Здається, поїзд відстань ту від лісу
І до моста — скорочує стрибком,
Себе закриє швидко він димком;
Понад мостом як димову завісу
Чомусь лишає по собі завжди.

Ранкові та вечірні поїзди
Не заважають, не обридли, ні,
Мені в осіннім, любім Ірпені.

Тут ніжна осінь, мрійна та м'яка,
На кольори багата, розмаїта.
Лише ріка така вже тут мілка —
На неї гнів малих дітей щоліта.
Та зараз навіть і вона мені
Подобається в ці осінні дні.
Прощальний шелест, листя мова мрійна.
«От,— скаже критик— пісня елегійна!»

Приходить настрої дивний в оцю пору...
Не все ж тягти одну лише бадьюру!
На вільсі ні листочка вже нема,—
Вона така зчорніла та похмура
(Мені стара згадалася гравюра).
Грибами пахне осені пільма.

Надходить ніч, завітрена, сліпа.
Та знову — ранок. Дощик накрапа.
Маленька станція. Кіоск. Я йду туди.
Візьму газети свіжі і, як вчора,
В оцю осінню поетичну пору
Зустріну перші теплі поїзди.

1953

НЕ РОЗЛЮБЛЮ

Виглянула з-за паркана,
Як та квітка ніжноткана.
В моїм серці залишилась,
Хоч на мене й не дивилась.

Не дивилась, не хотіла,—
Йї нема до мене діла.

Ковалем я в кузні стану,
Щоб зустріть свою кохану.

Прийде сапку наточити,
Я ж — назустріч нарочито!

А ще бондарем я стану,
Щоб зустріть свою кохану:

Як прийде вона по справі,
Гляну в віченьки лукаві!

Ще шевцем найкращим стану,
Щоб побачити кохану:

Поладнаю черевички,
Поцілую милу в щічки!

А ще шофером я стану,
Щоб возить свою кохану:

Буду я рівнять дороги,
Щоб вона не збила ноги.

Скрізь їй стану на дорозі,
Полюблюся недотрозі!
Не зверну ніде з путі —
Разом нам іти в житті!

... Так я мріяв в давні дні,
Як зустрілася мені,
Виглядала з-за паркана,
Ніби квітка полум'яна.

Та призналася нарешті:
— Ой, даремно квіти рвеш ти
На букети на великі
Та пахучі, огнеликі —
В руки не вручив ні разу:
В'януть біля перелазу...

Правду щиру хочеш знати?
Не соромлюся сказати —
Виглядала з-за паркана,
Щоб на тебе глянуть зрана.
Так хотілося побачить...
Здогадайся, що то значить!

І не став я ковалем,
Не став бондарем, шевцем,—

Рільником я залишився,
Бо на світ я ним родився.

Бо ізмалечку ріллю
Не сказати як люблю.

І тебе, моя кохана,
Моя квітко полум'яна,
Вір — повік не розлюблю!

ПОДАРУНКИ

I

Шахтарська лампочка

Я не забуду зустрічі в ті дні,
Коли тебе даровано мені,
Шахтарська лампочко.

Цей незабутній дар
Мені вручив у Горлівці шахтар.
Вона в руках натруджених була,
Що від скарбниці світла і тепла
Тримають вірного, надійного ключа.
Вона сестрою «лампи Ілліча».
Хоч не така проміниста, яскрава,
Але не менша йде про неї слава.
Людей отих я не забуду, ні.
Ввійди ж, їх світло, у мої пісні
І до великих друзів повернись,
Щоб і мене згадали там колись.
А якщо прийме слово те шахтар —
Для мене то новий безцінний дар.
...Шахтарська лампочка у мене на
стіні,
Донбасу в ній вмістилися вогні
І усмішки веселі шахтарів.

Любов'ю вірною Донбас мене зігрів.

25/XI 1957

Відбиток пройдених віків

Листок відбився на твердій породі,—
 Як не впізнати папороті в нім?
 Той давній слід життя зітерти годі:
 Він як незвичний гість в житті новім.

Чіткий відбиток — ніби це учора
 Ще свіжий лист упав під прес віків.
 Хода життя, нестримна і сувора,
 Слід залишає від своїх підків.

Глянь, кожна жилка вирізьблена
тонко...
 Життя-бо — майстер. От його рука!
 Історію землі — листків колонки —
 Читай в пластах. Хвилююча яка!

Пласт за пластом. Далеке, невідоме.
 Невпинного життя—що шар, то й крок.
 Листка відбиток... Так би молодому
 Тобі лишитись, друже мій, рядок,
 В історії життя землі моєї — дому,
 Чітким відбитком стать живих людей,
листоків,
 квіток.

25/XI 1957

РЕНЕТ СИМИРЕНКА

I

Весняний вітер легко так повіяв,
І вже мене він кличе в мандри знов.
Мій недалекий світ — маленький
Мліїв,—
Тепер у ньому радість я знайшов.

Любові творчої, земної вияв
Оцей ренет — він все переборов:
Його середину черв'як не виїв,
Не випив білу та живлющу кров.

Мені підносять цей чудовий плід,
Що ніби вчора зірваний із гілки;
Зелений свіжий колір не поблід,

Хоч яблуко оце лежало скільки.
Тож, друзі, нам того згадати слід,
Хто борозну життя провів не мілко.

II

Садівника заслали до Сибіру.
Він взяв з собою людську гідність, віру
І творчості несходжені мости.
Він не писав царю: «Раба прости...»

Він не згубивсь між снігового виру,
Бо зміг з собою мрію пронести
І прагнення,— в усьому висоти
Дістатися. Нести надію щирю,

Як волю мислі («Не зів'януть, ні!»),
Він передав чарівному ренету,
Що так прославився вже в наші дні.

Той садівник і Кобзарю-поету *
Був другом справжнім. Віриться мені:
Тарас позичив сил йому для злету.

III

Політ свій в кожного. Хоч садівник не
птах,

Але його піднесли крила-мрії.
У яблуневім цвіті шлях зоріє —
Земний, зелений Симиренків шлях.

Той в пам'яті народу не зачах,
Хто для народу і садив, і сіяв,
Як він, що вірив в плодоносний Мліїв,
А віра — промінцем завжди в очах.

Із Млієва і аж до Єнісею
За мрією незгасною твоєю
Тугі ренети зимні — праці плід,—

Вони, як подарунки за ту віру,
Що не згубив наш садівник в Сибіру,
Що віра — крила, а зневіра — лід.

IV

Крилатого скувати їй несила.
Шумлять садів зеленопружні крила...

1958

* Батько Льва Симиренка Платон (1821—1863) (який в основному і вивів славний сорт) своїм коштом видав «Кобзар» Шевченка.

ВОЛОДИМИРУ СОСЮРИ

В душі співця — Дінець, Дніпро, весь
край,
Його пісні, немов дзвінкий ручай,—
Стрімкий, весінній,— лине, йде у світ,
Несе життю, народові привіт.

... Згадалось — в школі я декламував
Чарівні, сонцем перелиті вірші,
Часом від хвилювання забував
Окреме слово, і тоді у тиші
Хтось шепотів його, немов суфлер,
І я продовжував. Було це ніби вчора,
Та ні, сьогодні, тільки що, тепер...
І знову кличе даль мене прозора.

Я знаю те Лисиче над Дінцем,
Де Ви проходили поетом і бійцем,
Де злидні шикували юнаків,
В рядах яких Ваш народився спів.
Вітри заводів гуркіт донесли
І пахощі п'янкої ковили.
І Ваших друзів я синів побачив,—
Впізнаючи батьків гарячу вдачу.
Вони, батьків продовжуючи шлях,
Там зорі засвітили на копрах.
...У дні війни

безсмертного Шевченка
Лунали громовісні слова

І пісня України, вік жива;
В простори йшли палкі слова
Довженка.

У спільну думу голос Ваш вливався —
Ним хто із нас тоді не чарувався?

«Лисиче над Дінцем», — доноситься
поволі.

Без хвилювання я й тепер не зміг
Читати б вірші в тій далекій школі,
З якої шлях в життя мені проліг.
Як не гордитесь Вами, наш поет, —
Ви поруч слова ставили багнет,
Тому воно гаряче і живе,
У ньому — щастя Ваше бойове,
У ньому — перші думи юнаків,
Про них Ваш спів, бентежний серця
спів.

Всю душу
рідний край Ваш полонив —
Заводи, шахти і простори нив...

І мову рідну, і красу країни,
Любить могутню вічну Батьківщину
Вчите Ви юні трепетні серця...
За це одвітно любимо співця

Тієї незабутньої «Зими».
Народ говорить: «Наш уклін прийми,
Нехай твоїх поезій свіжий цвіт
Вінчає перемоги славних літ!»

ПЕРШИЙ КВИТОК

Синові Олеся

В дорогу ти вирушив, сину,—
Годину в вагоні провів!
Мій хлопче, аж цілу годину!
Тож радості — без берегів;

Тож гордості скільки з отого,
Що ти, бач, не «мамочки» син!
Хоча недалеко дорога,
Та був ти в дорозі один!

В Ірпінь ти приїхав до мене
І вперше тримаєш квитка:
То смужка жовтава, зелена
І чисел мережка легка...

Усе на квитку тім по формі,
І ти — пасажир, як і всі.
Звичайний перон і платформи
Сьогодні в святковій красі...

Здалось: незвичайні вагони
І ввічливіші, ніж завжди,
Провідники...

Я з перону
Дивлюся.— Ходи-но сюди!—
Виходиш, дорослий неначе,

ЛЕАНКА

Що за дівчина в нашому краї
Виноград перше літо збирає!
Що збирає найкращі співанки
Там, де грона медові леанки...

Стали подруги всі помічати:
Наче ягоди, в неї очата,
Іскри в них, та вечірнії зорі,
Та світанки міжгір'я прозорі...

Нашу подругу, мусите знати,
Виноградовим іменем звати.
Стали й хлопці усі помічати:
Наче ягідки, в неї очата,
Наче ягідки із винограду,
Наче відблиск отой зорепаду...

Що за дівчина в нашому краї —
Всі пісні навкруги позбирає...

Не забуду і я того ранку —
У вінку я побачив Леанку.
Виноградник, сади, полянка,
Там гуляла із сонцем Леанка.
Ах, Леанка! Яке ж бо то слово!
Звуть отак її не випадково.
Забуваються зоряні весни,
Але в пам'яті юність воскресне.

Я Леанкою зву тепер милу,
Бо Леанку забути несила.
Дві Леанки у серці у мене:

Що одна — де узгір'я зелене,
А одна — володарка дніпрова,
Та — білява, а ця — чорноброва.
А обидві у серці Леанки,
Наче співанки — любі співанки.

Сонце я зустрічаю на ганку,
Мов завітчану казку Леанку.

Як не вистачить ніжності в тебе,—
Закарпатське згадай, друже, небо,
Як забудеш мелодію ранку,
Пригадай закарпатську Леанку.

Та земля тобі ніжність дарує,
Та земля тобі спів подарує,
Той щасливим ніколи не буде,
Як землею своєю гордує,
Як любов'ю-красою гордує.

Не забути повік того зору —
Викликає мене в сині гори.
Ах, Леанко, Леанко, Леанко,
Мого серця любов-колисанко!

Вітерцем розлетілися весни,
Та у пам'яті юність не щезне,
Що пісні з виноградом збирає
В Закарпатському дивному краї...

ЛИСТОК ЗОЛОТАВОГО КЛЕНА

Пам'яті Остапа Вишні

Як прощалися з ним,
Море суму жовтавого линуло...
Як прощалися з ним,
Без медалей несли, орденів.
І любили за серце,
Не за відзнаки з металу,
Не медалями він —
Словом добрим і теплим дзвенів.

Як любили його
І як шанували.
Серце чисте його.
Як ранкової відблиск роси.
І лягає на груди
Листок золотавого клена,
Як подяка природи,
Орденем вічним краси.

Бачив я той листок,
Що до серця подібний.
О клене!
Чим віддячить тобі
За велику твою доброту?
Поділив ти із нами
Почуття в день прощання
священне.

І встелив килимами
Дорогу безсмертя круту.

РІДНЕ ПОЛЕ

Лугів шовкових шепіт, злото нив,—
Я перед ними, певне, завинив,
Але в мені завжди шумливий простір.
Я син землі, щодня іду не в гості
У рідну далину, де скільки мрій,
Де не чужий, де я назавжди свій.

Здається, то така вже річ проста,—
Зернина в ґрунті тихо пророста:
Святкова мить, коли в ранковій млі
Зелені іскри бризнуть із землі...

Так. Я назавжди в ріднім полі свій,
Де пробігає шлях в красі живій,
А та краса,
Коштовний цвіт-роса,
В моєму серці грає, не згаса.

1963

БЕРІЗКИ В БУЛОНЬСЬКОМУ ЛІСІ

В Булонському лісі чудово,
Та київські парки-гаї
В годину оцю вечорову
Озвались як друзі мої.

Озвались, шуміли, співали
І так хвилювали мене,
Мов поруч з тобою стояли,
Знайшовши кохання хмільне.

Та от прошуміли два буки,
Між них, прездорових, дивись —
Маленькі берізки за руки
Взялись, щоб побігти кудись...

Ви звідки взялися, берізки,
Притиснуті, бідні, малі...
Сирітками схилені низько,
У шелесті листя — жалі.

Мов просяться на Україну,
В Росію, в простори, туди,
Де сестри в роздоллі на волі,
Шумливі діброви, сади.

І я з ними хочу додому
І щиро кажу ці слова.
А *серце «Берізку» * відому
У лісі Булонським співа...

1959
Париж

* «Я бачив, як вітер берізку зломив».

ЛІТА МОЇ ПЛИВУТЬ...

Під вузлуватим дубом, на горі,
Поближче до вечірньої зорі
Відпочиваю, упиваюсь морем...

Шпилі камінні збіглися на форум,
І вже у синювату тремтінні
Від них легкі у воду впали тіні.

Хмарки пливуть, пливуть у високості
До мене юністю рожевою у гості
І — далі-далі, в невідому путь.

Хмарки пливуть,
Літа мої пливуть...

19/VII 1965
Коктебель

МАТЕРИНЕ СОНЦЕ

Матері моїй — Горпині Іванівні Ющенко

Я бачу сонце скільки років —
І захід, і зеніт, і схід.
Від сонячних дзвінких потоків
Віки палає небозвід.

Лиш сонце гляне чарівливе —
І враз по всій землі моїй
Неспинні, невмолимі зливи
Квіток рясних в красі живій.

Ген воронцю іскристі зорі,
Широкий бриль соняшників...
В промінні — сонячному морі —
Купається земля батьків.

О скільки літ я сонце бачу,
Але збагнув лише тепер,
Де силу, пристрасну, гарячу,
Бере, щоб промінь не завмер;

Щоб кожен промінь вік струною
Звучав і серце веселив,
Щоб над рясною далиною
Бринів завжди, сміявсь між нив;

Щоб чарував із високості
Віки майбутні молоді...

Недавно їздив я у гості
В село, до матері. Тоді
Мені побачить пощастило
У матері в руках ключі
До загадки... Це ж засвітило,
Зійшло те сонце у печі!

Воно вставати не хотіло,
Ще «Гімн» мовчав у тишині,
Просилось в матері несміло
І очі зводило сумні.

Невтомні руки материні...
Удосвіта внесли дровець,
І жар гарячої калини
Розсіяв перший промінець,

І сонце грілось, веселіло,
Теплінь калинову п'ючи...
А мати далі ревно, вміло
Годує сонце у печі...

І от воно не лиш від жару,
А від сердечного тепла
Полинуло, пробило хмару
І посміхнулось до села.

І посміхнулося до нені
Моеї рідної... І я
Слова привіту чув священні,—
Їх мати мовила моя.

За річкою, над осокою,
Без болю сходило, без мук,
Всією радістю людською,
А тільки — з материних рук.

І чутно над землею тому:
«Не спить! Я з матір'ю іду!»
І відганяло з віч утому,
Життя вславляючи ходу.

Котилось потім понад гаєм
І оберталось в хліб чи цвіт...
Щедрот від нього скільки маєм,
Тому вклонивсь йому весь світ.

Йому до всіх багато діла,
І посміхається до всіх,
А матері, що розбудила,
Найперший промінець і сміх.

Тож розмаїтим цвітом райдуг,
Соняшниками у степах,
Піснями-думами про Байду
Весь простір сонячний запах.

Воно все вище йшло, котилось,—
В зеніт дороги не малі.
І радістю життя світилось,
Лягало хлібом на столі...

О серце матері недремне!
Ти зводишся, ідеш в світи,
Ти грієш землю недаремно.
Усіх любов'ю просвіти;

Любов'ю до життя і мрії,
До сонцеликої землі.
Любов ота серця зігріє
І віджене дрібні жалі.

Відчуєш, друже мій, утому,
То вірний знак — давно вже слід
До матері прийти додому,
Де вперше бачив сонця схід.

Воно вже ген понад рікою
Здіймає променистий лук...
Всією радістю людською
Із материних сходить рук!

1962

СЯЙВО ПРАПОРА

Багряна ковдра землю вже покрила,
Троянди цвіт на вітрі тихо згас,
Але погляньте, як зачервоніла
Калина в цей осінній час!

Сама природа кольори охоче,
До прапора подібні, відбира.
І їх краса вбирає в себе очі...
Яка ж ти люба, осені пора!

Не лиш багряним калиновим гроном
Та щедрістю покосів і плодів,—
Ти люба нам цим прапором червоним,
Що нас єднає завжди, як братів.

І несказанно горді ми із того,
Що прапор Леніна сягає висоти,—
У ньому світло сонця золотого
Всі люди бачать. Легше з ним іти!

Він нас гуртує і дарує сили,
Він у мільйонах дум завжди цвіте,
Все ширше й ширше розгортає крила...
О як ми любимо ширококрилля те!

Бо в нас — широкі та ясні простори,
Бо в нас — широкі та ясні путі,

Нам засіяли Комунізму зорі —
У невсипущім трудовім житті.

Як любим пору цю, що «осінь»
зветься!

Вона давно нам стала за весну.
Тому найкраща нині пісня серця
Пролине легко в синю долину;

Тому думки від заходу і сходу
Летять із краю в край. То шле привіт,
Немов брат братові,— народ народу.

А сяйво прапора сягає небозводу,—
Під сяйвом тим
світлішає весь світ!

ДОРОГИ ДО ДРУЗІВ

Над чим задумались громади гір?
Їх чола покриває тїнь хмарини,
Спливла вона, і пасмо світла рине
І заливає знов громади гір...

Мелькають світлотіні на вершинах,
А іскри дум — у голові моїй...
І раптом — суму витканий сувій,
Як тіні від хмарини на вершинах...

І «Ластівко моя, лети, лети» *
Мене тривожить і не має міри.
Та сум ще світлий мій, нема зневіри,
Я слухаю: «О ластівко, лети!»

І уявляю — ген моя Нестан.
Вона мені назустріч! Що там гори —
Перелітає птицею простори...
До мене поспіша моя Нестан...

І пушкінське «Мій світлий сум» співає
Душа моя, і я вже — пісня сам.
І лину вище гір навстріч вітрам,
Над скелею минаю древній храм **,
Душа моя про світлий сум співає...

* «Лети, моя чорна ластівко» — грузинська народна пісня.

** Будівля монастиря в старій столиці Грузії — Мцхеті. Вона ніби виросла з скелі.

ІЛЛЯ ЧАВЧАВАДЗЕ

Вітчизно любя! Ты ж коли
Буятимеш у цвіті?

І. Чавчавадзе, «Весна», 1861

Він так весни чекав для батьківщини,
Він кликав край збудитися від сну.
У веснах Грузії, у горах чи в долині,
Співця весни ми бачимо весну.

Його поезія нам сяє днем прозорим,
Теплом любові сповнені слова.
Хто жив з народом і ділився горем,
Того народ повік не забува.

Високих дум політ ніхто не стрима,
Гіркого роздуму про волю, рідний край.
В народного поета слово, рима
Не пустотливий, жвавий водограй...

Поетова душа завжди з народом —
І сум її, і теплота надій.
В життя широке разом увіходим.
Співцю такому, Грузіє, радій!

20/X 1957

Тбілісі

ШЛЯХ НА КОДЖОРІ

Шлях оцей лягає на Коджорі,
Аж горять переліски малі,
Наскрізь видно їх — такі прозорі.
Щойно їх кували ковалі —
Осінь йде шляхом тим на Коджорі.

Кожен лист мов з щирого металу,
Ледь землі торкнеться — лине дзвін.
І медалей гірку вже чималу
Котить вітер, бач, навперегін.
Кожен лист мов з щирого металу...

Щедра осінь котить на Коджорі.
Вибіг і над кручею застиг,
Вузлуваті лапи звівши вгору,
Дуб старий — ось кинеться, мов тигр...

Міддю осінь сипле на Коджорі.

1957

НАД БОРАМИ

Під крилом літака мій Чернігів проплив,
Юність моя пропливла.
І в душі обізвався пісень перелив —
Дар незабутній села.

Розлилися луги, розлилися ліси
Зеленоводдям весни...
Нижче над бором мене понеси
І навій призабуті сни.

От і знизивсь літак... І земля дорога
Вже, здається, черкнеться крила.
І назустріч берізка летить, підбіга,
Ромашка от-от зацвіла...

І незчувся тут я, лиш подумати встиг.
Де Білорусь почалась.
Ти ж привіталась з Купалиних книг
І в серці моїм розрослась.

Вперше почув, як шумить зелен-бір.
Хай буде щасливим твій рід!

В серці моїм поселилася ти,
Як вчув цимбалістову гру,
В серці моїм почала ти рости
Казкою в грізнім бору.

«КАЛІ ЛАСКА!»

«Калі ласка, калі ласка...»
Дружне слово не забути.
Перше слово це у Мінську
Довелось мені почути.

А під Новий рік від друга
Телеграма: «Час не гайте!
Зустрічаєм, калі ласка,
Приїжджайте, прилітайте!»

І якщо в моїй розмові
«Калі ласка» часто буде —
Що ж, за те гостинне слово
Вибачайте мені, люди!

Чув те слово, наче пісню,
Я в Купалиному домі.
Хочу, щоб слова такі
На весь світ були відомі;

Щоб народ народу мовив
Без усякої прикраски;
Через води, океани
Щоб звучало:
«В гості просим,
Завітайте, калі ласка!»

**СТУДЕНТ ЯНКА РОМАНОВСЬКИЙ
МАЛЮЄ ПОРТРЕТ ШЕВЧЕНКА**

Хлопець підійшов до ганку,
Очі, мов озера, сині.
— Це онук Купали Янки,
Янка теж, студент віднині.

Нас знайомлять.

В ту ж хвилину,
Зовсім це не випадково,
Про Шевченка, Україну
Щира виникла розмова.

— Ви, можливо,— каже Янка,—
Бачили мою картину
У музеї? —

...На світанку
За фургоном йде хлопчина.

Шлях далекий... Дощовита
Певно днина... Ой негода!
На хлопчині ж сіра свита,
Панові його не шкода.
Пан у теплому убранні —
Не промочить дощ фургона.
Хлопець козачком у пана,
Хлопець — пішки до кордону...
В місто Вільно хлопець пішки

Йде за тим фургоном далі.
Ви, тяжкі шляхи-доріжки,
Ви, Тарасові печалі.
Справжнє горе, юні мислі
Ми читаєм на картині.
Хмари, над шляхом навислі...
Хлопчик у тонкій свитині...
Ми в художника спитали:
— Хто поміг тобі, скажи нам?
— Про Тараса вірш Купали,
Горем писаний єдиним.
А «Кобзар» — то ж книга наша,
Доля ж бо одна в народів.
Горе — то бездонна чаша:
З неї пив Тарас в дорозі,
З неї пив, коли проходив,
Як невільник.

Де ж те Вільно?

У задумі, у тривозі
Він ступає...— Горе спільне
Поділив художник з нами.
Тож тобі спасибі, Янко,
Що провів і нас шляхами,
Де Тарас стрічав світанки.
Душа душу розуміє,
Серце серцю довіряє...
У віках зоря ясніє
Ще яскравіш. Не згорає!

ШКОЛЯРІ САДИЛИ БУЛЬБУ...

Їдемо. Поля, та вьоски,
Та березові гайки.
Землю дощ весняний хльоска,
Розгулялися струмки.

Перегнали хмару сиву —
Сухо, тут дощу нема.
Вийшло ген дітей на ниву!
Школа в полі не дарма.

Забажалося із ними
Походити по ріллі.
Привітаннями гучними
Обізвалися малі.

— «А ми бульбу, бульбу
садим!» —

І про бульбу пісню враз
Підхопили тут щосили,—
Не потрібний їм наказ!

— «Що картоплю знають всюди.
Хто її, смачну, забуде,
Чи в мундирі, чи товчену,
Чи варену, чи печену?»

Трам-там-там, та-ра-рам,
Без картоплі кепсько нам!» *

Я тоді із школярами
Бульбу теж оту садив,
Що у жвавій пісні прямо
Як одне з найбільших див!

На прощання рук стискання
І прохання ще одне:
Коли буде вибирання,
В гості викличуть мене.

— Тож приїдьте!

Будем в полі
Бульбу визрілу пекти.
Кращої у жодній школі,
Аніж наша, не знайти!

«Ми із неї зварим кашу,
Всю рідню покличем нашу.
Кому каша обрида —
Є в нас юшка, не вода!

Трам-там-там, та-ра-рам,
Хай картоплю в ющі їсть».

— Що ж, приїду я охоче,—
Бо садив же недарма!

Ніздрі ніжний дим лоскоче,
Дим, якого ще нема.

Вогнище цвіте незгасне —
Вітерець не задува...

* «Бульба» — білоруська народна пісня.
Переклад мій.— Авт.

Ах, так це дитинство власне
У димку тім проплива.

Пасгушки, далекі друзі,
Вогнище в осінній час...
І димок на виднокрузі...
Так. Приїду я до вас!

«Ой, турі та розтатури,
Ми не панської натури! —
Знаємо усе як слід:
Без картоплі — не обід!
Трам-там-там, та-ра-рам,
Без картоплі кепсько нам!»

В'ЯЗАНКА — СЕЛО КУПАЛИ

Видно В'язанку — село Купали,
Вранці ми до нього завітали.
Перед ним дубів стоїть громада,
Гаю довголітнього принада.
Ось воно, те місце, де ступали
Ноги хлопчика — майбутнього Купали.
Як чарує цей світанок синій.
В'язанка пісень — вінок весінній.
В'язанка — пісень вінок... І поле,
І манливі дивні виднокола,
Сажалку — ставок побіля саду,
І дубів поважну ту громаду,
Звичайнісіньку поета хату,
Біля неї ароматну м'яту,
Яблуні, порічки, горобину —
Їх зелену мову без упину —
Це мені довіку не забути,
Хоч не дсвго довелось побути.

Дівчина там поливала квіти.
— Звідки ви? — спитали ми в дівчини.
— Ви мене по-простому зовіте,
Леся я. А звідки? З України.

Прозвучав і тихою луною
Відгукнувся унизу гудок.
Поїзд мчав навперед з весною...

Ой піду я лугом-долиною,
І не чутним буде тихий крок.
З думою Купали я піду
У вінку — пісенному саду:
В'язанка — пісень отой вінок.
Хай нечутним буде тихий крок.

ГОРОБИНА

В давне грозове літо
Кров тут було пролито,
Кров партизанського сина...
Здавна горить горобина.

Матері серце терпне...
— Місяцю теплий, серпне,—
Ти запалив горобину,
Щастя повернеш сину?

Він молодий, не нажився,
Не надививсь, не любився...
Чуєш-бо, місяцю серпне?
З горя все в грудях терпне.

Серпень проходить борами...
Крізь горобинні брами
Днина проводить днину.
Не погасить горобину,
Як матиного болю
Нам не полегшить з тобою.

Грози минули давні,
В матері ж — свіжа рана:
В лютому а чи в травні,
В пізню годину чи в ранню...

В ГАЮ ТВОЄМУ...

В гаю твоєму був я влітку,
В гаю твоїм знайшов я квітку —
Мов зіронька, вона мала,
Сміється, весело пала...

Той вогник — сонячну лелітку,—
Тобі приніс зірчину-квітку,
— Вона тендітна та мала! —
Її охоче ти взяла.

Побіля серця ти поклала,
Її сховала від усіх.
І тільки для очей моїх
Сміялася вона, сіяла...

Невже у ній чарівна сила,
В маленькій квіточці-зорі,
Що нас таємно поріднила,
Хоч ти зі мною не ходила
В гаю у вранішній порі...

УКРАЇНСЬКИЙ КИЛИМ

*Учасникам Тижня біло-
руської літератури на Україні*

От надходить час прощання,
«Развітання», розставання,
Друзі вірні, з вами.
Зустріч наша — не остання,
І прощання — не прощання:
Ви ж не за морями!

За Черніговом не пуца
Нам шумить уранці —
Слава друзів невмируща
У моїй Добрянці!
Товариська йде розмова,
Білоруська ллється мова.

Тиждень лиш на Україні
Мандрували з вами,
А думки у нас єдині
Линули віками.
Горобиною, калиною
Вистигали думи.
Запромінились перлиною,
Підіймались тополиною...
Ой весняні шуми!
А що того шуму,

Радощів і суму...
Порівну ми всі ділили —
Радість, горе, сили.

Що ж вам, друзі, дарувати
У оці хвилини,—
Малахит яскравий м'яти,
Жар троянди передати?
Кетяги калини?

Що вам, друзі, дарувати?
Час квіткам зів'яти,
Розпускає осінь коси,
Ллють дощі дошкульні, косі...

Тут Малишко просить слова.
— Говори, Андрію! —
Найкоротша це промова:
— З вами я помрію,
З вами заспіваю, друзі,
В нас і в Білорусі!
Сябрам нашим, друзям милим,
Від усіх підношу килим!
Буде хай у вашій хаті!
Від нашої хати!
Білорусам — друзям щирим —
Український килим!

На нім свіже та лапате
Листя рути-м'яти...
Ще, здалося,— рясно-рясно
Зацвітає ружа,
Полум'я це не загасне —
Не злякає стужа!
І волошок не зів'яне
Це блакитне море.

І калини гроно гляне,
Як те личенько рум'яне...
Вік цим квітам не зів'яти —
Як же їх не дарувати!

Не зів'ять, бо ж вічна квітка
То — душа народу.
Не троянда, не нагідка, —
Серце то народу.
Сонцем посміхається, калиною,
Піснею лунає солов'їною.

Золоті іскринки серця
На тім килимі чий?
То думки, то мрії чисті,
Килимарнице, твої.
Ми ту працю не забудем,
Славим руки золоті,
Працьовитим нашим людям
Хай щастить завжди в житті.
«Ми за квіти на тім килимі,
І за хліб ваш, і за сіль,
Любим вас, як і любили ми!
Друзі! В нас єдина ціль».
Від'їжджають наші друзі,
Наші друзі з давніх літ.

Килим наш — у Білорусі —
України кращий цвіт.
В ньому — серце, ясність зору,
Дружба сонячна сія,
І душа у нім прозора
Світиться, твоя й моя!

27/IX 1957

У ЕСТОНСЬКИХ ДРУЗІВ

Серця й пісні

*Г. Ернесаксу — керівникові
Естонського народного хору*

Естонський хор пісні співа
Моеї України,
Що їде за Дунай козак,
Що журиться дівчина.

Про Катерину спів луна,
Веселу, кучеряву...
Це, може, в Харків я прибув,
В Чернігів чи в Полтаву?

І думав я, схвильований,—
Це ж справжнє щастя з нами,
Що, коли треба, горе й хліб
Ми ділимо з братами;
Що пісню й радість можемо
Серцями розуміти,—
Чутливі душі маємо,
Усі ми — дружби діти;
Що дружбу й право нам дало
Таке життя глибоке,
Що все це не само прийшло
Крізь покоління, роки;
І серце я своє відкрив

Синам землі і моря,
Братам-естонцям. Хай вони
Повік не знають горя;

А якщо горя крапля хоч
Вам випаде, братове,—
Півкраплі я візьму собі,
Бо й ви на це готові.

Хай дружба ще міцніш стає
І на землі, й на морі!
...Сердечно як пісні звучать
В Естонському ріднім хорі!

1953

ЧАТКАЛЬСЬКА ДОЛИНА

I

Над урвищем високий дуб стояв,
Могутній дуб. Мов креміль, деревина.
Коли шугали блискавиці сині
І грім над верховіттям рокотав,
Як інше дерево, в тій грозівій годині
Не гнувсь від страху дуб, погордливо
стояв.

Шумів, гіллястий. В шумі тім,
Коли прислухатись,— вчувався сміх і
жарти:

«Зі мною мірятись грозі не варто
Своєю силою. Замокни, грім!
А якщо хочеш, блискавко, то вдар ти
Обабіч, ген по лісові густім,
Де, наче вівці, збіглися дерева —
У тісноті, нікчемні і тонкі...
Мене ти не заглушиш грізним ревом,
Віки я тут стоятиму, віки!»
Важка спадала спека ця серпнева,
Ховались в трави змійки-блискавки.
Зневажливо дивився дуб із кручі
На лісову, на здружену сім'ю.
«Живі остались? Ще надійдуть тучі!
Я грозам шану серця віддаю!»
«Ми знаєм, в тебе корені могучі,
Та все ж — загубиш силу ти свою! —
Відказують йому дерева з лісу. —

Тобі б до нас давно вже перейти,
Для нас — від бур важку б твою завісу...
Невже забув, що ми були брати?
Даремно став відлюдьком гордим ти!»

Знов буря надійшла. І знов — гроза
жорстока.

І з тріском повалився креміль-дуб.
Гілки потрошені несуть потоки...
Вже не шумітиме гіллястий себелюб.
...Над урвищем, де часто вітер зливсь,
Той дуб стояв погордливо колись.
Існує тільки в притчі він старій,
Яку узбек розповіда охоче.
А ліс — росте, живе, хоч буревій
Із грозами шумить, гуде, клекоче.

II

Я дружби хочу такої,
Що всього сповняє вмить,
Що, як весна, рікою
Весь простір бажає залить.
Без неї — нема спокою,
Без неї — не можна жити.

Я знаю її, високу,
У серці своєму несу.
Вона — то життєві соки.
Ні з чим не зрівняти красу
Її, розмаїту, багату,
Що сонцем цвіте серед нив.
Сказав я узбекові: — Брате! —
І слово це він повторив.
Я бачив її в долині,
Я нею завжди живу.

Чаткальську долину віднині
Долиною дружби зову.

Я бачив її повсюди,
Я з нею країну пройшов.
Хвала вам, радянські люди!
Хай вічно звучати будуть —
Дружба,
Вірність,
Любов!

III

Якої жадаю любові?
Тобі я скажу, не втаю.

...Коли у зеленій обнові
Стояли дерева в гаю,
Та раптом гроза не впору...
Здригнулась береза струнка —

Вогнем обпекло, білокору.
А дуба, того юнака,
Що поруч стояв одвіку,
Вирвала буря. То ж він
Пада в провалля без крику...
Вітер — з усіх сторін.

Схиляється тонкостанна,
Щоб руки подать йому.
Дуб прошумів уостанне,
Летючи в незвідану тьму.

Тендітні руки берези,
Простягнуті в прірву ту,
Блискавки гострі леза
Відрізали на льоту.

Тоді, обгоріла, зчорніла,
Роз'єднана з милим своїм,
Не плакала і не скніла —
Під зливу й шалений грім
Станом побитим прикрила
Коренів решту дубка,
Щоб захистить від сили
Вітру,

дощу,
струмка.

Пагін піднявся дуба,
Пагін берези теж.
На місці проклятої згуби
Любові не буде меж.

...Знов у зеленій обнові
Стояли дерева в гаю.

Такої жадаю любові,
Й цього я ніяк не втаю.

IV

Сниться мені і понині —
Йду по Чаткальській долині.
Ніби я щойно поглянув,—
Бачу розливи тюльпанів.
І пелюстки червоні
Ніжно торкнулись долоні.
Зір заблукав поміж хвилями —
Грають шовкові килими.
Сниться мені і понині
Срібний ручай у долині...
Пісню дзвінку, дівочу
Знову я слухати хочу.

Як щебет струмка з долини
Голос нехай долине.

Ранки травневі, сині,
Знов пригадалися нині —
Зір заблукав поміж хвилями,
Грають шовкові килими.
Сниться мені і понині,
Мій побратиме, акине,
Пісня твоя розлога.
«Скільки в степу золотого
Сонячного проміння...
Скільки в долині цвітіння...»
Зір заблукав поміж хвилями,—
Грають шовкові килими...
Сниться мені і понині
Дівчина та, що в долині,
Нас, як знайомих, вітала,
Щиро, душевно співала.
Навіть яскраве проміння,
Навіть барвисте цвітіння,
Що заливало долину,—
Зблідло у ту хвилину...

Здрастуй, мій друже, акине!
Будеш в Чаткальській долині,—
Йй поклонися від мене,
Серце ж моє не студене,
В ньому, як хвилі тюльпанів,
На котрі я щойно поглянув,
В ньому гаряче кохання...
Йй передай вітання.

Балади

БАБИН ЯР

На безлистих, дрібних кущах
Вранці хустка тріпоче, біліє,
Жмут волосся, коса чорніє...
А чиї ж то кості в ровах?
По смутних, по осінніх ночах
То ж по кому все тужить птах?

Бабин яр, чорний яр, смерті яр,
Пропливають тіні примар...

Виглядає з піску черевик —
От розсиплеться, як пісок.
Тут останній дитини крок,
Материнський неvtішний крик.

Ой околиця, де недоля ця...
З жаху серце чие не розколеться?
Хто побачивши не здригнеться?

В серці бурею відгукнеться:
На безлистих дрібних кущах
Там он хустка тріпоче, біліє,
Жмут волосся — коса чорніє...
А чиї ж то кості в ровах?
Бабин яр, чорний яр, смерті яр,
Над ним стеляться тіні примар...

Душогуби, заброди розлючені,
Скільки, скільки вони замучили...
Дні захмарені, дні затучені
Як ридали сльозами кипучими.
Мордували, стріляли тут, мучили...
Цвинтар мучеників. Тишина.
Та прислухайсь— рида хтось, кона?
І здригнеться Лук'янівка наче —
Цвинтар кров'ю невинною плаче...
Чуєш, яр, закривавлений яр,—
Не втекли душогуби від згуби,
Не втекли від покар!

1944

Недалеко землянка. «Ще зможу
повзти...»
Просвистіла над вухом куля ворожа.
У безодню, в сніги впав, поранений, ти
І подумав удруге: «Повзти ще я зможу.

Хижий снайпере! Думаєш, це вже і все?
Відмічаєш мене на своєму прикладі?»
Петриченкові тяжко, та він — донесе...
Тільки кров, тільки кров... От безмірна
досада!

І мішечок від крові подальш відсува.
Ще повзе. Хтось назустріч йому
поспішає.

І шепочуть вуста найтепліші слова:
«Хлопцям... цукор візьми. Певно,
чай закипає?»

1945

СИН

Впав юнак на березі крутому,
Впав юнак на березі Дніпра.
На Україну йшов немов додому...
— Здрастуй, рідна, Грузії сестра!

Здрастуй, Грузії сестра...— шепоче,
Вперше опинившись тут в житті.
Задивилися у чорні очі
Зорі України золоті.

Спраглими вустами мовить тихо...
Лине шум ріки і шум дібров.
Він повітрям України дихав,
Що дарує силу і любов.

А над ним блакить схилилась ніжно,
А його дівчина підняла...
Не забудь йому і дні, і тижні
В хаті українського села.

Визволяв його своєю кров'ю,
І тому здоров'я і любов
Дарувало сину Придніпров'я,
Що з Кавказьких гір сюди прийшов.

ПОДОРОЖНИК

Скільки прокотилося у пилу коліс...
По шляхах закурених подорожник ріс.
Танки йшли дорогами і машини в ряд,
Падав з неба сірого і метал, і град.

Подорожник листям слався по шляху
І у світлу днину, і в сльоту лиху.
Ой шляхи-дороги, полині, ковил...
На той лист при колії осідає пил.

І нема спочинку, і не знати сну
Братові, що вирушив на важку війну.

У бою поранений, пада рідний брат.
Лікар допоміг би. Де ж той медсанбат...
— Подорожник — лікар! — жартував
танкіст,
Прикладав до рани пругкуватий лист.

Ніби чари в зіллі — рана зажила,
Тільки біль у серці, що нема села,—
Хати погоріли, пустка лиш одна,
Розлучила з рідними надовго війна...

Йшов з боями далі, у атаку, в ніч,
Зустрічався скільки з смертю віч-на-віч,
Та гарячі рани гоїлися знов —
Подорожник-лікар все переборов!

А як поверталися в села і міста,
Над шляхами зводилась курява густа:
Скільки прокотилося у пилу коліс...
Ще чого не звідав ти, що не переніс...

Як же відшукати воїнам моїм
Хоч місця на згарищі, де стояв їх дім,
Де ти, стежка юності, в цвіті молодім...

Скрізь шляхи розбито — ями та рови.
Придивися ж, воїне, той листок зірви —
Подорожник, вимитий весняним дощем,
Ніби промовляє: «Дорогий, ідем!»

Вірно він проводив по шляху тому,
Де прийшлося пролити кров не одному,
Де спочивши ледве — підіймався враз...

Степовий мій лікарю, наш дороговказ!

1945

ДУША І ГІЛКА

(У лісі Шамраї)

Соловей на гілочці сухій
Що вже тьохка, що вже витина...
Відпочинь, маленький, сірий мій!..
Але пісня довго ще луна.

А навколо шум зелених віт,
Іх в густому лісі без числа.
Славив соловей весняний світ
Так, що гілка мертва ожила.

Вічками зеленими бруньок
Подивилась навкруги вона,
І тоді лиш соловей замовк,
Та несла ще пісеньку луна.

Не забути рідні нам краї —
В кого там Десна а чи Сула.
Я сьогодні в ріднім Шамраї,
І душа, як гілка, розцвіла...

1960

Хоружівка

ЛАВА ГВОЗДИРКОВА

Пам'яті знатного врубмашиніста Голубівської шахти № 22, депутата Верховної Ради УРСР Миколи Гвоздиркова, розстріляного фашистами в Кадіївці (колишня Шубинка) під стінами шахтарського Палацу культури.

...У пам'яті встала похмура,
Забруднена Шубинка, гола...
Невпізнаним став наймиліший,
Радянський мій рідний світ:
Високий Палац культури,
Будинків веселі чола,
І люди, здається, інші,
І неба невиданий цвіт!

За радість ми воювали,—
Артем, Ворошилов, Пархоменко...
За щастя всього народу.
І як же воно розцвіло!
Та от ця фашистська навала...
І тужать вітри, мов на поминках,
Лютує осіння негода,
Хмари тріпоче крило.

На розстріл вели Гвоздиркова.
— Прощай, моя шахта, і місто,

І гони безмежного степу,
Й вугілля могутні пласти...—
Вже захід заграє малиново:
В години такі урочисто
В підземні він входив склепи,
Щоб врубівку далі вести.

Іскрилось вугілля, й здавалось —
То очі землі сіяли,—
Вони впізнавали, й вітали,
І кликали повсякчас...
Ось автоматники стали:
— Цей палац ви будували?
Просторі, напевно, зали!
— Просторі. Та не для вас!

— Востаннє питаю: на шахті
Будеш для нас працювати?
За членом уряду інші
Прийдуть робити в Донбас!
На ваші стахановські вахти
Негайно наказуєм стати!
Вугілля давав ти найбільше!
— Це правда. Давав. Не для вас! →
В саду, серед квітів, могила,
Палац зруйнований — справа...
В рядках свіжовписаних прізвищ
Його я ім'я знайшов.
А шахта говорить: «Не вбили!
Тут Гвоздиркова лава!»
А кировці кажуть: «Машину
Веде, як і вів, Гвоздирков!»

Не розлучились з тобою —
В переклику ім'я лунає.

І шахта свій слух напружила —
Слухає ті слова,
Що б'ють у склепіння забою:
«Смерті таким немає!»
У лаву сила рушила,
Сила його жива!

1947

ЮРІЙ СМІРНОВ

Ніч пропливає тривожна
Й знову не спиться мені.
Вітер у шибку: «Чи можна?»
«Можна, побудем одні».

Відзвук далекої пісні...
І — тиша. І — грім тишини.
«Вітре! Тобі не тісно?
Зовсім вікно розчини!»
Якщо народитися слову,
То в простір відкрита путь:
Хай розповість про Смирнова,
Якого повік не забудь.

...Ночі міняють світанки,
Котиться бою луна.
Наші прорвалися танки,
Дрібно тремтить далина.
На броні машин — гвардійці
Полку сімдесят сім.
Палахкотять блискавиці,
Бою не тихне грім.
На танкові з автоматом —
Гвардієць Юрій Смирнов.
Слово гаряче: «Відплатим!» —
Бентежить і серце, і кров.
За юність дзвінку, ясночолу

Ти мчиш у пекельні бої.
З тобою сім'я комсомолу,
І ти в тій відважній сім'ї.

Ти дивишся в смугу червону —
Не сонце то сходить, бо ж ніч.
Ворожу змели оборону,
Полум'я бою — навстріч.
І водиш ти автоматом,
І падає ворог. Та ось
Грайливим димком синюватим
Небо в очах пронеслось.
І стало незрівняно жарко,
І в згадці — місто твоє
З огнями електрозварки,
Далеке і рідне, встає.
Ти хочеш всі сили зібрати
(Мов зварюєш рейки стальні) ...
Тримаючи так автомата,
Упав в забутті, у сні...

І ніч пропливає тривожна
Й знову не спиться мені.
Так. Тіло розп'яти можна,
Вирвати волю — ні!
Ми знаєм легенди, друзі,
З пожовклих товстих листів.
Ти ж не Христос, що в тузі,
Глянуть з хреста посмів —

Кожний твій рух, як постріл
Кожне зусилля — то гнів,
Хоч до дощок тебе гострі
Пришили ряди цвяхів;
І чоло твоє — непокора,

Хоч мученик ти, хоча
Прибита рука, та скоро
Схопить, здається, меча.
Безсмертя тебе прозоре,
Як сина-титана, стріча.

Від ляку зіщулився ворог —
Його твій пронизує зір,
Він бачить його у зорях,
А постать — між скель, між гір.
Й не в силі, не можуть від нього
Мучителі ті втекти:
Йому всі підвладні дороги —
І падають мертві кати.

Хто скаже, що волю залізну
Й життя його кат поборов?
Він знов на сторожі Вітчизни,
Вітчизни Герой Смирнов.
Йому всі підвладні дороги,
Він зором обводить мости,
Він зможе без страху й тривоги
Ряди комсомолу вести.
Убік від дороги не візьме —
Він прямо іде до мети
І першим у світ к о м у н і з м у, —
Я знаю, — повинен прийти.

...Ніч пропливає тривожна
І знову не спиться мені.
Вітер у шибку: «Чи можна?»
«Можна. Побудем одні».
Відзвук далекої пісні,
І — тиша. І — грім тишини.
«Вітре! Тобі не тісно?»

Зовсім вікно відчини!»
Якщо народитися слову,
То в простір — відкрита путь.
Хай розповість про Смирнова,
Якого вікам не забудь!

1948
Київ

СЕВАСТОПОЛЬСЬКА БАЛАДА

Партизана впіймали фашисти,
І не вішали, й не стріляли,—
З незвичайним бандитським хистом
Муку нелюди вибирали.

— Він ховався в цих горах камінних,—
Хай же камінь його й задавить,
Каменюка нехай ним править.
Він мовчав, наче камінь,— однині
Хай розкаже про все камініні.

...Спекотою палили сили,
Каменюкою привалили...

А той камінь
Розсипавсь пісками,
Палахкоче весною квітками,
Став землею навіки легкою.

Вічність він береже під собою.

1962

БАЛАДА

«Партизана в лісі вбито...» —
Шепче явір сумовито.
Папороть біля могили —
Ніби лаври світові,
А дзвіночки засурмили —
То ж оркестри лісові.
В головах конвалії,
Свіжі, незів'ялії.
Юність, юність неповторна...
Плаче пташка, як валторна.
Папороть йому за лаври...
Не гули по нім литаври.

Часто я отам буваю,
Де хлопчину вбито в гаю.
І про те розповіда
Струмкова дзвінка вода,
Шепче явір сумовито:
«Партизана в лісі вбито...»

Проминуло двадцять літ,—
Не зникає свіжий цвіт,
Сходить, виростає знов...
То людей жива любов.

МАТЕРИНКА

За чорним узліссям лани,
Ген-ген височіють могили.
Кого заховали вони?
В мовчанні важкім заніміли.

Найвища козацька там,
І час пролітає над нею.
Але не забути літам
Отих, що вже стали землею...

Дивлюся — он цвіт зацвів,
Побіг він могилою, нивою...
Горе важке матерів
Росте материнкою сивою.

Не гаснуть минулі жалі,
Найближчим здається далеке.
Стоять при маленькій Сулі,
Як знаки питальні, лелеки.

Важких не забути годин.
Ось літ сорокових герої
Заснули, не спить лиш один —
Він завжди стоїть при зброї.

І тут материнка зросла...
Вічним жалем материнка,

Де сльози гіркі пролила
Мати,
Дочка,
Сива жінка.

1964

Вовківці — Ромен

БАЛАДА ЛЮБОВІ

Подружжя — Никифор Ов-
рамович та Ганна Іванівна Бе-
резови — під час окупації захо-
вали погруддя В. І. Леніна, яке
височіло на постаменті у сквері.
Тепер цей бюст стоїть у читаль-
ному залі Будильської сіль-
ської бібліотеки на Сумщині.

Поміж зелених свіжих віт
Дививсь він на широкий світ.

Із сонцем радо віч-на-віч
День зустрічав завжди Ілліч.

Йшли люди і вітались з ним,
Із бронзовим, як із живим.

Бриніли радісно вітри,
Проміння ринуло згори...

Та от землю поповзло
Із свастикою чорне зло.

І чорний хрест, як смерті знак,
На вбивцях появилсь відтак.

Убивця нищить все живе,
Все юне, чесне, трудове.

Громи смертельні з висоти...
Не легко Ілліча спасти.

— Він бронзовий, а як живий.
Він — світовий, і мій, і твій!

Подружжя вірне в ніч глуху
Що робить в пору цю лиху?

Подружжя вірне, дві душі,
На все життя товариші.

Громи смертельні з висоти...
Не легко Ілліча спасти.

І понесла його у схов
Людей невидима любов.

Із темряви піднявсь патруль,
Він посилає градом куль,

Вогонь до серця і плеча
Рятівникові Ілліча.

І в темінь пада рятівник.
Та Ілліча немає — зник!

Шукає окупант дарма —
Безсилі кулі і тюрма.

І тільки впало чорне зло,
Й згоріло свастики жало,

ΠΙΣΗ

ПІСНЯ ПРО УКРАЇНУ

Вільні простори,
Поле і море,
Сяйво дніпровське, взеленений гай...
Кримського саду
І винограду
Лине взолочений шум по Дунай...
Це Україна, рідна країна,
Волі і пісні сонячний край!

Нового часу
Зорі Донбасу
Світлом осяяли весь небокрай.
Шумом тополі,
Колосом в полі,
Радість, у серці моему співай!
Це Україна, рідна країна,
Волі і щастя сонячний край!

Мир на знамені,
Мрії щоденні,—
Мир щедрим серцем оберігай.
Кличуть дороги
До перемоги,
До комунізму іде рідний край.
 Це Україна, рідна країна,
 Волі і щастя сонячний край!

Колосом в полі,
Шумом тополі,
Земле, у серці моєму лунай.
Мовлять Карпати:
«Радуйся, мати,
З нами про волю велику співай!»
 Це Україна, рідна країна,
 Волі і щастя сонячний край!

Щастя народу,
Вічну свободу,
Дружбу священну, як сад, доглядай.
В дружбі з Москвою
Ми трудовою
Йдемо сім'єю, могутній наш край,—
 Це Україна, рідна країна,
 Волі і щастя сонячний край!

ПАРТІЯ СИЛУ ДАЄ

Славим партію нашу могутню,
Нерозлучні ми з нею завжди.
У величне і світле майбутнє,
Рідна партіє, всіх нас веди!

Любов до партії розквітла,
Мов цвіт всіх весен і віків,
Любов, як серце наше, світла,
Мов океан без берегів.

Це вона побратала народи,
Це вона гуртувала полки.
З нею сміло ішли ми в походи
В незабутні грозові роки.

Ти — народу незборена сила.
Все міцнішають славні ряди.
Рідна партіє, ти окрилила,
До нових перемог нас веди!

Землі наші, і гори, і море —
Все то рідне, любиме, своє.
Нас ніхто і ніколи не зборе,
Бо нам партія силу дає.

Славим партію нашу могутню,
Віру й правду народ в ній знайшов.

Переможно іде у майбутнє,
Несучи в своїм серці любов.

Любов до партії розквітла,
Мов цвіт всіх весен і віків,
Любов, як сонце наше, світла,
Мов океан без берегів!

ПІСНЯ ПОЛОНЯНКИ *

Цокочуть вагони, помчались вагони
У чорний розпроклятий край.
Мелькають у вікнах, летять перегони...
Прощай, Україно, прощай!

Ховається сонце, згасає проміння,
Темніє увесь небокрай.
На душу, на серце звалилось каміння...
Прощай, Україно, прощай!

Моя ти калина, чи ж голос долине
З неволі у сонячний край...
Неначе билина, засохну, загину...
Прощай, Україно, прощай!

Ой матінко люба, ой квітонько рута,
Криниця, і нива, і гай,—
Чи я вас побачу, роззута, закута...
Прощай, Україно, прощай!

* Написана автором у Саратові. Тоді ж передана по радіостанції ім. Т. Г. Шевченка на тимчасово окуповану територію. Друкувалася вперше в альманасі «Україна визволяється» (1944), а потім в книзі «До рідної землі» («Радянський письменник», 1945) — трохи інший варіант. Вперше записана була з народною музикою у Чернігівській області. Дуже поширилась в Прилуцькому районі, де її співала молодь. Як свідчать бійці Радянської Армії, її співали на Одері та в інших місцях. «...Вона швидко стала народною» (див. книгу «Українська народна поетична творчість», видану Інститутом мистецтвознавства, фольклору та етнографії Академії наук УРСР, 1955).

І голос дівчини затихнув, не лине —
За горами зник її край,
Її Україна, червона калина...
Прощай, Україно, прощай!

Та раптом озвалася пісня одвітна:
— Гей, чуєш, сестрице моя,—
Земля наша радісно знову розквітне,
І зникне неволя твоя.

Вас визволим, сестри, з важкого полону,
На те ми бійці і брати!
Могутню Вкраїну, калину червону,
Нікому не перемогти!

Вже скоро надійде жадана година,—
Сестрице, не плач, не ридай!
Кохана Вкраїна, Радянська, єдина,
Ти дочок своїх зустрічай!

1943

З-під Смоленська родом він,
Рідної Росії син...

Гей, гей, вдарим за бійця,
За сокола-молодця!

Слів нема розповісти,
Як знущалися кати...

Гей, гей, вдарим за бійця,
За сокола-молодця!

Серце рвали із грудей,
Та не виказав людей...—

Гей, гей, вершник підганя,
Він пришпорює коня.

Блиск шабель і сонця гра —
Показалася гора.

Гей, гей, чути грізний бій,
Ходить буря-вогневій!

З походу

Гей, з походу, із країв далеких
Поверталися бійці.
І на серці, і на серці легко,
Світла радість на лиці...

— Здрастуй, земле, здрастуй, наша
мати,
Здрастуй, рідна сторона!
Ми з тобою йшли перемагати,
Нас мета вела одна.

І виходять матері й дівчата,
Ще й несуть і хліб і сіль...
— Звідки ви, солдати-голуб'ята?
— Ми, матусю, звідусіль:

Хто волжанин, а хто із Полтави,
Білорус, вірмен, грузин...
За Вітчизни честь, Вітчизни славу
Бились всі ми, як один!

Пили воду, воду-прохолоду
І вино із рук дівчат.
Повертались воїни з походу.
Всі виходили стрічать.

Волга, і Дніпро, й старі Карпати —
Все звучить, радіючи, співа.
Із Берліна йшли брати-солдати,
З ними — слава бойова!

1945

ДУНАЙ

Я слухаю спів про Дунай голубий,
Цілюють проміння Дунай...
А в пам'яті знову проноситься бій,
Увесь у вогні небокрай.
Вода помутніла, червона вода,
В гарячій крові ріка.
І хвиля, здається, від болю рида,
Не знати, куди втіка...

Дунай, Дунай,
Пам'ятаєш чи ні,
Коли я на березі впав?
Дунай, Дунай,
Ти приснився мені
І дівчини білий рукав...

Гарячим повітрям мене обдало
І кинуло в безвість ріки.
А потім я бачив маленьке весло,
Дівочої помах руки.
І дівчина та напитись дала
З баклаги мені досхочу...
З якого містечка вона чи села?
До неї думками лечу...

Дунай, Дунай,
Пам'ятаєш чи ні,

Коли я на березі впав?
Дунай, Дунай,
Ти приснився мені
І дівчини білий рукав...

Мене, як дитину, вела у санбат.
«Все пройде!» — казала мені.
«Сестрице, спасибі!»

У відповідь: «Брат!» —
В дунайській почув стороні.
Бої відгриміли. І де я не йшов,
Пригадував дівчину знов.
То, може, зустрів свою справжню
любов,
То, може, я щастя знайшов.

Дунай, Дунай,
Пам'ятаєш чи ні,
Коли я на березі впав?
Дунай, Дунай,
Ти приснився мені
І дівчини білий рукав...

«Все пройде!» — казала. У серці моїм
Її незрівнянна краса.
У нього ввійшла, як весни перший
грім.

Кохання моє не згаса.
Напитись дала і обмила чоло...
«Все пройде!» — мов пісня луна.
...Долинь, моя пісне, в незнане село
Чи місто, в якому вона...

Дунай, Дунай,
Пам'ятаєш чи ні,

Коли я на березі впав?
Дунай, Дунай,
Ти приснився мені
І дівчини білий рукав...

1946

СТОРОНОЮ РІДНОЮ...

Піснею побідною
Стороною рідною
Радість наша лине молода.
А земля прославлена,
Грозами обпалена,
З цвіту весняного вигляда.

Скільки в тебе цвіту,
Земле молода,
Сонцем зігріта,
Радістю труда.
На просторах слава
Наша зацвіта:
Хвиля зеленава,
Хвиля золота...

Біля тебе ходимо,
Рівно заскородимо
І засієм ранньої весни.
Як тебе ми любимо,
Як тебе голубимо...
Стеблами, як струнами, брини!

Густо заквітчалася,
Вітром розчесалася...
В кучерявих нивах сонце гра.
Вільно дихай, вквітчана,

Мов щаслива дівчина,
Хоч літами, земле, ти стара.

Глянь: пшениця ярая
Зеленою хмарою
Край дороги важко проплива.
Обіймає крилами
Вітер ниви-килими,
Поле наше — слава трудова.

Спалено, розорено
Землю — рідну сторону,
Та земля лишилась молода.
Над землею милою
Дніпровою хвилею
Пропливали радість і біда.

Гордимся нивами,
Буйними масивами,
Понад ними райдуги краса.
Де поля квітчастії,
Виростили щастя ми,
Колосом тугим воно звиса.

Скільки в тебе цвіту,
Земле молода,
Сонцем зігріта,
Радістю труда.
На просторах слава
Наша зацвіта:
Хвиля зеленава,
Хвиля золота...

ГОЛУБИЙ ЛИМАН

Як мені забути
Голубий лиман...
Вранішній зникає,
Відплива туман.
І в тумані тому
Вмить розтанув, зник,
В мене ж залишився
В серці ти навік.

На прощання наше
Вибігли сади.
Ти сказав: «Кохана,
Далі проведи...»
Яблуня рожеве
Підняла крило.
Путь прощальну цвітом
Густо замело.

Зав'язались плодом
Яблуні в саду,
Проводжали яблуні
Пару молоду...
Виросла, дозріла
Наша тут любов.
Я прощаюсь з милим,
Щоб скоріш прийшов.

Знаю — будуть квітнуть
Знов оці сади.
Зустрічати вийду
Я тебе сюди.
Вранішній розсіється,
Відпливе туман,
В сонці виграватиме
Голубий лиман...

1948

ЗАКВІТЧАЛИСЯ ГАЇ

Край радянський дорогий
Береже коханий мій,
Йдуть від милого листи:
«Хоч тепер далеко я,
При мені любов твоя,
Біля мене завжди ти!»

Знову зорі вдалині,
І в цю мить здалось мені,
Що очей то любий цвіт,
Що про мене ти згадав,
Про кохання заспівав
І мені послав привіт...

Заквітчалися гаї,
Не змовкають солов'ї,—
Мрія до Дніпра веде.
Наші тут зійшлись путі
І ніколи у житті
Не розійдуться ніде!

Наче квіти весняні,
Розцвілися наші дні,
В серці розцвіла любов...
Край радянський дорогий
Береже коханий мій.
Він мені приснився знов...

ПІСНЯ
ПРО ГЕРОЯ СОЦІАЛІСТИЧНОЇ ПРАЦІ
МАРІЮ ЛИСЕНКО

Ще тумани сиві
Не зійшли з полів.
На широкій ниві
Чути дружний спів.
І на світанку
Мовить ланкова,
Слухає ланка
Теплії слова.

До зорі Марія
В поле вируша.
Від ясної мрії
Аж співа душа.
Про урожаї
Думає щодня.
Ниви безкраї —
Виграє пашня!

В далечінь прозору
Стеляться рядки.
Скільки хватить зору —
Видно буряки.
Радо огляне
Простір ланкова.
Поле кохане
Сонце залива.

І вітають люди
Нашу ланкову.
Слава лине всюди —
Вже дійшла в Москву.
Слово Марії
Щире і тверде:
Якщо сказала,
То не підведе!

Часто листоноша
Їй несе листи.
На листи хороші
Як відповісти?
«Честь заслужила
З подругами я.
Ланка — то сила
І слава моя!»

Від ясної мрії
Аж співа душа.
До зорі Марія
В поле вируша.
Це ж воно кличе,
Це воно співа,
Вітер обличчя
Тепло обвіва...

ПІСНЯ
ПРО ГЕРОЯ СОЦІАЛІСТИЧНОЇ ПРАЦІ
МАРКА ОЗЕРНОГО

Поля неозорі,
Колгоспні простори,
У сонці ясна далина...
О як не любити
Тебе, моя рідна, рясна, запашна,
В буйному цвіті,
Дорога сторона!

Чарівні ті зерна,
Що Марко Озерний
У теплі ґрунти висіва.
Доріднії зерна
У землю пухку на добро висіва.
Щастя поверне
Сторона степова!

Віддячує нива,
Широка, щаслива,
За працю врожаєм рясним.
Віддячує нива
Рукам золотим врожаєм золотим.
Радісне жниво
Зріє в серці твоїм!

Гей котяться хвилі,
Зелені та милі,

Удаль за ясний небокрай.
У кожній тій хвилі
Шуми, наче повінь, шуми,
вигравай,

Слава і сила —
Небувалий врожай!

Радянському краю
Достатку бажає
Трудяща сім'я — колектив.
Радянському краю
Хай сила вливається сонячних
жнив!

Щастя то грає
Щирим золотом нив...

Тебе нам квітчати,
Тебе прославляти,
Вітчизно і сонця, й весни...
О як не кохати
Нам простір своєї краси
сторони...

Радуйся, мати,—
Йдуть герої сини!

НАД ШИРОКИМ ДНІПРОМ

О. С. Хобті

Від села до села
Та про наші діла
По країні зоряна слава йде.
Над широким Дніпром,
Над лужком-бережком
Світить, світить сонечко молоде.

Наче цвіту в маю,
Щастя в нашім краю,—
Не зустрінеш більш його ти ніде...
Над широким Дніпром,
Над лужком-бережком
Світить, світить сонечко молоде...

Чи сівба, чи жнива,—
Перша скрізь ланкова,
Руки роботящі не складе...
Над широким Дніпром,
Над лужком-бережком
Світить, світить сонечко молоде...

Україна співа:
— Славна будь, ланкова! —

Як дівча заквітчане, пісня йде...
Над широким Дніпром,
Над лужком-бережком
Світить, світить сонечко молоде.

1949

БІЛЯ ТИСИ

(Пісня до танцю)

Гей, дівчина йшла до річки,
Синя стрічка у Марічки.

Синя стрічка,
Як та річка,
Синя річка,
Як та стрічка.

Гей зелена смеречина,
З-за смереки йде хлопчина.

Гарний вдався!
Привітався,—
Мов струмочок,
Обізвався!

Стрілися вони очима,
Зашарілася дівчина...

Чом ішла до річеньки...
Ой які ж то віченьки!

— Вузька кладка через Тису,
Як нам, хлопче, розійтися?

— За твою красу —
Я перенесу!
Я перенесу
За твою красу!

— Я сама ходити можу,
Зірви краще дику рожу!
Оту квітку рум'яну,
Що сама я не дістану!

Хлопцю лиш орел до пари!
Підійнявся вище хмари!
Круча що йому?
— Рожу я візьму! —
Підійнявся він орлино: —
Ой на ж тобі цвіт, дівчино! —
В неї стрічка —
Синя річка.
А чи жаль їй
Стане стрічки?
— Даруй мені ти стрічечку,
Синю стрічку, як річечку!

В вічі глянув,—
Ледь не впала,
Давно хлопця
Покохала!
— Узяв серце,
Бери й стрічку,
Перенеси
Через річку!

НАД РІКОЮ НАД ГІРСЬКОЮ...

Над рікою над гірською
Не знаходжу я спокою...
Біля річки, біля Пруту,
Я посію м'яту-руту:
Прийде мавка цвіт збирати,
Щоб віночок виплітати,
А я в ту ясну годину
Мавку милу перестріну...

Так я думав, так і сталось!
Вийшла мавка і — спіймалась!
— Ти зірвала м'яту-руту,
Що я сів біля Пруту,
Тож за те, що позривала,
Хоч би раз поцілувала!

А в одвіт вона сказала:
— Я цілую не за квіти!
І тебе б поцілувала,
Коб могла аж двох любити!
Двох любити я не вмію!
Квіти ж тут сама посію, —
Не лиш м'яту, а ще й ружу,
Бо люблю я хлопця дуже!
То не цвіт розквітне вліті —
То мое кохання в цвіті! —
...В мавки тої руки вмілі!

Це вона,— довідавсь нині,—
Із сусідньої артілі.
Ой ви, очі, очі сині...
Посумую — що робити? —
Двох не можна полюбити,
Бо давно вже мавка люба
Покохала лісоруба.
Ходить люба квіти рвати,
Щоб милого зустрічати.
А я сію, сію квіти,
Щоб її ще раз зустріти.
Над рікою над гірською
Не знаходжу я спокою...

1954

ЗУСТРІЛИСЬ ПОТЬОМКІНЦІ-ДРУЗІ...

Піввіку пройшло, і зустрілись вони
Над морем, потьомкінці славні...
І море шумить їм, шумить з далнини,
І дні їм згадалися давні.
 Згадався шторм і шалені вітри,
 Що наскрізь пронизують тіло.
 «Потьомкін» червоні здійняв прапори.
 Потьомкінці рушили сміло.
Огонь їх сердець у огнях прапорів,
І кров, і священні надії.
Гнів морем кипів до катів, до царів,
Серця піднімав молодії.

Матроса старого заслухався внук,
Стоїть ветеран з молодими,
Стоять Матюшенко і Вакуленчук
Над морем живі поміж ними.

З далеких років, як із хвиль глибини,
«Потьомкіна» постріл нам чути...
В країні Радянській, в країні весни,
«Потьомкіна» дні не забути.
Шумить, виграва морська далина
І кличе, ясна, неозора...
«Потьомкіна» постріл далекий луна,—
Його повторила «Аврора»!

Згадався шторм і шалені вітри,
Стихія сердець не скорила.
«Потьомкін» червоні підняв прапори —
Історії нашої крила!

1955

ОЙ ХВИЛЯ ЙДЕ ЗА ХВИЛЕЮ...

Славній молоді з флотилії «Слава»

— Чом це море виграва?
— Бо морська вода — жива! —
З нескороною силою
Ген хвиля йде за хвилею.
Ой хвиля йде за хвилею.
Моряк скуча за милою
У далині морській.
Моряк скуча: — Де ти, дівча!..—
Вона скуча та одвіча:
— Я жду, коханий мій! —
В тихий вечір запита
В моря дівчина ота,
Де стежка сяє, стелеться: —
Чи скоро милий вернеться? —
А стежка сяє, стелеться,
Від місяця ясна.
А хвиля шепче:— Вернеться!
Вже скоро він повернеться,
Як радість весняна! —
За весняною зливою,
За птицею щасливою
Прилинув і моряк...
Дівча веселе зустріча,
А серце радо одвіча,
Отак: «Тік-так, тік-так...»

На ріднім березі своїм,
Де милої над морем дім,
Іде в свою сім'ю...
Була дорога не близька...
Вітають друзі моряка
У рідному краю!

Ой хвиля йде за хвилею,
Моряк гуляє з милою,
До ніг летить прибій.
— Як я скучав... А ти, дівча?
— Послухай! Серце одвіча:
Скучала, рідний мій! —

Море грає, виграва,
Бо морська вода жива.
Радість сповнила серця
Наче море — без кінця,—
Без кінця воно, без краю
Між закоханими грає.

Ой хвиля йде за хвилею,
Моряк гуляє з милою...

ЧАРІВНИЙ СТРУМОК

З тобою росли
В незабутнім краю,
Де хвилі Сули
Несли пісню свою.

Струмок до Сули
Із-під явора біг...
З тобою знайшли
В житті скільки доріг.

Зустрілися знов
Біля тих яворів,
Де все про любов
Нам струмок гомонів...

Квітчайтесь, мої
Ви любимі краї!
Привіт яворам
І вам, солов'ї!

З тобою колись
Чули спів солов'я,
Води напились
Ми з того ручая.

Вода не проста —
Як чарівний напій.

Злилися вуста
В поцілунок п'янкий...

Зустрілися знов
Біля тих яворів,
Де нам про любов
Цей струмок розповів.

1955

БІЛЯ ДНІПРА

Краса казкова,
В цвіті гора,
Люба розмова
Біля Дніпра...

Де стрункі тополі
Марять в тихім сні,
Ти, ясночола,
Не всміхнулась мені...

Всіяли небо
Зорі ясні,
А шлях до тебе
Не вкажуть, ні...

Там, на видноколі,
Десь твої путі.
Невже ніколи
Не зустріну в житті...

Думку плекаю
Щиру одну,
Зустріть бажаю
Долю ясну.

Попрошу весною
Солов'я в гаю:

Співом-журбою
Клич любов ти мою.

Клич її співом
Знов до Дніпра.
Цвітом щасливим
Квітне гора.

Краса казкова,
В цвіті гора,
Люба розмова
Біля Дніпра.

Я вже чую кроки,—
Це іде вона,
Юнь кароока,
І кохання, й весна!

1957

МРІЯ ДІВОЧА

Ой у полі нивка...

Влітку, не весною,
Йшла я стороною
І побачила, зустріла...
Що ж бо це зі мною!

Райдугою б стати,
Хлопця обійняти.
Щоб рукою обійняти,
Смілості де взяти!

А чому ж це милий,
Чому посмутнілий?
Поле без дощу зітхає,
І зітхає милий...

Райдугою б стати,
Воду з річки взяти
Та й на поле, де мій милий,
Щиро передати...

Він веселим стане,
І на мене гляне,
І до мене обізветься:
«Іташеня кохане!..»

Разом порадієм,
І цвісти надіям...
Ніби райдузі, що в небі,
Розцвітатъ надіям.

1958

ТИ ОДНА МОЯ ВЕСНА

[Осіння пісня]

Трави скошені
У Святошині
І в закоханім Ірпені.
Квітів з травами,
Із отавами,
Що шуміли нам,
Жаль мені.

Ген поволеньки
Від тополеньки
Йде в зажурі одне дівча.
Чом засмучене?
Чи розлучене?
Зір засмучений
Одвіча:

«Я засмучена,
Бо розлучена
З цвітом-травами в Ірпені.
І в Святошині
Трави скошені —
Їх до болю так
Жаль мені.

Хто шумітиме
Травоцвітами,

Коли осінь з дощами йде?
Тільки в спомині,
Зелен-гомоні,
Мое щастячко
Молоде...»

Трави скошені
У Святошині...
Залишилася ти одна
Ясноцвіткою,
Щастя віткою,
Мрійнолиця моя весна.

1963

ПІД КАЛИНОЮ

Цього літа калина
Ще рясніш зацвіта,
Незвичайна для мене,
Наче пам'ять свята:
Зустрічав тебе вперше,
Де калиновий цвіт,
Цілував тебе, мила...
Скільки злинуло літ!

Про сестру калинову
Чути пісню оту —
Піднялась горобина
У рясному цвіту:
«Ой рябина кудрявая...»,
Білий цвіт наче сніг,
Хто тебе в оцю пору
Засмутить, люба, зміг?

Не вона, кучерява,
Засмутилась в цей час,
То непроханий смуток
Відшукав раптом нас.
Вітер цвіт калиновий
Посилає до ніг.
Влітку падає, пада
Наших спогадів сніг...

Вітер смуток навіяв.
Під калиною там
Зустрічаються інші...
Шепче юним серцям
Не калина в зажурі,
То мій смуток гіркий.
Під калиною вперше
Я почув: «Милий мій...»

ЩАСТЯ ДАЛЕКЕ МОЄ

Тихо навколо,
Тиша німа,
Степ золотий спочива.
Як би хотів я почути в цю нічку
Милої теплі слова...

Дні пропливають
Хвилями трав
І колосками удаль.
Зустрічей давніх люблю розмову
Як мені, серденько, жаль...

Може, ти глянеш
В небо в цей час,—
Знай, то не зорі ясні —
Золото нашого степу відбилось
У голубій вишині...

Нічка ворожить,
Нічка п'янить.
Думи снує і снує...
Де ж ти тепер, озовися до мене,
Щастя далеке моє!

1962

ЛЮБЛЮ

Я люблю тебе, мій краю,
Мій широкий світе,
Серцем я твої вбираю
І пісні, і квіти.

Шум степів і шепіт гаю
Серцем я вбираю.

Як люблю дніпровські

хвилі

І огні дніпрові,
Береги Каховки милі,
У степу — діброви,
Молодії, повні сили...

Ми їх посадили!

Як люблю я на просторі

Сяєво заводів!

Їх народ лише учора

Із руїн позводив.

Як люблю донецькі зорі

І гудки заводів!

Як люблю я вас, Карпати,

Вічний шум ялиці...

Як люблю, Вітчизно-мати,

Зоряну столицю,—

Хочу в пісні розказати,

Батьківщино-мати!

І тобі, моя кохана,

Пораненьку, рано
Хоче серце розказати,
На любов багате:
Все життя йому любити,
Бо любити — це жити!

1952

МОЯ НЕЗРАДЛИВА ЛЮБОВ

М. С. Гришку

Я кликав не раз і не двічі
Тебе у тривожному сні,
Здавалось, дивився у вічі,
Як біля Дніпра навесні.
Хоч даль поміж нас пролягала,
Та потім зустрілися ми,
І нас в Придніпров'ї веселі вітали
Веснянії перші громи.

Я дум передумав чимало
Про тебе, про долю свою.
І серце про тебе співало,
Його я тобі віддаю.
Від мене далеко ти знову,
Як зірка ота в вишині,
Та завжди, неначе зірниця
ранкова,
Ти дивишся в душу мені.

Почуєш мене ти, єдина,
І в парі ми будемо знов.
За вітром до тебе полину,
Моя незрадлива любов.
Синіють зарошені далі,
Шумлять на світанні гаї.

А я за тобою в печалі,
Пригадую очі твої...
Від мене далеко, неначе
Ранкова зоря від землі,
Та завжди тебе я, замріяну, бачу,
Ти світиш зорею в імлі.

1958

КОЛИСКОВА

Хлопче любий,
Засипай!
Баю-бай,
Баю-бай!
Не сплять лиш зорі,
Будуть світить.
Все, що ти любиш,
В ніченьку спить.
Спить кожна гілочка,
Квітка мала,
Не розправляє
Пташатко крила.

Хлопче любий,
Засипай!
Баю-бай,
Баю-бай!

Ранок прийде,
І тоді
Сплесне чайка
На воді,—
Просипайся, привітай
Райдугу, що з краю в край
Простелила перевеселка
Для маленького Олесика...

Хлопче любий,
Засипай!
Баю-бай,
Баю-бай...

ПОЕМИ

МІСЯЧНА СОНАТА

I

Квітучий сад. В нім тиша залягла.
Прислухайся — почувеш в світлій тиші
Легенький порух ніжного стебла:
Роси краплина те стебло колише.

Прислухайся — почувеш в тишині,
Як впасти довелось малій росині.
У сяйві ночі, в місячному сні,
Схилились квіти білі, жовті, сині.

Я хвіртку обережно причинив,
Ступив два кроки. Став. Ні з місця
далі:

Чарівних звуків линув перелив,
Озвались в них і радості й печалі.

Вони у тиші все пливли, пливли
Мені назустріч, щоб ввійти навіки
В бентежне серце. Так. Вони були —
Моя недуга і найкращі ліки.

Не казка це — і музика, і сад,
І квіти у сріблястому тремтінні,
Лапатий круг веранди виноград,
І там, біля роялю, сині тіні.

Твій силует і плавні рухи рук
Поміж мільйонів можу я впізнати,
І кожен звук, ледь чутний кожен звук
Далекої весни, чарівної сонати...
Ти, може, з серцем гралася моїм,
Як потім довго вечорами грала
Те, що спокійне й голосне, як грім,
Що розсипала й миттю знов збирала,
Те, що вражає, зве кудись мене
І мов на крилах високо підносить,
Що гріє, наче сонце весняне,
Йому не скажеш: «Остогидло, досить!»

II

Я сорок шостий рік не зміг забути,
Оту весну в хорошім нашім Львові,
І вечорову чи ранкову путь,
І цвіт, і звуки дивні, пречудові.

І ранок той, коли зустрітись нам
Не довелось — побачення не сталося,—
І двом серцям, як двом дзвінким пісням,
Лиш мріяти про зустріч залишалось.

Я хвіртку в сад знайомий відчинив
І здивувався — мене ти не зустріла.
Сховалась, може? Певно, з-за куців
Ти налякати жартома хотіла?..
Але — нема. І раптом хтось чужий
Запитує: — А ви прийшли до кого?
— Мені до Зосі.—

В тишині отій
Я чую, як росте моя тривога.

— То це для вас, напевно, там лежить
Якийсь папір. Так, так, на тім роялі.—
Немов не я, а інший хтось біжить,
Немов не я, а інший хтось в печалі.

Немов не я, а інший прочитав
На аркуші, де «Місячна соната»,
Слова, що розлились, неначе став,
І в хвилях стали гратись, виринати:

«Хороший друже, друже дорогий,
Тобі на згадку я лишаю ноти.
Я вірю — зрозумієш смуток мій,
А серця радість знаєш вже давно ти.

Сказати вчора сили не знайшла,
Що у Варшаву рідну від'їжджаю,
Тебе ж і Львів у серце я взяла,
І сад оцей, і цвіт веселий маю,
Консерваторії веселі дні,
Все, що ніколи не забудь мені...»
І квітнув сад, полум'яніли квіти,
Але здалось — побліднули тоді.

Сонати аркуші, як серця звіти,
Лежать у мене... Віти молоді
І квіти того саду вмить побачу —
Мов з аркушів пливуть, ростуть вони,
До серця хвилю кидають гарячу
З далекої хорошої весни.

III

Буває так тривожно, сумовито
В людському серці. І чому — хто зна.

Навколо — цвіт весни розлито і завито,
Казкова в небі знов голубизна.

Та все чогось тобі не вистачає.
І промінь — пустотливе зайчення,
Що все тобі у вічі заглядає,
Сліпить, сміється, спритно відчиня,—
Як двері до забутої оселі,
Він спомини далекі та веселі...

Ба навіть часом не розважить промінь
І книгу-друга не прийма душа...

По радіо — далекий шум і гомін,
По хвилі хвиля лине, поспіша.
І раптом з однієї хвильки-звуку
Тебе, авжеж, тебе я впізнаю!
І ти мені даруєш радість, муку
І повертаєш молодість мою;
Ти обізвалась серцем — не роялем —
З манливої отої далини,
Не листом осені побляклим та опалим —
Сонатю казкової весни;

Озвалася до мене, лиш до мене!
То значить друзі й на сьогодні ми,
І почуття мое, таке ж палке й зелене,
За радість подаровану візьми.

О дні, короткі часточки сонати,
Я бачу вас у цвіті і в траві,
Хоч вас не повернуть, не наздогнати,
Але у серці ви завжди живі.

Звучать над світом, як серця, роялі.
Соната вічна душі потряса.

І на гучнім всесвітнім фестивалі
Душі твоєї прозвучить краса.

Яке мені ти щастя дарувала,
Які слова я напишу в одвіт
Про зустріч ту, що роки виростала
І зацвітала, наче першоцвіт.

То грай же, грай! Я чую, поринаю
У море звуків лагідних... О грай,
А я весну минулу пригадаю,
Що відпливла за дальній небокрай.

Квітучий сад. В нім тиша залягла.
Прислухайся — почувеш в світлій тиші
Легенький порух ніжного стебла,
Роси краплина те стебло колише.

Не казка це — і музика, і сад,
І квіти у сріблястому тремтінні.
Лапатий круг веранди виноград
І там, біля рояля, наші тіні...

3/1 1957

Ірпінь

РІДНОЮ ЗЕМЛЕЮ

*Матері мого друга Платона
Майбороди — Дар'ї Єлисеївні*

План у нас оцей стихійно виник,
Навіть зборів жодних не було:
Раз Платон сьогодні іменинник,
То нехай везе в своє село!

Всі за це! Була єдина дума!
Рівний шлях із Києва повів.
Шурхотить коліс новенька гума,
Степового вітру чути спів.

Каже мати: — Це ж було на прощу
Дід ішов до Лаври тижнів два...
Змірить отаку ногами площу,
Щоб побачить київські дива...

А тепер на отакій машині
І півдня не їдеш... Світ окріп.
На оцій «нечистій силі» нині
Їздить і в Москві найвищий піп...

Ось Гриньки, де Лисенко родився,
А вже там,— рукою лиш подать,—
Пелехівщина Платонова, дивися!
Поле, сад, криниця — благодать...

Дар'я Єлисеївна жартує:
— Нашого моторного коня
Подорожник на шляху вартує,
Батогом петровим підганя...

Здрастуй, хато! В кожного така ти,—
Трішки краща або трішки гірш.
Нам від тебе, рідна, не втікати.
Припада до ніг цупкий спориш...
Вийшов зустрічати дід Михайло,
Він усіх під грушу заклика.
— Кармелюги! — каже.—

Недрімайли!

Чи була дорога вам легка?

Відпочиньте! Потомились, може? —
...Ми розсілись колом на рядні.—
А тепер хай бог нам допоможе
Чарку випити за наші дні!

Там, де чарка, і розмова буде
Про достатки й кепські трудодні.
Та пішло на краще, кажуть люди,
Дні оті відчалили трудні...

Звісно, кожен до бувальщин ласий.
— Правда це, хоч грім мене побий! —
Так сусід клянеться, Опанасій,
Схудлий, загорілий, аж рябий.

Запалив цигарку і до мене: —
Прямо з поля — вмитися

не встиг! —

Глянув я — Петефі, достеменно!
...Ще пройшла година. Золотих

Скільки в небі зір... І на подвір'я
Загадково дивляться вони.
Щедре нахилилося сузір'я,
Золоті погойдуючи сні.

Добре нам під зорями у колі
І не на дивані — на рядні,
Добре на широкому роздоллі
Зустрічатися отак рідні.

Про сільраду тут загомоніли.
— В неї інколи «прощот» бува:
От чому оці малі наділи
Біля хат зрізає голова?
Зріже з тебе, з мене, й на відрізу
Наче ліс — будяк росте, осот...
Чи ото, бува, бракує мізку?
А картоплі пудиків п'ятсот
Сотки ті дали б! А це ж не лишне...
Без картоплі що то за обід?

— Ех, немає вже Остапа Вишні...
За таке продраїть чи не слід?

...Ніч пройшла немов одна хвилина.
Вивільга флейтує, підбира
Звуки так дбайливо: знає — нині
Композитор вийде із двора.

Пастухи женуть корів на пашу...
Юність все тут нагадало нашу.
Хтось баском виводить «Рушника»,
Юного явивши нам Гришка...

За козацькою могилою серпанок
Тихо тане. Сонцю ми навстріч.

Нас проводить, мов хлопчисько,
ранок.
І весела не втихає річ.

Він проводить нас до тітки Мотрі,—
Ми не горді!

— З днем вас іменин! —
Іменини ж святкувати котрі?
Адже в Дар'ї іменинник син!

В хаті просто. Все тут просто й мило.
А за хатою тополі в ряд.
Скільки їм від критиків «влетіло»,
Та ростуть, стають, мов на парад!

Зеленійте ви, не бійтесь бурі,
Не оберне вас на бурелом,
Ну, а деякі людці похмурі
Хай собі жовтіють з жовчю-злом!

На сніданок ще знайшли тарані,
Традиційну чарку п'єм одну,
А діди — колгоспні ветерани —
Пом'янули сотки бур'яну...
Хай же той бур'ян пошвидше зникне
І шумить пашня по всій землі.

Просвітліли скрізь селянські вікна —
Поряд з містом і село в Кремлі.

Із душею їдемо легкою.
На дратах щебечуть ластівки...
Плине ранку музика рікою
У величні

ленінські віки.

22/VIII 1960

СИН «АРСЕНАЛУ»

За збереження двох полкових прапорів частин Червоної Армії в період німецької окупації м. Києва нагородити школяра Кравчука Костянтина Кононовича орденом Червоного Прапора.

З Указу Президії Верховної Ради СРСР від 1 червня 1944 р.

В жовтні 1962 р. у київському Жовтневому палаці відбулося свято «День пам'ятних знамен». В почесній варті біля знамен стояв колишній піонер, нині робітник заводу «Арсенал» Костянтин Кравчук.

З газет

●
У палаці Жовтневім знамена
Легендарних полків та бригад,
Промовляють беззвучно до мене
І про Київ, і про Волгоград.

Промовляють вони за героїв —
Скільки славних безсмертних імен!
Я свій слух весь напружив, потроїв,
Щоб почути розмову знамен.

Щонайкращих пісень вони варті,
Бойові, не блискучі шовки.

Потім грози гриміли, кресали,
А за ними і тиша прийшла.
Він працює на «Арсеналі»,
У очах його скільки тепла.

Пильно я задивився на нього,
І, здалось, він говорить мені.
І прослалась в минуле дорога,
Не в погожі, а в буряні дні.

Він говорить. Шепочуть знамена.
Я напружую слух. Почалось —
Грім доноситься грізний до мене,
Блискавиці викрешує хтось...

І

Б'ють гармати грізно, без упину,
Аж здригається тихенька Оболонь.
Вулиця безлюдна. Лиш хлопчина
Задивився на страшний вогонь.

Чорний дим піднявся—на тривогу,—
Пропливає, закрива блакить...
Недалеко бій. Вже із-за рогу
Суне ворог. Як же зупинить?
Чи, немов у казці, потопити
У Дніпрі, пустити аж на дно?
Хлопчик дума, що йому робити.
Та невже тут ворогам ходити?..

Вибух знову. Брязкотить вікно.
Ой Поділ, Петрівка — рідне, миле...
Вулиця спокійна при Дніпрі.

Бомба розірвалась, загриміло...
Хижий цвіт вогню внизу, вгорі.

Дім покрило полум'я руде.
Хто ж то з-за будинку ледве йде?

Двоє їх. Знесилені солдати.
Вулиця важка, виямкувата.
Зовсім близько підійшли вони,
Сіли, стомлені, біля сосни.
На руці у першого ятриться
Невтамована гаряча кров.
Знов мигнула хижа блискавиця...
Хлопчик до солдатів підійшов.

— Де живеш? І хто у тебе вдома?
Зможеш таємницю зберегти?
— Збережу! І ні слівця нікому
Не промовлю...—

Радяться брати:

Двоє старших і школяр-хлопчина.
— Тут, в пакуночку, знамена
полкові.

Захочай. Біжи. У цю ж хвилину!
Ми повернемось, ми будемо живі!..—
А по вулиці ворожі танки,
Угинається під тягарем шосе.
Випроставсь боєць і наостанку
Проказав: «Що зміг,— зробив я
всє!»

І граната полетіла з свистом,—
О, який в бійця розмах руки!

Попливло в очах хлопчини місто.
Може, з страху — кинувсь навітки...

«Де ж поділися бійці хоробрі?
Врятувалися вони чи ні?
Може, я зробив оце недобре?
Та звеліли ж утікати мені...»

Непоміченим прибіг додому,
До грудей притис пакунок він.
Чути грізні перекази грому,
В голові гуде невпинно дзвін.

* * *

...В минулому далекім
І нам по десять літ:
Ріка, луки, лелека —
Весни манливий світ.

І важко розгадати
Тоді нам світ було.
Ми знали — є солдати,
Є в світі правда, зло.

І входила в свідомість
Потроху, з року в рік,
Війни жорстока повість,
У наш двадцятий вік.

А таємничість світу
Виводить всіх на шлях.
Ми йшли назустріч літу
З весною на вустах.

Пізніш ми знали, друзі,
Що світ — не лиш ріка.

І не лелека в лузі,
Не затишок садка.

Світ ширшав перед нами,
Яснішав виднокруг.
І вільними вітрами
Шумів квітчастий луг.

Вітри оті з просторів
Нас кликали у світ.
Нам не забути порив
Далеких юних літ.

Ви, зоряні світання
Прийдешнього часу,
Вам щире сподівання,
Мов пісню, понесу.

Десятирічним, юним
І я радів колись,
Де співи про комуну
Проміннями лились.

Та інший час, жорстокий,
Для юнаків наспів.
Важкі фашистів кроки,
Удар важких підків...

* * *

...В чорний сум зодяглася вулиця,
І тривога росте, вироста.
Люди-тіні. І хто не зажуриться...
До паркана голодний притулиться.
Хліб дістати справа не проста.

Горе люду не змірять велике.
У пожежах і села, й міста.
І кружляють, кружляють шуліки,
Іх у небі тепер без ліку —
Чорнохресна гуде висота.

Із Печерська, з Деміївки вітер:
— Не довіку наругу терпіти!
Не довіку, заброди пихаті,
Вам ходити по нашій землі.

Тихо крадеться хлопчик із хати.
Перша зірка тремтить у імлі.
Це ж чому він, чому він прийшов
До колодязя нищечком знов?
То його дорога таємниця,
Звідти сили неначе набрав.
Не водиці приходить напиться —
Там, у зрубі, знамена сховав.

Береже він червоні знамена —
Двох солдатів великий наказ.
«Вірю, прийдуть солдати до мене»,—
Про поранених думав не раз.

І, хоч навколо тривога,
Він веселішав: авжеж,
Буде іти перемога
Після боїв та пожеж.
Силу гарячих заграв
Він, піонер, зберігав.

Хлопчик замріявся. В тиші
Навіть не чує слів:
— Щось ти, не пивши, не ївши,

Хлопчику, повеселів...
Синку, чому? — каже мати.—
Сталося щось? Говори!

Наче проснувся: «Сказати
Матері про прапори?»
І не сказав нічого.
Мало ще в неї тривоги?

Хліба у хаті немає,
Вдосталь нестатків, біди.
Мати розповідає,
Мати синка вмовляє:
— Менше із дому ходи!
Знову облави часто
Роблять, як на вовків.
До рук би таким не попасти,
Ловлять і малюків.
Треба ховатись, гляди,
Щоб не було біди.

* * *

...Мчитьсья, здрига ешелон.
Може, це сниться сон
Жахливий такий? Не сон це:
Колеса щомить стукотять.
Не видно зірок ні сонця.
В вагоні багато хлоп'ят.

Чути ридання, плачі.
Поїзд помчався вночі.

Старші вмовляють малих,
Плач їх поволі затих.

Поїзд притишив хід —
Саме втікати слід.
— Хлопці! Чекати доволі!
Саме оце пора! —
Десь на роз'їзді в полі
З вагонів стриба діввора.

За старшими Кость готовий
Стрибнути в ніч, в пільму.
— Не бійся! — Він чує слово,
Все ж лячно-таки йому...

Та він не потерпить полону,
Він вистрибне також з вагона!
Ще мить — і його бунтівлива
Радіє на волі душа.
Дим паровоза, як грива,
За поїздом вслід поспіша.

* * *

Вже людоловам спіймати
Більш не вдалось малих.
Тепер у селі він і мати,
Ждуть нетерпляче своїх.

Як серце дитяче хотіло
Туди, на Поділ, до ріки...
А чи знамена вціліли,
Не зблякли безцінні шовки?

Тривоги не передати.
А що, коли їх нема?
— Я хочу, матусю, до хати.
— Додому я хочу й сама.

На знаменах тих пробоїни,
Та лишилися, лишилися
Ваші крила полкові!

* * *

Нам по тринадцять років
Усім колись було.
Як весняні потоки
Це споминів тепло.

Воно в серця ввіллється,
Воно пісні сповня,
Нестримано сміється
Веселим цвітом дня.

Отак до комсомолу,
Як свіжі ручаї,
Через поля і доли,
Через густі гаї,
Як у Дніпро наш милий,
Вливалися вони —
Рвучкі, великі сили
Могутньої весни.

Зустрів ти у своїх рядах
І Костю Кравчука,
Що свій малий проходив шлях,
Як та весна рвучка.
Не боячись погрози, ріс
Як вірний син землі.

Ти вкореняйся, зелений ліс,
Ростить, дубки малі.

Ти вкореняйся, милий гай,
Рости ушир, увись,
Життю завжди допомагай,
Із злом завжди борись.
Шуми і славу рознеси
Ясної сторони.
І землю вічної краси
Від лиха борони.

* * *

...У палаці Жовтневім знамена
Легендарних дивізій, полків.
Це історія наша священна,
Це відвага батьків і синів.

У почеснім стоять караулі
Робітник і солдат. Маршів грім...
Дзвінко струни озвалися чулі
В серці юнім і в серці старім.

Потім — тиша. Говорять до мене
Бойові найдорожчі знамена.
То Кравчук Костянтин біля них,
Розпрозорених, осяйних.

І за сина по праву гордиться
Арсенальська сім'я-трудівниця,
Що знамена здіймала над світом
В Жовтні дальньому, на зорі,
Що не впала в бою грозовитім.

З Іллічевим ідуть заповітом
Боем здружені трударі.

Входить радість, вливається хвилями
В робітничі хоробрі серця.
Цим знаменам з червоними крилами
Вірна дружна сім'я до кінця.

В тишині промовляють до мене
Батьківщини моєї знамена.
Їм, червоним, не відцвісти,
Їм підноситись до висоти.
Їх велика безмірна сила,
Зоряниста, червонокрила,
Нас єднала завжди і єдна,
І дорога із ними одна.
В мирній праці чи в грізнім бою
Не здолать з ними нашу сім'ю.
Ми підносимо їх понад світом
З вічним ленінським заповітом.

1957—1964

КАРА-ДАГ

Синові Олесю

I

— Ну що ж — ходімо, лишень, сину,
На Кара-Даг, коли вже так.
І в сні говориш про вершину...
Що на горі тій? Ну й дивак!

«Дивак» — про сина. Але й сам
Побути хочу тут і там...
Куди мене вже не носило!
О мандрування вічна сило!

Поволі будемо іти,
Шлях нелегкий до висоти!
І от — пішли. Спочатку Лесь,
Як у легкім польоті весь,—
Я ж ледве йду, а він — з пристрибом
(У морі ж — конкурент він риbam!
Там він — пливе, а тут він — лине...)
Ось зупинивсь на півхвилини,
Щось розгляда. І — далі знов,
Все вище, вище...— Лесь, агов!
Гляди, синашу, не зірвись!

У хмарі Кара-Дагу вись.
А що він розглядав отам?

Ага! Маленький кущик сірий...
Його тут рід, його це вирій...
Ах, кущик! Все тобі віддам —
Всі почуття свої любові,
Хоч палець поколов до крові!

Який ти милий, і яка
Любов твоя до гір палка,
До кам'янистого, важкого,
Пропеченого ґрунту цього.

Ах, кущик милий. За тобою
Іще дрібніші, але в мирі
Живуть сусіди жовті, сірі,
Готові кожну мить до бою...
Вони простягають, мов жала,
Тонкі та гострі колючки.
І стежка біля них лежала.
При стежці бідні квіточки —
В два кольори, ніяк не більше.
Але мені вони миліші
Від тих — на клумбах-подушках...
Вони ж — на камені!..

Запах

Полин поміж тернових ґрат.
Безсмертники — дрібні, колючі
Ми тут зустріли. Скелі, кручі...
Вони рідня тут, сват і брат!
Піднявся вітер.— Досить, сину,
Летіти! Вже разом ходім! —
І ми, в ту вітряну годину,
Ішли вже поруч.

— Бачиш дім? —

До мене Лесь. Гніздо пташине!
Оберіга його шипшина,

Стрімким життя було б твоє —
Іди завжди високим шляхом.
Ти захопився Кара-Дагом,
Та є стрімкіші, вищі є,—
І всі, які не є, вершини
Підвладні, сину мій, людині.

II

І раптом — грім.

— Вертаймо, сину!

— Та ні! Здолаємо вершину! —
...Ми далі в путь, але гроза
Підступно вдарила, і злива
Нас перестріла гомінлива.
А блискавка огнем зріза
Кущі низесенькі, убогі...
Побігли вівці («Альпіністи,—
Мовляв Сашко,— четвероногі...»)
От збились в гурт. А нам що? Сісти
Ген у печері? І чекати?
...Лунають грому перекаати...

На рівну вийшли ми дорогу,
Куди стежина привела.
Вертаємось. Шумить тривогу
Шалений вітер.

Скільки зла

У шумі тім!

Поворухнулись

Коріння чорного вузли —
Вони в'язали, берегли
Свої кущі. Бач, як пригнулись?
Важенне Кара-Дагу тіло
Побільшало і почорніло,

А недалеко десь, за нами,
Потік гримить, камінний вал...
Дощем,
вітрами

і громами
Вщерть море повне... Моря шал.
Аж спориться грзи робота,
Із неба кида самоцвіт...
Вмить райдуга, як ті ворота,
Через все море в дальній світ,
В бурхливий, неспокійний...

— Сину!

Веселка в морі — добрий знак!
На спокій в морі, на годину,
Ясну і тиху. Бачиш, як
Веселка радісно сміється,
Хоч рокіт моря ще, як грім.
І ллється, прибува до серця
Могутня сила...

Тож творім!

Творить, горить у дощ і спеку
І вірить в щастя перемог.

Під шум розгойданий і клекіт
Ми пройдем путь важку, далеку,
Та повну радості й тривоги!

15—18/VIII 1960
Коктебель

«ВЕСЕЛЕ»

I

У місці тихім, любім
У літній теплий час,
За соснами, за дубом,
Зустріло сонце нас.

Ми в таборі дитячім.
«Веселим» зветься він.
Чи ж весело? Побачим!
Тут не один загін.
Малечі тут чимало —
Веселих школярів.
Нас пісня зустрічала,
Нас добрий день зустрів.
Приїхав я із сином,
І залишивсь Олесь
Під небом дивно синім,
Прояснений увесь,
У сьомому загоні,
У сонячнім полоні.

Сподобалося, звісно!
Через чотири дні
Тебе, дитяча пісне,
Він підказав мені.

Приїхав я до нього —
 Олесика малого.
 Мене синок повів
 Поміж малих дубів,
 Поміж малих дубочків,
 Беріз та ясеночків,
 Поміж струнких сосонок.
 Сюрчить у травах коник,
 Мелькають промінчата —
 Метеликів крильцята.

Ми слухали там птицю,
 Ми рвали там чорницю,
 Гриби в смішних шапчинах,
 Хміль на тонких тичинах.

Про все хлопчина мило
 Розповідає сам:
 — Отут вужа зловили,
 Гадюку вбили там!

Моя іскрино рада,
 Мій хлопчику, ти знай —
 Ще й не такі є гади —
 Сичать на вільний край.

Ми, синку, насторожі,
 Щоб ти веселим ріс,
 Щоб дні були погожі,
 Щоб квітнув сад і ліс;

Щоб квітнуло «Веселе»
 (Веселка виграє!)

І щоб завжди веселе
Життя було твоє;

Щоб літо йшло з тобою
Твоею стороною,
Щоб дихало сосною
І листом дубняка,
А не війни грозою,
Що смерті чад пуска.

Все, чим душа багата,—
Дарунок твого тата,
Дарунок всіх батьків
Для рідних малюків.

На нашій Україні
Куточків скільки є
Таких, як цей, де нині
Хлоп'я, життя мое.

А зветься він «Веселим»,
Там весело малим,
Де м'ятою і хмелем
Стежки для них застелим,
Ще й сонцем золотим.

III

У Клавдієві любім
У літній добрий час,
За соснами, за дубом,
Зустріло сонце нас.

Радіє хлопчик, звісно,
Біжить в гущавині...
Тебе, дитяча пісне,
Наспівує мені.

ЧОРНИЙ ХЛІБ

КОЛОСОК

Мій батько дав ім'я артілі
Щонайпростіше: «Колосок»,
Думки старого зрозумілі,
Як днів отих найперший крок.

Я пам'ятаю перші збори
Свого селянського кутка.
— В гурті і голод ми поборем!
Хай стигне сила «Колоска»!

Ентузіастів лица бачу
На зборах тих давно колись,
Промову слухаю гарячу:
— Артільне поле, колосись!

Знав кожен колоскові ціну,
Про колос — як зерна, думок...
І ти знать мусиш добре, сину,
Як ріс маленький «Колосок».

Красує жито, грає серце.
Як хмарка, пролітав пилок.
І житній цвіт мені здається
Найкращим із усіх квіток.

Із ним-бо скільки пережито!
Чи ж те забудь, як на току

Молотим вперше спільне жито
В хоружівському «Колоску»?

В зернині кожній, в колоскові
Ми думами переплелись.
Ті дні не з казки, та казкові —
Хвилюють знову, як колись.

І наші думи — як не знати —
Були ясними на віку,
Мов повні, вистиглі зернята
В тугому, зрілім колоску.

ЧОМУ СПІВАЄ ЗЕМЛЯ

Борозни у полі — струни чорні...
Задивився тракторист удалину:
Перед ним земля красу розгорне,
В серці не одну торкне струну.

Пісня хлібороба — мрія чиста,
Радо виростає, мов стебло.
Поле слухало ночами тракториста.
В спів його свій шум живий влило.

І полився гімн — зелені хвилі,—
Й золотий невпинний струм поливсь,
Там, де свіжі борозни вчорнілі
Тракторист вписав у синю вись;

Краплі чистих рос, неначе ноти...
Щастя й пісня зводяться рясні.
Як не був у полі вже давно ти —
Втратив найсердечніші пісні.

Щедра земле, мов кохання, чиста!
Що чистіш за тебе, чорна, є?
Вторить свіжій пісні тракториста
Щастя хлібороба і мое,
Поле неосяжнее мое...

БАГАТСТВО

Ота борозенка, мій сину,
Багатства скарби розкрива.
Загубиш у полі зернину —
Без неї неповні жнива.
Люби свою землю-щедроту,
І чесно, як інші, роби.
Фальшиву жени позолоту,
А золото ниви — люби;

Ці чорні, паруючі скиби —
Чи знаєш ти їх до пуття? —
На хлібі,
На чорному хлібі,
Тримається людське життя.

Нехай і твоя ляже свіжа
У рідних полях борозна.
Не бійся дощу ані хвижі,
Й земля тебе завжди впізна.

ТИ КАЖЕШ: «НЕ ХЛІБОМ ЄДИНИМ...»

Не хлібом єдиним, звичайно...
Та радість незміряна є:
Зернинка мала, житгедайна
Її нам, бентежну, дає:

Мала проростала зернинка
У тихій весняній імлі,
Не знала вона відпочинку
У теплій, рахманній землі.

Скоринка мала, без оздоби,—
Їй золото все — не ціна.
Хліб чорний — найвищої проби,
А в хлібі могутність земна.

Закладена сила в зернині,
Як слава — колосся в полях.
І ми в нашій праці — єдині,
І ми як зерно в колосках.

1964

ШЕВЧЕНКО НА ЯРМАРКУ В РОМНІ

Крий боже, народу якого там
зібралось!

Як об Іллі в Ромні!

Є. Гребінка, «Могилинні родини»

Ах, мій боже, скільки люду...

Мов на ярмарку в Ромні.

І. Котляревський

Ильинская ярмарка в Ромни... В 1845 году я случайно видел это знаменитое торжище. Три дня сряду глотал пыль и валялся в палатке... И на третий день моего пребывания в Ромни купил на жилет какой-то матери, фунт донского балыка и... выехал из этого омота на Ромодановский шлях.

Т. Г. Шевченко, «Журнал», 20 июля 1857 г.

Іллінський ярмарок в Ромні, на Лівобережній Україні, тривав цілий місяць щороку.

З старих газет

...Приехав на родину, Медведев... купил в Ромнах на ярмарке парные дрожки и женился...

Є. Гребінка, «Кулик»

I

Стовпом над шляхом курява

Стоїть до пізньої зорі.

От і Ромен. Ромен-трава

Цвіте, як в пісні, по горі...

Ридвани, брички і вози
Торохкотіли день і ніч,
І збіжжя, й крам, й шиття вези —
Вторгуеш добре, певна річ.

Це ж ярмарок. Він об Іллі
Розпочина шуміть, густі...
Лівобережні «королі»
Навчилися добре торг вести.

Ось вам один із «королів» —
Щоліта ярмаркує він,
Не витрачає зайвих слів,
Помолиться, зачувши дзвін...

(А щедрі на церкви Ромни...
Дзвони, дзвонарю, ще дзвони).
Йому не вистачить ста літ,
Щоб все, сказати б, відмолить...
Він — «брат убогих»... Сорочки
Все повишивані у нього.
От обізвався до дочки:
— Приїхали. Ну, слава богу!

Бач, вишиванка прикрива
Його могутні панські груди:
Їх не за день і не за два
Обшили руки... Не забуде
Ночей безсонних те дівча
При свічечці... Немов свіча
Само погасло...

В пана того
Чимало трудівниць майстринь,
Що вишивали до знемоги,
Що ткали, шили... Панських скринь

Вже скільки сповнено. Жінки
Ромен прославлять на віки.
Вони — художниці, митці,
Покірні роменчанки ці.

«Тонка робота!» — говорили
Про гобелени, килими.
...Пан продавав... і очі, й сили
Своїх кріпачок.

Щозими

При тій «тонкій» важкій роботі
Майстриня сліпла не одна.
А пану лиш одна турбота:
— Свічок поменш палить! —

Сумна

Їм доля випала. Їх очі
Ввійшли у бісер (мов пшоно
Дрібний він...).

Гобелен охоче

На ярмарку беруть. «Воно,
Це діло, дуже прибуткове», —
Пан пересвідчився в цьому.
Недаром він підняв підкову
Колись, на щастя...

Знов йому

Прийшло замовлень: і англійські,
Й німецькі є вже покупці...

Перехрестився — церква близько!
Гра перстень злотом на руці...

Додати що про пана цього?
Він вірші пише, славу богу,
Щодня, щоночі воздає:
«Хай буде царствіє твоє...»

Він любить малоруську мову...
Бичачу шию нахиля:
«О боже! Благодать казкову
Нам воздаеш...»

А звідтіля,
Де панський світиться маєток,
Сліпі дівчата в світ ідуть...
Такий поміщик і поетик.
Він любить ярмаркову путь.

...От і Ромен. Ромен-трава
Цвіте, як в пісні, по горі.
Стовпом над шляхом курява
Стоїть до пізньої зорі...

II

Вирує площа ярмаркова.
Палатки в хмарах куряви.
Тут і цивільні, і військові,
Тут з Києва, тут і з Москви.

Купці англійські і голландські,
Тут і контракти... Торг іде.
І торг, і карнавали панські...
Пан краще погуляє де?

Тут вовна, льон, тютюн і м'ята,
Все, чим земля оця багата,
Худоба і роменські гуси...

Тут панство з вусами, безвусе,
Поміщиці семипудові,
Панянки, паничі бідові:
Тут їм покажуть нові моди,
Тут будуть... будуть насолоди.

З'явилися бідарі-нетяги,—
А їм то вже не до розваги,—
Робота чорна без спочинку
На хліба чорного скоринку...

Тут вибирають ремонтери*
Найкращих скакунів, либонь,
Для кавалерії тепера
Кінь мусить бути як огонь!

III

Підвечір гамір притихає,
Люд найбідніший спочива.
Хто ж гроші має — не зітхає:
Підвечір інші тут жнива —

Циганський хор і драматична,
Сказали, трупа приїжджа.
І метушня в Ромні незвична...

Понад Покрову**, як діжа,
Здійнявся місяць. І Покрова
У таємничому вогні...

«Ах, молодість! Бывай здорова!» —
Вже чути хори голосні...

На п'яні та закличні звуки
Спішать, спішать... Огні з естрад...

* Ті, що скуповували коней для кавалерії. Про п'янки ремонтерів з циганками-хористками, їх моральне падіння пише Т. Г. Шевченко в своєму «Журналі».

** Церква Покрови в Ромні.

Чарки підносять білі руки...
Столи, столи — за рядом ряд.

Один до чарки: — Шельмо, звідки?

А ремонтер: — Я? Із Ромна!

— А дна чому в тобі не видно?

— Бо краще, як немає дна!

— А де білет? — до чарки знову.

— Нема білета!

— Йди ж в тюрму! —

І кожен п'є.

— Ну, будь здорова!

— Не вистачає ще кому?

Гуляють ремонтери п'яні...

Циганки на коліна вже

«Переселилися» жадані...

Естраду — циган береже!

Із жиру бісяться пани.

«Життя солодке сохрани

Нам, боже милий,

А горе -- вилий»...

Гуде Ромен,

шумлять Ромни.

І знову: — Пив ти ром чи ні,

Заморський ром міцний в Ромні?

— Пропив штани я Ромчині

І ще новесенькі ремні.—

Розчервонілі та пихаті,

На дотепи які багаті!

...Ось до панського стола

Циганочка підійшла —

Поміщика віршомаза

До палатки повела...
З ремонтером панська донька:
— В сад пошли!

Меня догонь-ка!..

...Тікати від «віршів» та від оргій!..
Тут хто не п'яний — то й Георгій...
Кого ж «перемагав», коли —
Це знає всякий: завели
Закон такий «про першу ніч», —
Про це всі чули, певна річ...
Покоївки вони своїх
«Перемагати» право мали.
Святі та божі! Їм не гріх —
Їм бог простить!

В них мізок — сало...

Циганський хор... Яке ж убоге
Те завивання скверноти...
«Не пылит дорога,
Не дрожат листы...»
О п'яні, дикі... Гетьте, гетьте —
Ви не брудніть святі пісні!
Великі Лермонтов і Гете! *
Вам не почувися б і в сні
Ці хижі крики!

...І людина

Втіка від крику дикуна,
Від оргії... Його єдина
Душа чекає — Чупруна **.

* В «Журнале» Шевченко пише: «Думал ли великий германский поэт, а за ним и наш великий Лермонтов, что их глубоко-поэтические стихи будут отвратительно дико петы пьяными цыганками перед собором пьянейших ремонтеров? Им и во сне не снилась эта грязная пародия».

** «Тогда же я в первый раз видел гениального артиста Соленика в роли Чупруна» («Москаль-чаривнык»).

Затамувавши навіть подих,
Він дивиться чудову гру.
І пізно вдвох ідуть — в природу!
Сула несе привіт Дніпру:
«За Чупруна спасибі, брате!»
— Як хочеться мені зіграти, —
Артист говорить, — людське горе...
Сула мала, а входить в море —
Немов нагадує вона,
Що вже мені в дорогу час. —
У сяйві ночі далина...
Артист замріявсь і Тарас.

IV

Вже третій день в Ромні Тарас —
Неначе вік, пройшов той час...
Лише години із артистом
Спливли, як мить, за лугом чистим.

Яка хороша ти, Сула!
Ти людям чистоти дала,
Мене, як вміла, освіжила —
Природи вічна чиста сила.

...Іде Тарас.

Білють хати.
Біленькі ви, та чорний сум.
І знову невеселих дум
Рої злітають...

Колихати
Тобі, стара, оце б внуча,
Не плентатись. Стрів по дорозі
Стареньку жінку. Поміча:
Іде на ярмарок.

В тривозі
За нею теж собі пішов, —
Мов щось тягло...

— Тарас? Агов! —
Хтось викрикнув і взяв за руку.
«Парнасець-пан»...

— Оце так штуку
Заморський покупець зіграв —
Контракт на п'ять літ! Ох і справ!
Давно, Тарасе? —

І Тарас
Відрізав прямо: — Що вам треба?
Не мав я честі знати вас,
Худобу з вами теж не пас
І не молився просто неба...

— Невже то не впізнав, Тарасе?!
— І знать не хочу, ловеласе!
— Та це ж бо я... Ми зустрічались
У Качанівці... Чаркувались...
Читав я вірші. Пригадать?
«О, божа вічна благодать!
Вік царство буде хай твоє...
В покірливих — дві нені є...»

Тут підійшла ота стара,
За котрою ішов Тарас.
Вона словечка добира:
— Подайте, люди... В добрий час...
Подайте заради Христа... —
Про пана про свого пита: —
Чи жив-здоров? Чи тут нема? —

В її очах — ночей п'ятьма:
Ввійшов її ласкавий зір
У гобелени... І з тих пір
Пан наказав прогнать її,
Пан з святобожої сім'ї,
Що в віршах славить «благодать»,
Що вміє — взять, не знає — дать;
Що відвернувся від сліпої,
Що повен хтивості тупої.

Купує він і продає
Людей та ще папір псує,—
Калічить мову.

Благодать...

По шиї отакому б дать!

Тарас всі гроші дав старій...

Зігрій знедолених, зігрій,
Якщо ти, боже, в небі є.
Вселживе царствіє твоє!

А в серці в нього аж кипить...
«Яка по світу блудить гидь!»

VI

Це торжище б навек забудь.
Чи берег лівий, а чи правий —
Скрізь блуд і торг іде лукавий.
Ковбаня панська, трутна муть.

Якийсь панок:— Що є продать? —
Запитує поета строго.
— Та продається «благодать»:

Бичача шия он отого! —
І на «парнасця» показав.

Тут раптом сміх людей узяв —
Стояли гуртечком селяни.
Один з них обіперсь на кий:
— Скотина в нас, ласкавий пане!
— Яка ж? — питає.

— Пан гладкий! —

Майдан затрясся громом-сміхом.
Отак кріпак сміявсь над лихом...

Згадав Шевченко тут Гаркушу:
— Оце б його по панську душу!
А панських душ
тут, наче груш...

VII

Ні, задихнешся не від пилу, —
Ще більше давить панства тьма.

...Як він любив Україну милу,
Як плакав серцем він ридма.
Ви, руки, руки роботящі, —
Вас продають. Ви, руки, скрізь.
Робили ви ридван і віз.
Все творите, що є найкраще.

Без рук — ні хліба, ні медів,
Без рук не вдіяти нічого.

І знов дорога. Знов, дорого,
Тобі радів і не радів.
Радів, коли без куряви
Ти простягалася, ранкова,

І пахла свіжістю трави,
Перегиналась, як підкова;
І кликала у даль ясну,
І, навіваючи надії,
Ти шепотіла про весну:
«Проснуться гноблені від сну...»
Такій дорозі я радію.
А та, що куряву до хмар
Підносить, очі застилає, —
Така, як мачуха презлая,
Дорога смутку, злих примар.

От і тепер — пилюка висне
(В циганським хорі «не пылит»)...

Та хоч на серце смуток тисне,
А ти народжуєшся, пісне,
І — до народу! У політ!

Проноситься іще в уяві:
Кружляють в отому пилу,
Мов пропливають, п'яні пави —
Панянки — в темряву, в імлу;

І ремонтери, й товстопузі
Оті пани, що хочуть музі
В пригоді стать! Потуги марні —
Вони до свинства лиш зугарні;
...І грізним образом-докором
В пилу отім, стара, сліпа,
То пропливає, то ступа, —
Йде обережно з вічним горем;

Знов Бахуса «звитяжці» п'яні
У колах пилюги пливуть.

Пшонинки бісеру багряню
Із гобеленів криють путь...

І далі, далі шлях іде,
Хмарище понад ним руде.
Мруть голоси орави хижі,
Бруд зникнув, як і п'яний чад, —
Потоки линуть вітру свіжі,
Мільйони в небі зір-свічад;
І вже така дорога люба
На рідній, на своїй землі.
І вже в уяві — гілля дуба
Шумлять...

У місті, у селі
Народ, як дуб могутній, вічно
Укорінивсь. Земля своя!

В дорозі Кобзареві звично...
Його стріча нова сім'я.

1961

ДРУЖНІМ ПЕРОМ

Голову несе він гордо,
Вірші в нього ж — мов кросворди.
Розшифрують лиш потомки
Бойові головоломки!

ГРУНТОВНИЙ ДОПОВІДАЧ

Як доповідач замовля водички —
Втікай із залу! Далі від гріха!
Не менш відра він випить має звичку,
А доповідь — суха!

ПОХМУРИЙ КАНДИДАТ

Років три або чотири
Він вивчав секрет сатири.
Довелось ще рік віддати,
Щоб одержать кандидата.

Та не посміхнувсь ні разу, —
Сміх вважає за... образу.

Нам сміятися ж не гріх:
Пише книгу він «ПРО СМІХ»!

**НАЙКОРОТША
БАЙКА З МОРАЛЛЮ**

Мала
Бджола,
А жала
Дала!

ДІЯЛЬНА НАТУРА

До чого він метикуватий!
Його на всякі справи сватай —
Відомий тут, відомий там...
Ще за життя свого доб'ється,
Що навіть вулиця назветься
Його пронирливим ім'ям!

ОДИН З МУЗИКОТВОРЦІВ

Нащо йому страждать, писать,
Не спать, виношувать сюїти?
Він доярем би мусив стать, —
Музфонд навчивсь давно доїти!

ДОСТИГАННЯ

Вже червоніють помідори...

М. Т. Рильський

Уже доспіли помідори...

Скоро осінь

Розстелить плахту золоту...

Леонід Куліш

В степу херсонським спілі помідори,
І слово теж достигне скоро-скоро,—
Його Куліш спіймає на льоту,
Як витче осінь плахту золоту!

ГІРКА ПРАВДА

Двоє задивились на ріку.

— Скажи мені правду, хоч гірку...—

Вийшов тоді хлопець наперед:

— Редька проти тебе —

суший мед!

...Отакої правди ще, на горе,
Ми про деякі не чули твори!

ПОПУЛЯРНІ НАЗВИ

Авторам книг з дуже популярними назвами «Ой, на горі вогонь горить», «Стоїть явір над водою», «Тече річка невеличка», і т. д.

Подібні твори читали хоч раз ви?
Від них залишаються в пам'яті НАЗВИ.

ОДНОМУ З МОЇХ ДАВНІХ ДРУЗІВ

Коли б тебе уздрів Бальзак
В старім Парижі предалекім,
То, певно, він назвав не так
Свого б скнарюгу. Не Гобсеком!

ХОЛОДНІ РОЗДУМИ

...Поїхать на Полюс
чи спробувать сили у прозі?
С. Крижанівський, «Неспокій»

В поезію він влив холодну дозу,
В його статтях — хоч відбавляй
морозу.
Ще вирішив — окрижанити прозу...

Занепокоївсь дальній Полюс вкрай,
Дрижить: — О, змилуйся, ні, ні,
не приїжджай,
У мене й так
холодний край!

ДИТЯЧА ПРЕМУДРІСТЬ

У звіринець батько сина
Раз повів малого...
— Слон старий за вуха, татко,
Слоненят тягає?

Усміхнувся йому батько.
— Ні! — відповідає.

— Жаль, такі здорові вуха
Пропадають даром.

Петро Ребро, «Пожалів»

Запитала в татуся
Донька-щебетуха:
— Чи слон хоботом бере
Слоненя за вуха?
— А навіщо це слону?
Так робить не гарно.
— Жаль: такі великі вуха
Пропадають марно!

Грицько Бойко, «Про великі вуха»

Поетам служать
Слонячі вуха:
І донька слуха,
Й синочок слуха.

А як про вуха
Погано слуха —
Справа проста:
Почнем з хвоста!

НОВЕ В ЗБРУТІ

У дворі колгоспу шум і гук.
Молотків залізних перестук.
Клеплють для коліс дзвенючі шини,
Посторонки стружать з яворини.

В. Ткаченко

Сміливо перо беру я —
І новітня вийшла збруя!

Звісно, рветься там, де тонко...
Рвуться кляті посторонки!

З М І С Т

Поет-післяр. <i>Максим Рильський</i>	3
П О Е З І І	
Слово ровесника	9
Весняний етюд	11
Собор	12
«На березі Десни...»	13
Весна, пісням проростати!	14
Осінь (<i>З палуби</i>)	15
«Вдарила в будинок...»	16
Чернігів горить...	17
В дорозі	21
«Зимою. Я степами Казахстану...»	22
Крізь хмари війни	23
«Коли пісня замовкла весіння...»	25
Змагання акинів	26
«Викарбовуймо пісні серцями...»	27
Сестрі	28
«Стану, подивлюся я на хвилі Волги...»	30
«На Україну мчаться ешелони...»	31
«Бредуть корови із-за Волги далі...»	32
В Ботанічному саду	33
Повернення	35
Очі сина	39
З вічності	40
Рідна земле!	41
Берізка	43
Криниця	44
Білять полотно	47

В степу	50
Тобі	53
Хрещатик	56
«Неначе міддю степ наш закипа...»	57
Придесення	58
Верба	62
Пушкін	64
В килимарні	68
Л. М. Ревуцькому	69
У Опішні	70
Зустрічі	75
Україна — Білорусь	77
Його життя	79
Перед Сікстинською мадонною Рафаеля	81
Березовий сік	82
Душа народу	84
Голуби (<i>Пам'яті Остапа Вишні</i>)	86
«Весна запашною травюю...»	88
Дорога в гаю	90
Лісові квіти	
Проліски	92
Сон	93
Конвалії	94
Фіалки	94
Безсмертник (<i>З старого зошита</i>)	96
«Хочу, щоб кожна хвилинка...»	98
«Троянда моя осіння...»	99
Платону Майбороді	100
Степова царівна	102
Золоті ворота	105
Вишневий сад у Горках	107
Щастя	111
Заповіт поета	114
Садгора	116
«Ще грози атака грізна...»	118

«Я зустрічаю осінь в Ірпені...»	119
Не розлюблю	121
Подарунки	
I. Шахтарська лампочка	123
II. Відбиток пройдених віків	124
Ренет Смиренка	125
Володимиру Сосюрі	127
Перший квіток	129
Леанка	131
Листок золотавого клена	133
Рідне поле	134
Берізки в Булонському лісі	135
Камінець	137
Літа мої плывуть...	138
Материне сонце	139
Сяйво пранора	143

Дороги до друзів

«Над чим задумались громади гір?»	145
Ілля Чавчавадзе	146
Шлях на Коджорі	147
Над борами	148
«Қалі ласка!»	150
Студент Янка Романовський малює портрет Шевченка	151
Школярі садили бульбу...	153
В'язанка — село Купали	156
Горобина	158
В гаю твоєму...	159
Озеро Нароч	160
Український килим	161
У естонських друзів (<i>Серця й пісні</i>)	164
Чаткальська долина	166

БАЛАДИ

Бабин яр	173
Рядовий Петриченко	175
Син	177
Подорожник	178
Душа і гілка (<i>У лісі Шамраї</i>)	180
Лава Гвоздиркова	181
Юрій Смирнов	184
Балада вірності	188
Севастопольська балада	189
Балада («Партизана в лісі вбито...»)	190
Материнка	191
Серце і слово	193
Балада любові	194

ПІСНІ

Пісня про Україну	199
Партія силу дає	201
Пісня полонянки	203
В путь-дорогу козаки...	205
З походу	207
Дунай	209
Стороною рідною...	212
Голубий лиман	214
Заквітчалися гаї	216
Пісня про Героя Соціалістичної Праці Марію Лисенко	217
Пісня про Героя Соціалістичної Праці Марка Озерного	219
Над широким Дніпром	221
Біля Тиси (<i>Пісня до танцю</i>)	223
Над рікою над гірською...	225
Зустрілись потьомкінці-друзі...	227
Ой хвиля йде за хвилею...	229

Чарівний струмок	231
Біля Дніпра	233
Мрія дівоча	235
Ти одна моя весна (<i>Осіння пісня</i>)	237
Під калиною	239
Щастя далеке моє	241
Люблю	242
Моя незрадлива любов	244
Колискова	246

П О Е М И

Місячна соната	251
Рідною землею	256
Син «Арсеналу»	260
Кара-Даг	274
«Веселе»	279
Ч о р н и й х л і б	
Колосок	282
Чому співає земля	283
Багатство	284
Ти кажеш: «Не хлібом єдиним...»	284
Шевченко на ярмарку в Ромні	286

Д Р У Ж Н І М П Е Р О М

«Голову несе він гордо...»	301
Грунтовний доповідач	302
Похмурий кандидат	303
Найкоротша байка з мораллю	304
Діяльна натура	305
Один з музикотворців	306
Достигання	307
Гірка правда	308
Популярні назви	309
Одному з моїх давніх друзів	310

Холодні роздуми	311
Дитяча премудрість	312
Нове в збруї	313
З циклу «Боржники»	
Не віддає! (<i>І прозаїкам і поетам</i>)	314

АЛЕКСЕЙ ЯКОВЛЕВИЧ ЮЩЕНКО

По канве життя

(На українском языкє)

Видавництво «Дніпро»,
Київ, Володимирська, 42.

Редактор *Ф. Ф. Скляр*
Художник *Д. Д. Грибов*
Художній редактор *В. А. Кононенко*
Технічний редактор *О. І. Дубова*
Коректор *С. Л. Коба*

Виготовлено на Київській фабриці на-
бору Комітету по пресі при Раді Мі-
ністрів УРСР, Київ, вул. Довженка, 5.

Лінотипист *А. Н. Сахарова*
Верстальник *Д. І. Старовойт*
Друкар *В. І. Нога*
Керівник палітурно-брошурувальних
процесів *М. Д. Чернова*

БФ 06422. Здано на виробництво 19.І.
1967 р. Підписано до друку 21/VI 1967 р.
Папір № 1. Формат 70×90¹/₃₂. Фізичн.
друк арк. 10. Умовн. друк. арк. 11,7+
+1 вкл. Обліково-видавн. арк. 9. Ціна
1 крб. 6 коп. Замовл. 119. Тираж 4000.

КРЕБ КОЛ.

